Aandachtige opmerkingen by wyze van uytbreydinge over de Tien Geboden Gods

Geertruijd Gordon de Graeuw

bron
Geertruijd Gordon de Graeuw, *Aandachtige opmerkingen by wyze van uytbreydinge over de Tien Geboden Gods*. Barent Bos, Rotterdam 1686

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/gord002aand01_01/colofon.php

Let op: boeken en tijdschriftjaargangen die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn. Welke vormen van gebruik zijn toegestaan voor dit werk of delen ervan, lees je in de gebruiksvoorwaarden.

dbnl digitale bibliotheek voor de Nederlandse letteren

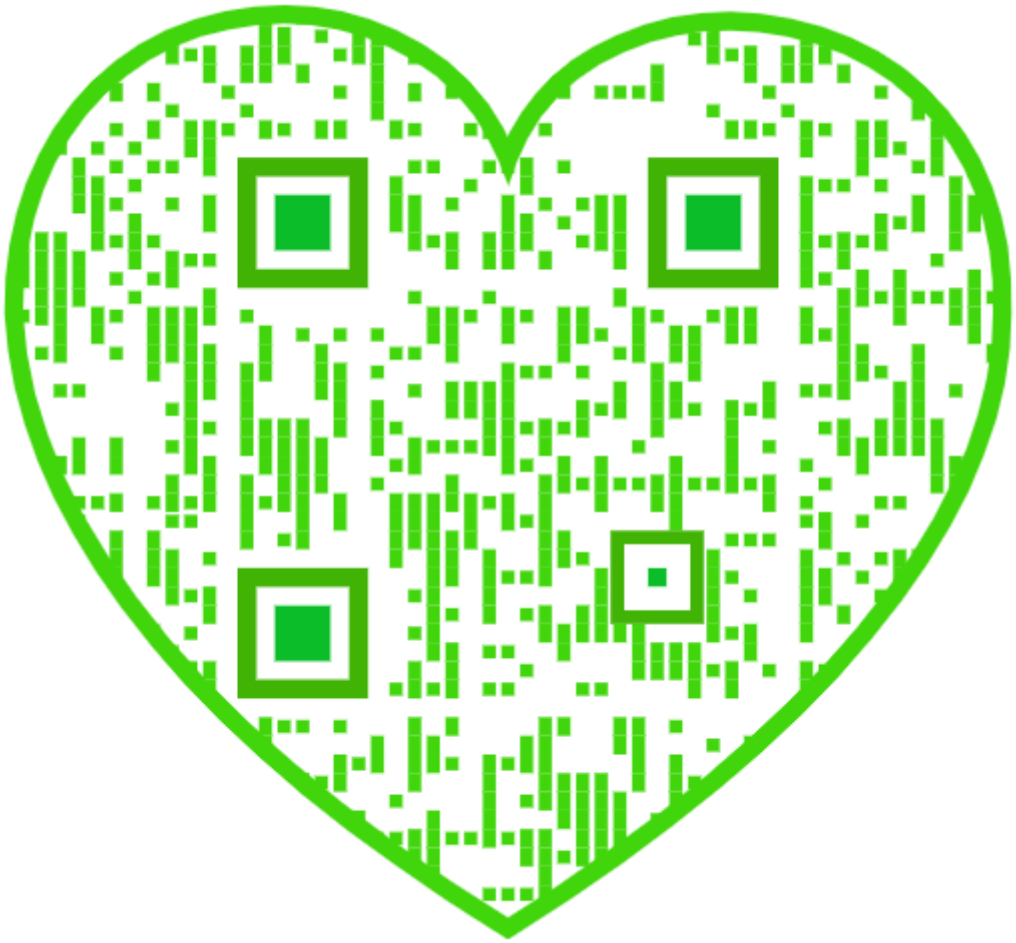

Godvruchtige En opmerkende lezer.

DE Wijste aller Kooningen, als hy, onder den naam van Prediker, de ydelheid der dingen die onder de Zonne geschieden, getoetst, overwogen, en naaktelijk ten toon gesteld hadde, maakt uit dat alles een besluit, om 't hart des menschen niet in het onzeekere te laten drijven: [(a)] Van alles dat gehoort is, zegt hy, is dit het einde van de zaake; Vreest God en houd zijne geboden, want dat betaamt alle Menschen. Dit zoo zijnde, kan het niemand onbetamelijk zijn, over de Geboden Gods, waar van de betrachting zoo hoognoodig is, zijne aandacht te laten gaan: nu het dan komt, te geschieden dat deeze mijne geringe bezigheid, over een hoogwaardige stof, de Weereld werd gemeen gemaakt, en vernomen wie hier in de penne gevoert heeft, zoo zal de gemelte spreuk

(a) Eccles. 12

my een schild verstrekken tegen 't geene my mogt tegen geworpen worden, dat het onnoodig ja overtollig schijnt, dat eene van mijn soort en stand, zich inlaat tot zoo gewigtigen stuk, 'tgeen den Leeraren, immers beter geoeffende zielen, zoude passen; maar, zal ik zeggen, 't is allen Menschen betamelijk, en (a) David spreekt den mensche Gelukzalig, wiens lust in des Heeren Wet is, en die dezelve overdenkt dag ende nacht: de verhandeling van welke woorden my ook eerst aanleiding tot deeze bedenkingen heeft gegeven: ende is het ook niet een gedeelte van het bevel Gods (b) Elk Talent uit zijne hand gekomen, hoe kleen het zijn mag, tot gebruik en winning aan te leggen? de Heere Jezus zag vele Rijken hare gaven in de Offerkiste werpen, ook de twee kleene Penninkskens van die arme Weduwe, die geensins by Hem veracht wierden: Is dan den schat der kennis in de Kerke zeer groot, zy kan met dit weinige niet benadeelt zijn, noch haar licht verduistert door een glimmend Vlaswiekje. Doch om de ronde waarheid te zeggen;

(a) Psa. 1.
(b) Marci 12.41.

mijn oogmerk (gelijk uit de wijze van verhandeling blijkt) is geenzins om met eenige Meesterachtigheid een ander te willen onderwijzen, als wel om grondig te leeren verstaan wat mijn eigen plicht is. 'k Heb nooit in de plaetsen van mijn verblijf, buiten de gewoone Predikatien, veel gelegentheid van Godvruchtige oeffening tot aan-was in geestelijke kennis gehad; noch my kunnen dienen van boeken, die in 't breede over de stof hier voorgesteld geschreven zijn, om dat ik die niet gehad heb: En dit gebrek heeft my krachtig aangezet om (bouwende op de gronden van 't rechtzinnig en eenvoudig onderwijs in mijn eerste jeugd gelegt) in neerstig en eerbiedig onderzoek van Gods woord, te beproeven wat mijne eigen gedachten, onderstut van zeer weinige doch uitgelezen schrijvers, konden uit-leveren: dit Werkje dan zy als een bloemken als in 't wild, uit slecht bereiden grond, meer door nedervloed van den Dauw des Hemels, als uit de vettigheden der Aarde, voortgeschoten. Een aangebooren trek tot het rijm, heeft my gebon-

den regels doen gebruiken; waar in ik geen eigen vindingen van koppelwoorden gezogt, maar my gedient hebbe van zulke die voor my door uitsteekende Dichters gebruikt waren, die ik, om mijn meining te uitten, over al als zuivere peereltjes tussen gesnoert hebbe: de Schriftuur-Texten, die maar voor een gedeelte op de kant aangeteekent zijn, door gebrek van tijd, zullen door de geene die in de Heilige bladeren belezen zijn, uit de zaaken, en eigen nadruk der woorden, (waar aan ik my zoo veel het Rijm lijden mocht, hebbe zoeken te binden, lichtelijk onderkent worden. Veel dingen, die andre overvloedig en krachtig hadden voorgesteld, hebbe ik opzettelijk voorby gestapt, of lichtelijk aangeraakt; zoo om tijt te winnen, als, mijn eigen gedachten vryheid gevende, my niet in te laten tot yets dat de palen van mijn wetenschap te buiten gaat. De waarheid, gelijkze zich onbewimpelt aan mijnen geest vertoond heeft, hebbe ik zonder opsmukking zoekken voor te stellen, en even wel mijn gesprek zo getracht te matigen dat

niemand gegronde reden kan vinden om zich aan de scherpheid daar vante stooren. Evenwel weet ik, dat deze spijs, met haar toebereidsel, aan hun die met eigen naam de Weereld en Wereldsgezinden genoemt worden, onsmakelijk ja walglijk zijn zal: maar, wat is daar aangelegen? het verstand des vleesches begrijpt niet de dingen die des Geestes Gods zijn, 't welk niet minder waarheid heeft in de dingen die ter Zaligheid gedaan moeten worden, als in de stukken die men gelooven moet. Ook verzeekere ik my dat deze slechte verhandeling den ervarene in Geestelijke Wijsheid geenzins zal vernoegen: maar men wete vastelijk dat ik noch veel minder mijn zelven voldaan hebbe, ook, aangezien Gods Gebod zeer wijs is, zouw het niet een onlijdelijke verwaantheid in my zijn, te dorven denken dat zoo nauwen verstand, als 't mijne, die uitgestrektheid zoude kunnen omvademen? ik danke Hem, dien 't belieft heeft de oogen van mijne Ziele dus verre te

ontdekken, om de Wonderen van zijne Wet te aanschouwen: Op dat ik, volgens dien regel, de Heiligmakinge, zonder welke niemand den Heere zien en zal, uit alle mijne krachten najage. Zoodanige bespiegelingen zijn ondernomen door Wijzer en Heiliger als ik: en het is de plicht aller Christenen, en de uwe ô Leezer, zoo hier in yets is dat U tot stichtinge welgevalle, God daar van de Eere te geven.

Op de Alderheerlijkste Ter-neder-stelling Der gedachten Over de tien geboden Gods: Door Juffr. G. Gordon de Graauw.

WIe zich de schoonste Schets van Gods Geschapenheden
Verbeelden wil, beschouw het Lichaam, in zijn leden,
Van buiten, in zijn stand van binnen; daar de maat
Van Geest, en Ziel, in werkt, waar-uit de Mensch bestaat;
Dan zal zijn aandacht, dus al denkende opgetogen,
In haar bevroedingen niet weten uit-te-oogen
Deze onuitputb're bron van Wijsheid, die alhier
Bespeurt word, in dien stand, en zijne ommezwier:
Maar als hy, uit de Kleene, in't Groot're vak der dingen,
't Heel-al, en diens geschep, met zijn bespiegelingen
Zich in-laat: z'overdenkt, en zoo veel verder treed;
[(a)] (Gelijk hem derwaarts leid Gods Koning, en Profeet)
Dan moet hy beide-sins zich stutten; en betrachten
Een diepe erkentenis in heilige gedachten,
Tot die de Maaker is: want woorden zijn'er geen,

(a) Psa. 19.

Noch geen vermogentheid, om verder voort te treen.
Maar vindmen niet een trap om hooger op te stijgen?
Die deez' geschapenheen voorby streeft, en heet zwijgen?
(a) Voorzeeker ja! De Wet des Heeren, die, volmaakt,
De Ziel bekeert; en 't hert verblijd, en roert, en raakt
Tot in zijn binnenste; door't Woord, dat, diep gedreven,
Tweesnijdende als een zwaard, de band van geest en leven,
De zamenvoegselen van merg en ingewand
Doorkerft, en oordeelt hert, gedachten, en verstand.
k' Geloofd' het om den Man die 't zeide: maar de Moeder
(b) Der wijsten Konings, die dien LEMUEL noch vroeder
Dee worden, door des les, aan zijne jeugd besteed,
Heeft noit dat heerlijk Woord in zijn geheim ontleed;
Gelijk ons hier een Vrouw, in rijkdom van gedachten,
De diepe ontleeding geeft, veel meerder dan we wachten:
Dat nergens zulk een schat van wijsheid, zulk een goed
En rijkdom voor de Ziel, als hier, zich open doet:
Hier zien we, wat de Wet, voor s' Heeren Gunstgenooten
Al wond'ren, al geheim, als schatten, houd besloten;
Gelijk een Diamant die in zijn bolster leit;
En dan eerst word gekent in zijn uitnementheid,
Wanneer hy word ontdekt door slijpen, en pollijsten:
Komt dit ons van de hand van eenen alderwijsten?
Van eene, dien de School, der wetenschappen gaf
Al wat haar wijsheid wist, of eischte haar lessen af?

(a) Psa. 19. vers 1.
(b) Prov. 31.

Van eene, door en door geoeffend in de taalen,
Waar uit men 't grond-geheim der waarheid meent te halen?
O neen! een zwak gestel, een Vrouwelijke hand,
Ontdekt den luister van dien dierb'ren Diamant;
En toont dat fijnste Goud van Ofyr, uit den oven
Der zuivering gehaalt, door 't vuur ontvonkt van boven;
[(a)] Zoo dat hier Jonathan, gerust dien Honig-zeem,
Die zijn gezicht verlicht, zich tot verquikking neem':
Een Vrouwelijke Geest weet ons 't geheim te ontleden
Van 't Woord, dat meerder is dan Gods Geschapenheden;
En dat zich, op de leest van haar ontleding, weer
Te zamen sluit, en zet in volle leden neer;
Gelijk een Lichaam, dat, volkomen, en bestendig,
Gevolgt word in zijn vorm, uitwendig, en inwendig;
En van de hand ontdekt, die zich de konst verstaat,
Staat alles op zijn stel, en voegzaamheid, en maat;
Daar 't minste vezel-vlies in aderen, en spranten,
Zijn wond'ren openleit, en toont ten allen kanten:
[(b)] Moest David zijnen geest bepalen, uitgesuft
In 't menschelijk gestel; daar 't Vrouwelijk vernuft
Zich onderwind dat Woord des Heeren uit te leggen
In 't grooter grond-geheim! wat zal men hier toe zeggen?
Wat anders, als het geen d' Apostel, die dien schat
In zwakke vaten droeg (hier draagtse 't zwakste Vat;)
Betuigde, dat de kracht van deez' uitnementheden
Zy Godes, niet uit hen, die hier hun kracht besteden?

(a) vergelijk Ps. 19. vers 11. met 1 Sam. 24. vers 27 en 29.
(b) Ps. 139.

Heeft Mirrhiam den lof des Heeren, en den dank,
Om 't lijff'lijk gunst-genot, geviert met tromm'le-klank,
En spel, en zang-gedicht; heeft Debora den Zegen,
Die tijd'lijk was, gezocht in maat-zang op te wegen,
En zulks des Heeren lof zoo hoog in top gehaalt;
Nu d'eind'loos eeuwigheid, die zich in God bepaalt,
Den Geest getroffen heeft, waar door ze stijgt na boven,
Ontsteekt haar and're stof, en lust, om God te loven:
En is in Christo Man noch Vrouw, en dat de Geest
(Want zijn' geheimen zijn by die den Heere vreest;)
Dus zelfs de Diepten Gods doorzoekt, en kan bevroeden,
Zoo mogen w' hier te recht besluiten, en vermoeden,
Hier heeft een wijze Vrouw, door hooger Geest geraekt,
Van Gods volmaakte Wet 't volmaakste Werk gemaakt:
En zoo, gelijk het al wat aandacht kan verwekken,
Tong, Taal, Gedicht, en Maat, tot's Hoogsten lof moet strekken,
Word op het hoogste, hier in, des Hoogsten lof betracht:
Want alles toont zich hier op 't krachtigste in zijn kracht.

JOACHIM OUDAAN *Fransz.*

Burgerlijke Eerbied aan de vrouwen onzes tiids. Uit Overweging van hare lust tot de Dicht-konst, en vergelijking met het Werk van Juffrouw G. Gordon.

O *Vrouwen, die de pen somwijl*
Doet draven met verheven stijl,
Om, tot verlustiging der zinnen,
Iets t' ondernemen, dat de kracht
En roem van 't Vrouwelijk geslacht
Schijnt in zich zelfen t' overwinnen;
Zie hier een Voorbeeld, dat, is stof,
En kracht, den Vrouwelijken lof
Van Allen is voorby gestegen:
Want, zoo 'k mijn oordeel uyten derf,
Al 't and're was maar waterverf
Dat w' oyt van Vrouwen-handen kregen;
By dit volmaakt' in Zijn geheel
Op 't krachtigst' uitgwrocht Taf'reel:
Niet flauw gediept, of ingeschoten,
Maar zoo stoutmoedig aangetast,
Dat dit zich van verwijt ontlast
Voor 't keurigst oog der Konstgenooten:
In eed'le vinding voorgezet,
In houding, en verdeeling, net;

Maar 't geen het heerlijkste is van allen,
(Bezie het vry, en oordeel scherp;)
Met voor te doen een Onderwerp
Dat alle oprechten moet bevallen
Dit strek uw' ijver tot een spoor,
O Vrouwen, om voor oog, en oor,
Het schoonste en keur'lijkste uit te kiezen;
Doch 'k zeg voor 't oog, en oor, der ziel:
Want schoon 't uw' zinlijkheid beviel,
En 't moest eerlang zijn glans verlieZen;
Als bloemen daar men lust in schept,
Doch die in 't kort verslenst, verlept,
Geen keur'ge kenders meer behagen;
Wat hielp u dat? wien lust een krans
Van bloemen Zonder reuk of glans,
Of onkruid, tot cieraat te dragen?
Want, zoo men 't overwegen Zal,
Wat Zijn, in veelderley geval,
De beZigheden, ondernomen
By meenig Vrouwelijk vernuft,
Als lang verwelkte en uitgesuft'
Oud' hedens' algeslete droomen?
Of lof-spraak aan de Min besteed?
Waarom een Dichtster SAPPHO heet;
Of and're buitensporigheden?
Of beZigheid in Staats-belang?
Of 't geen met wanschik t' samenhang,
Van 't geen niet tsamen word geleden:
Niet dat uw' lust my haat'lijk zy,
Van 't onderhoud in Poezy;

Maar 'k maan u aan om zoo te keuren,
Dat uw' uit lust bewrochte werk
Geen dagwerk, maar de tijd te sterk,
Zich toon in onverwelkb're kleuren:
En schoon men by gelijkenis
Dit niet (dewijl dat haat'lijk is)
Van dit op dat heeft toe te passen,
Uw' aart, o Vrouwelijk Geslacht,
Is al te teeder, en te zacht,
Voor ruwe of wrange mis-gewassen:
Verkies iet beters; sla de hand
Aan zilver, goud, of Diamant
En eed'le Steenen, die beklijven;
Des Gy u niet te schamen hoeft,
Wanneer de Dag uw' Werk beproeft
Door 't vuur; daar 't stand houd, en kan blijven
Dit Konststuk stelt m' u manlijk voor:
Dit zalft het oog, en streelt het oor,
En sterkt het hert, en roert de zinnen
Met blijdschap, die de ziel gevoelt;
Om dat het na 't volmaakste doelt,
Het geen die Schat bewaart van binnen:
Vrouw GEERTRUID*, zoet op Poëzij,*
Ontdekt de kerne der waardij
Die uit dat voedsel is te halen:
't Zy wie deez' oeffening veracht,
Voor al in 't Vrouwelijk Geslacht,
Zy blijft gerust, en laatse smalen:
Doch schoon 't waar elk van pas geweest,
Indien ze Gode, en haren geest,

Geen vol genoegen wist te geven,
Zoo stond ze stil; nu vaart ze voort,
Maar let eerst wat 'er toebehoort,
Van heylig ijver aangedreven:
Vriendinnen, zulk een Heynstebron
Word hier geopent van GORDON*;*
Kom volg die dapp're Konst-Meestresse:
Zoo bouwt gy t' samen, zonder erg,
Een onbesproken Maagdenberg,
Waar op de Wijsheit geeft haar lesse.

J. OUDAAN.

Gedachten Over de tien geboden Gods.

Inleyding.

ONtledig u van minder Zaken;
Mijn Ziele! Zoo gy wilt genaken
Het Zielen-Heyligdom van Gods volmaakte Wet:
Vergader hier by een uw' innigste gedachten,
Om dit hoognodig stuk daadwillig te betrachten:
Een Zeden-spiegel, die God vreezen voorgezet.
[(a)] *Die Grond-wet eert de Ziel van Adam ingeschreven;*
Op dat hy in dien stand daar na zouw doen, en leven:
Maar met sijn Val, door Duyvels list
Zijn schier die Letters uytgewischt;
En of 'er noch in 't hert de grootste trekken bleven,
Die zijn door d'aangeboren smett',
En 't Zonde-plegen, met zoo dikken roest beZet,
Die niet kon worden afgewreven;
Had God, de Gever van dees Wet,
Dien by hernieuwing geen verheldering gegeven:
[(b)] *Die Weldaat heeft Hy aan het Vok van Israel*

(a) Woleb. pag.7 *I.*
(b) Exod. cap.19. en 20 enz.

Hoog-staat'lijk vol ontzag, op Sinaï bewezen;
Hy gaf door MoZes dienst van dezen Berg bevel,
Geboon en Wetten, om hem na die wijs te vreezen.
De Zede-wet, der Kerk-gebruyken des Gerichts,
Het Huys van Jakob voorgedragen;
Op dat sy moede van dien ballast des gewichts,
Onmachtig tot het doen haars plichts,
Benoodigt op de hulp van een Verlosser zagen:
In Schaduwbeelden hen vertoond, tot dat Hy quam
Ter rechter tijd in 't vlees, en nam
Op zich ('t geen niemand kon) de schrikkelijke vloeken
De Wets; en heeft die tot de minste stip voldaan;
Op dat sijn Volk voor God mogt staan, en ook bestaan:
Dus leert die Tucht-meestres den grooten Heyland zoeken,
Want 't Offerbloed, en Rook, en Reuk, die opwaarts klom,
Met al den ommeslag van Arons Priesterdom;
Was 't handschrift tegen ons: dog Jezus neergekomen,
Heeft deze lasten weg-genomen;
De vyantschap aan 't kruys gehecht:
Maar Gods oorspronkelijke recht,
Het Wezentlijke Deel des Wets, de Wet der Zeden,
Bevestigt: en des Levens pad,
Dat Adams Val gesloten had,
Geopent, om daar langs ter Zaligheid te treden:
Nochtans, hoe veilig deze baan
Mach wezen, niemand moet 'er meenen
Uit eigen kracht die in te slaan;
God is't, die ons het doen, als't willen, moet verleenen:
O Jezu! Heiland! ziet gy in ons zelfs ons aan,

Blind, doof, ja dood in 's levens Zaken;
Wilt ons doch levendig en ziend' en hoorend' maken:
En om de Wonderen t'aanschouwen uwer Wet,
Leyd gy my in dat Kabinet:
En doet my door uw Geest ontdekken:
Al wat mijn Ziel tot heyl kan strekken:
[(a)] *Gy hebt aan uwe Kerk een Hemels zinnebeeld*
Van dijn Volmaaktheid in dat Voorschrift toegedeelt;
Op dat wy daar na zouden leven:
Als vrygekochte door den dieren Prijs uws bloeds,
En U de Vrucht des Geestes geven,
Beproevend' al ons doen en laten aan dien Toets:
Om onze roeping en verkiezing vast te maken;
Tot dat gy 't Stukwerk tot volkomentheid doet raken.
Dees overdenking dan, waar in mijn Ziel haar licht
Van dijnen Geest verwacht, zy tot Uw' eer gericht!

Exod. 20. vers 1.
God sprak alle deze Woorden;

DAt God op Sinaï, in Donders neergevaren,
In Blixem, Rook en Vuur verschriklijk gaf sijn Wet,
Om Israël, door vrees, ontzag in 't hert te baren;
Blijft U daar toe, mijn Ziel, ter heug'nis voorgezet:
Dat God onmidd'lijk zelf die Woorden heeft gesproken,

(a) Woleb. pag. 75.

Voor d'ooren van het Volk, bevestigt haar gewicht!
's Wets minder deel, de last die eens most zijn verbroken,
Sprak Moze t'elkens uit na 't Goddelijk bericht.
[(a)] Die werd wel in een Boek, maar dees in Steen geschreven
Door d'eigen vinger Gods, tot merk van duurzaamheid;
En of die Tafels niet voor handen zijn gebleven,
[(b)] Hy heeft de Woorden in het hert sijns Volks geleit:
't Is dan geen Menschen vond al wat gy hier zult hooren;
Het minste stipje is zelf een deel der Woorden Gods:
Kom herwaarts aan, en breng uw aandacht toe en ooren,
En luister na den eisch des heiligen Gebods.
Den Evenaar waar op uw daden staan te wikken;
In denken, spreken, doen, en laten t'aller tijd:
Om op 't gestelde doel des waren Deugds te mikken,
Als Vruchten des Geloofs, den Heere toegewijd.
[(c)] Tien Woorden, geenen last voor uw geheugenisse:
Doch in 't beknopt ontwerp wijdstrekkende van zin:
In allen heeft hy schuld wie maar in eenen misse;
Zoo sluit 't bevel, 't verbod; 't verbod beveelen in.

Ik ben de Heere uwe God, die u uit Egiptenland, uit den Diensthuize, uitgeleid hebbe.

Ik (sprak Hy) ben den HEER, uw' God, die uit Egipte,
U, uit dat Land en Huis des Diensts heeft uitgeleid;
Dierbare woorden! O dat nooit mijn geest ontslipte
De klem en kracht van dat nadrukkelijk bescheid!
Hy stelt sijn Eeuwigheid den geest der stervelingen
Dus voor; ik WAS en ZAL steeds WEZEN DIE IK BEN.

(a) Exod. 31. 8.
(b) Jer. 31. 33.
(c) Exod. 34. 28.

De Springbron daar zy al haar wezen uit ontfingen:
Zoo volgt, dat al 't Geschep dien Alderhoogste erken,
Als Heer, en zulken Heer waar voor het Aardrijk beven,
En al wat wezen heeft Hem moet ten dienste staan:
De blijken Sijner macht aan Israël gegeven
Die toonden hem dien plicht by ondervinding aan.
Maar dat Genadenwoord (uw' God) most sterker binden;
Een wissen zegel van het Goddelijk Verbond
Met Abraham gemaakt: wat woorden zal ik vinden
Dier heilstof waardig, door Gedachten, Penn' en Mond?
[(a)] Hier spreekt Gods eeuwig Woord, den ongeschapen Engel
Van 't Nieuw Verbond; en geeft, als Waarpand van Genâ,
Een Woord dat God en Mensch in Vrede t'zamen strengel:
Uw God zegt; Gy mijn Volk! mijn Ziele, sta dit gâ.
[(b)] God, die de Wereld in sijn Zoon met zich verzoende,
Noemt zich op dezen grond den God van Israël;
Tot die in 't Vlees, den knoop der Profeet*c*i ontdoende,
Des Vaders wil op 't klaarst aan ons voor oogen stel:
Zoo klinkt al d'Eeuwen door de stem van dat Orakel;
Door Aardse goed'ren, daar den Vromen toegezegt,
Wierd Hemels goed verbeeld: zoo word door dezen schakel
Het Oud en Nieu Verbond gevoeg'lijk t'zaam gehecht.
Om dan de Weldaad der Verlossing te betrachten,
Waar van d'uitleiding uit Egipten 't voorbeeld was;
Beroept Hy rugwaarts tot dat diensthuis hun gedachten
Op dat daar yder zijn ellend en jammer las:
Verbeeld u al den last van Faroos Tichel-oven,
Het dienen in zoo bang en onderdrukken staat:
De macht der duisternis en Gods-vloek gaat te boven
Al dit, gelijk den Geest het lijf te boven gaat.

(a) Actor. 7. 38.
(b) 2 Cor. 5. 19.

Doch God behaagden 't heel Egipten te beroeren
Door plagen, bittre wéén des swaren ongevals;
Om door een hooge hand 't Huis Jakobs uit te voeren,
En hief van onder 't juk den ingebogen hals:
Hy deed door 't Roode Meer hun droogsvoets heenen stappen,
De Zee, die weerzijds Gods verloste strekte een muur,
Verzwolg der haat'ren Heir met maar eens toe te happen:
Daags leid' hen eene Wolk, des nachts een lichtend' Vuur,
Om voort te trekken ter beloofder effenisse,
Van Kanaän, dat melk- en honig-vloejend Land:
Tree nader toe mijn Ziel ter zaaks-beteekenisse,
Daar Jezus Zielen rukt uit's helschen Faroos hand;
Sijn bloedig Lijden hen een heilzaam Bad doet strekken,
Doch dood'lijk voor de Dood en 's Afgronds schrik-gedrocht;
[(a)] Sijn teed're zorg is ons een Wolk in 't overdekken,
Sijn Geest een Licht, en Vuur, op deze levens-tocht
Door 's Werelds Woud-woestijn, na 't Rijk der Zaligheden,
Gods Kindren voor 't begin der Eeuwen toebereid:
Waar van 't Beloofde Land een schets was hier beneden,
Voor 't Volk dat doe noch wierd door strenger tucht geleid.
God had hen vry gemaakt op dat zy zijne Knechten
En Dienaars zouden zijn, Hy gaf hen zijn Verbond,
't Uitnemend voorrecht van de kennis zijner Rechten
Gebeurde hen, maar voort geen Volk op 't Aarden-rond.
Past dit u toe, mijn Ziel! om heilig Hem te leven,
Ziend' op den Leidsman die uw gangen opwaarts stuurt,
Die u zijn Woord en Wet ten richtdraad heeft gegeven,

(a) Jezai.4. verss. 5, 6.

[(a)]Zijn Wet die standzaam al 't geschapene verduurt:
Welx maalstroom eens in Zee der eeuwigheid moet ebben.
Dit blijft een vaste Rots, wat driftig is en vlot;

Gy en zult geen andere Goden voor mijn Aangezicht hebben.

GEen and're Goden zult ghy voor mijn Aanzigt hebben.
Hoe reed'lijk is 't bevel van die weldoende God!
Want Hy is 't, Hy alleen, wiens Wijsheid, Macht, en Goedheid
Zijn Godheid toond alom, maar aan zijn Volk het meest:
Zoo volgt, dat deze plicht ons allen op 't gemoed leit,
Hem, als dien Eenigen t'erkennen in den Geest.
Den innerlijxten dienst van onze zielgedachten
Komt Hem, die Vader, toe, in Liefde met ontzag;
Betrouwend' in Geloof en Hoop op Hem te wachten,
Wiens over-opperheid al wat Hy wil vermag:
Boetvaardig, lijdzaam, na zijn schikking ons te buigen,
Dat past ons, en met dank t'ontfangen wat Hy geeft.
Maar, hoe zal dit Gebod eens schriklijk overtuigen
Den ongetelden hoop die zoo Ongodlijk leeft!
[(b)] Den dwaas, die in zijn hert zich vleyende derft zeggen
Daar is geen God: en sluit voor 't geen hy hoort en ziet,
Zijn hert en oogen, die zijn denken wederleggen.
Men spreek van 't Godendom der blinden Heid'nen niet,
Wier overleg (ik vrees 't!) den Christen moet beschamen,
[(c)] Wijl zy door leiding van 't natuurlijk schemerlicht
De kracht en Godlijkheid eens Scheppers konden ramen:
't Blijft daar, hoe Israël te buiten liep dien plicht:
En Romen dat de hulp van Engelen en Heiligen
Vertrout, begeert en wacht, wat krabt men aan dat zeer?

(a) Luce 16. 17.
(b) Psal. 14. 2.
(c) Rom. 1.20.

Hun dooling baant geen pad om ons misdrijf te veiligen:
Die waant hervormt te zijn vergrijpt zich licht al meer.
Een Schoolgeleerde mach op 't schuim der wijsheid pratten,
De Wijsgeer aan Natuur toeschrijven al 't gebied:
De Loskop eenen God in deuzige harssens vatten
Die hem gelijk zouw zijn, en zien zijn parten niet:
Een Vraat en Zuiper mach zijn Buik en Darmen houwen
Voor zijnen God, wiens hert in vuilen modder wroet:
[(a)] Een Gierigaart op't Gout als zijnen God vertrouwen,
Geen Goedsbezitter maar bezeten van zijn Goed:
Laat Trotzaart steunen op zijn slibberig vermogen:
Den Kranken op den Arts en zijner kruiden kracht:
Hoe, meinen wy dat God zal straffeloos gedoogen
Al d'Afgodistery van 's menschen wan-gedacht?
Hen, die gekeert van Hem den Vader aller Geesten,
In spoorloos onverstand, versmaden 't Godlijk licht,
Hun Ziel door Duivels dienst en ontucht als verbeesten:
Die gruwelen staan naakt voor 't Heilig aangezicht,
Hoe diep in 't herte, want zijn aldoorstralende oogen
Het binnenste des Mans doorzoeken in den grond:
Laat ons, des overtuigt, ons ydel denken, poogen
Door beter overleg te stoppen strax den mond.

(a) Job 31.24.

Gy en zult u geen Beelden noch eenige gelijkenisse maken, noch [van 't gene] boven in den Hemel is, noch [van 't gene] dat onder op der Aarde is, noch [van 't gene] dat in de Wateren onder der Aarde is: gy en zult u voor die niet buigen noch haar dienen:

WAnt, die uit eigen recht gebied dat wy Hem eeren,
Steld ook de wijze voor: waar in 't hoognoodig bleek,
Der Heid'nen schandig doen aan Israël t'ontleeren,
Wier wijsheid in den schik van Godsdienst zig verkeek:
Egipten hadden zy vermast van Gruwel goden
En Beelden lang gezien, een smet die niet betaamt
Een Godgeheiligt Volk: dies word hen streng verboden
Den dienst die altijd haar Erdigters heeft beschaamt.
Gy zult geen Beelden noch gelijkenissen maken,
(Spreekt God) van iets dat Ik na mijn behagen schiep,
Van Hemellichten welk ik elk ten dienst doe blaken:
Of wat op Aarden leeft, of weemelt in het diep.
't Welk ons te kennen geeft dat d'ongeschapen schoonheid
Geheel onstoffelijk, onvatbaar voor 't gezicht,
Geen beeltenis gedoogt, wat luister Hy ten toon spreid
In 't Schepzel, 't is op 't hoogst een straaltje van zijn licht:
En als de Godheid zelf zich toeschrijft menschen-leden
Of aan de zinnen geeft een beeld van Majesteit,
Dat is, om 't dom begrip wat in 't gemoet te treden,
Dat maar by stukjes vat zijn enkelvoudigheid.
En op dat Israël te min zich zouw vergissen,

[a] Hy gaf hen op den Berg (zoo Moze duidlijk meld)
Een stem, maar geen gedaant' van zaaks-gelijkenissen,
Wijl 's menschen neiging veel te licht na't zienlijk helt:
d'Uitbreiding van 't bevel moet ons den ersnst betuigen,
En hoe 't verbod zich strekt van meer tot minder soort:
Voor deze dingen zult gy u niet neder-buigen,
Noch dienen hout en steen, het geen noch ziet noch hoort.
't Ontkennende van dit, steld en gebied de daden
Der ware Godsdienst, die daar tegen over staan;
Waar van ons in 't bevang der Goddelijke bladen
Volkomen onderwijs en oop'ning is gedaan:
Een veld zoo ruim en groot, dat David dede zeggen,
[b] In alles wat volmaakt genoemt word zag ik, Heer!
Een eind; maar ga ik uw Geboden overleggen,
'k Verlies my zelve in die wijtte t'elkens weer.
Die Wet was luister-schoon aan Israël gegeven;
Wat Zeden, Kerkgebaar, en eigen Lantrecht raakt:
Maar by verloop des tijds veel smetten aangewreven,
Door Menschen-vonden en verdraeyingen mismaakt:
[c] Zoo dorst de Farizeer, die Dill en Munt vertiende
Een Kemel zwelgen, en het zwaarste deel der Wet
Slaan stoutlijk in den Wind, Gods gramschap niet ontziende,
En heeft die zoo aan 't Volk verkieskaut voorgezet.
Maar Jezus die haar heeft gezuivert van die smetten
Vertoonde naakt en klaar hoe dat Godvruchtigheid
En Geest en leden poogt op juisten plooy te zetten,
Wiens grond in 't voorbeeld der gezonde woorden leit,
Getrouw en Wettig met de zigtbre Zegelpanden
Verhandelt toegediend, op d'ingestelden voet,
Geheiligt door 't Gebed, daar knyen, mond en handen,
Geschikt zich vlijen met de plichten van 't gemoed.
Want niet de ziel alleen maar ook des lichaams leden
Die komen Gode toe, als beide vrygekocht

(a) Deut. 4. 15.
(b) Psal. 119.
(c) Matth. 23. 23.

Door Jezus Bloed en Dood: na rechts betaamlijkheden
Zy hem zijn eigen eer door beide toegebrocht.
Men zoekt dien Helper aan ootmoedig en verslagen,
Door aandrift van dien Geest die onze zwakheid viert,
Met sterke zuchtingen de nooden voor leert dragen:
Het grondvertrouwen steunt of't hert ten Hemel stiert
En breekt de lippen op, om dankbaar Hem te prijzen
Voor allen zegen: maar van onze onwetenheid
Bewust, wouw Jezus ons in 't bidden onderwijzen,
(a) En heeft het Puikgebed in onzen mond geleit.
De Godsdienst onzen geest zoo Hemels voorgeschildert,
Geleid ons om te zien met innig hertenleed,
(b) Dat's menschen dwaas vernuft verbastert en verwildert,
Zich eigenwilligen en valschen Godsdienst smeed.
't Joods- Heidens- Papendom komt hier te voorschijn treden,
En schent zijn klauwen aan 't ontzachchelijk gebod:
Wiens blinde Beeldendienst en t'saamgelapte zeden
* Een wijzen Heiden zelf ten aanstoot strekte, en spot;
Doch al dat lasteren op 't breedst ten toon te zetten,
In haar byzonderheen is hier mijn oogwit niet;
Laat ons tot onderzoek veel liever ernstig letten
Wat tegen dit gebod ook onder ons geschied.
Wat baat ons eenen God volmondig te belijden?
Als Hy in denken en in doen verloochent werd?
Wat slaan 'er onzer veel het rechte pad bezijden!
Daar elk een Afgod vormt in zijn bedorven hert:
En zich des ongemerkt wel dapper zouw verbelgen,
Wanneer met reden blijk hem zulx wierd aangezeit;
Maar is de stam vervloekt, de vruchten, bladen, telgen,
Zijn 't ook: waar van het zaad in yders boezem leit.
Zegt niet de Wet, gy zult u geen gelijk'nis maken?
Wat maakt hy dan van God een ydel herssen-beeld,
(c) Die Hem met bloot gebaar derft met de lippen naken,
En onder schoon gelaat godlooze parten speelt:

(a) Matth. 6.
(b) Matth. 15.9.
* *Averroës.*
(c) Jes. 29. 13.

Die betweetspelers die by 't Woord niet vast en blijven,
Maar wanen wijs te zijn ook boven 't geen men leest,
Met glimp van Godsdienst stout haar stuk en meening drijven,
Als Quakers kallen van een innerlijken geest:
'Of die de nieuwe snuf der wijsheid troonwaarts voeren;'
En met het strooyen van dat boos en kank'rig zaad,
De zwakke wank'len doen, de sterk're diep beroeren:
Al dit is Beeldendienst die in 't verstand bestaat.
Die noodeloos den voet op Babels drempels zetten,
En zien daar met vermaak wat Bygeloof bedrijft;
En kunnen 't niet ontgaan zich mede te besmetten:
Wijl zelf dat aanzien dien gedoemden handel stijft.
[(a)] 'Komt niet te Gilgal, noch en gaat niet na Beth-Aven;'
Was 't duidelijk bevel aan Judaas vroom geslacht.
[(b)] Heeft David niet gehaat d'Afgodische Offer-gaven,
Ja Namen, die hy niet op zijn lippen bracht?
Nu gaat Penseelkunst stout te werk aan schilderyen
Van logenachtige en verboden ydelheên;
En die vernuftig is in gieten, bikken, snyen,
Voert die gedaante toe, aan hout, metaal en steen.
De Rijmers voor een deel gebruiken brein, en pennen,
Om 't Heidens godendom uit zijn vergeten nacht
Te trekken; en zich mild van vonden te doen kennen,
Als dat verdicht gespuis weer word in't licht gebracht:
En dartel opgetooit met keur en spel van zangen,
Met weits geswier gevoert op 't prachtig schouw-toonneel:
Zoo word des kijkers hert door 't oog en 't oor gevangen,
Dat voor de goden neigt in 't luist'ren naar 't gespeel.
Een opgezette Pop die van haar smuk-cieraden
's Nachts droomt, en 's morgens praat, als vroeg en laat haar les;
Vermorst haar ziel, haar tijd, en geld aan pronk-gewaden:

(a) Hozea. 4. 15.
(b) Psa. 16.

Zoo maaktz' haar lijf en kleed een stinkend afgodes.
Waar op Mejonker loert (wiens dart'le oogen weijen
In 't klatergoudse schoon) en groet met hoofs gebaar
Dees ydeltuit, gepast met een te walg'lijk vleijen:
Hy, 't zy hy 't meent of niet, pleegt beeldendienst aan haar.
En, waar men ziet op 't gros der menschen, en bedrijven,
Wy dienen dwaaslijk 't geen ons zelve dienen moet;
Zoo kust en vleit den Vrek zijn rond-gebeelde schijven,
Wiens geldkas is zijn God en Hemel: blinden bloed!
De bouwkunst boven staat en maat in top gevaren
Verheft zijn Meesters hert op trotse gevelpracht:
Daar 't oog des slechten Volx verwondert op blijft staren,
Is maar met hout en steen in band en stand gebracht.
De praalzucht (binnens deurs) beslaat rondom de wanden
En gladde vloeren, daar geen schoensool op derft treên;
En pronkt met Indisch hout, gebak en schotelranden,
Der Vrouwen speelpop, met een stoot aan scherven heen.
Gewoont' en Mode die zoo slaafs word aangebeden,
Geeft lust, haar Priesteres van alles 't vol bestel:
Die dekt den dart'len dis daar Braslust aan zal treden;
Leert quaad doen om den swier: zoo vaart men na de Hel.
God schenkt wel mildelijk zijn gaven en zijn zegen,
Tot nooddruft en vermaak, aanvallig, schoon, en goed;
Maar als 't genieten deugt en Godsdienst op zou wegen,
Het wordt een Yverbeeld, en valstrik voor 't gemoed.
't Woord Yver roept ons tot de reden der bekrachting;

Want ik de Heere uwe God ben een yverig God, die de misdaad der Vaderen bezoeke aan kinderen, tot aan het derde en vierde lid der gener die my haten: ende doe barmhertigheid aan duizenden, der gener die my lief hebben, ende mijne Geboden onderhouden.

WAnt ik de Heer uw' God die sterk en yv'rig ben
Bezoek de misdaad van den Vad'ren God-verachting
Aan hare kind'ren daar men niet mijn recht erken',
In 't derde en vierde lid der gener die my haten:
En doe barmhertigheid aan duizenden, die my
Lief hebben, en die mijn geboden niet verlaten.
Hy spreekt van straf aan d'een, van gunst aan d'andre zy,
Want Hy, die Israël ten erfdeel had verkooren,
En hen aan zich in Recht en Waarheid ondertroud;
Doet hier hen 't voorbeding van 't Godlijk Huw'lijk hooren,
En eyst haar trouwe die zijn trouw zoo smetloos houd:
Maar, zoo zy, zijnen Mond weerspannig, van Hem keere,
Ondankbaar, trouwloos, aan haar Maker, Man en Heer;
De vremde Goden als haar Boelen, na-hoereere,
Zijn grimmigheid ontsteekt op 't schenden van zijn eer,
Als dien Hy niet en wil den stommen beelden geven;
Maar zoekt met plagen t'huis die snoode afvalligheid:
De kinderen die aan der Oud'ren zonde kleven,
Die straft hy; tot zoo verr' dien evel zich verspreid.
Dies niemand meene dat, om's Vaders stout verkerven;

De schuldelooze Zoon zijn misdaad dragen zal;
(a) Die Wet staat vast; de ziel die zondigt die zal sterven:
Dit vonnis daalt op elk van ons, in Adams val.
Maar die gestrengheid word gemengt met veel genade;
Die lang de boozen spaart in zijn langkmoedigheid,
Brengt, om 's Gezalfdens wil, aan duizenden te stade
Den grooten rijkdom van zijn goedertierenheid,
(b) Die, mits zy eeuwig is Hem nooit en zal berouwen:
Zijn liefde heeft Hy in die zielen uitgestort,
En dat ontsteekt den lust om zijn Gebod te houwen,
Wijl uit die vruchten haar geloof bestendigt word.
Die Godsvrucht eist dat wy in waren ernst ontsteeken
De Heiliging zijns Naams be-yvren met bescheid,
De liefde tot zijn eer in 't hert te mond uitbreeke
En toont haar kracht in als ons daden en beleid:
Na luid van dit Gebod;

Gy en zult den Name des Heeren uwes Gods niet ydelijk gebruiken, want de Heere en zal niet onschuldig houden, die zijnen Naam ydelijk gebruikt.

GY zult den Naam des Heeren
Uw's Gods niet ydelijk gebruiken; want Hy niet
Onschuldig houden zal die stout'lijk haar onteeren:
Zoo toont dit streng verbod wat onze God gebied.
Maar wat hier door Gods NAAM verstaan word? past te vragen;
Zijn Naam is Wonderlijk, en onbedenk'lijk hoog;
Waar van d'Opschriften ons in veelheid voorgedragen
Op 't heerelijxte zijn een flauw en smal vertoog
Van 't Eeuwig Wezen, in ondeelbare eigenschappen,

(a) Ezech. 18.
(b) Rom. 11. 29.

Doch onderscheiden in benamingen gesteld:
Om ons ter kennis te doen stijgen langs die trappen,
Waar in een heilige beschroomtheid 't meeste geld.
Zijn werken loven Hem, en doen ons diep verwond'ren;
Die stralen schitteren ontzachlijk in zijn Woord:
Hoe past zijn kind'ren dat eerbiedig uit te zondren!
Zijn Naam is al wat tot zijn Heerlijkheid behoort.
d'Erkentenis dies Naams moet onze bezigheden
Besprengen, spade en vroeg met haar gezegend zout;
En doen ons langs 't Gebed tot al ons tijdwerk treden:
Daar onze hand haar spoed van Hem verwacht en houd:
Dat wijst ons 't stuk des Eeds omzichtig naauw te wegen;
Dien hoog-geduchten Naam daar aangeroepen, leert
Die daad in waarheid en gerechtigheid te plegen;
Hy haalt Gods vloek op zich die vals of dwaaslijk zweert.
Maar, ô hoe stinkt voor God, van overlang tot heden
Der menschen boosheid in 't versmaan van dat bevel!
Daar 't bloed en tranen kost dat staatlijkheid der Eeden
Zoo weinig geld by naar als koot- en knikker-spel:
Door vastgestaafden Eed verklaring af te vergen
Van zaken, en voor af des tegendeels bewust,
Voorkomt gèen quaad-doen; maar is God op 't hoogste tergen,
Dat namaals 't Sterf-bed noch met zware wéén ontrust:
Men slibbert ook, met strax in kleen en lichte zaken,
Daar een geschikten weg ter uitspraak open staat,
Om eene beuzeling den Eed gemeen te maken:
Als ander blijk ontschiet komt dat bewijs te baat.
Al wie den Eed gebied, is, ook door zulx verbonden;
Leen-plichtig, en gestelt van God by wien men zweert:
Dies, haalt hy dubb'le schuld die d'Onderdaan tot zonden
Verplicht, die 't doet te los, of nood'loos, of verkeert:
Dies lette elk hoe hy zeer'; want is den Eed verleden
De knoop is toegehaalt van die verbintenis,
't Zy schâ of voordeel daar en valt niet af te treden,

Getuige daar van God, die groot, en heilig is.
Dies moet men dobbelheid en voorbehouding my'en
Des Juzuijts; die uit den streek der waarheid zeilt:
Aan d'ander zy den gril van Mennoos dweeperyen;
Die voor den Eed beschroomt zijn Manne-waarheid veilt.
Want daar de nood dat eist, God (die niet konde zweeren
By hooger als zich zelf) wil dat men by Hem zweert.
Waarom de Heiland poogt dat misbruikt af te leeren,
Dat hier in, roekeloos, zich tot de schepsels keert:
[(a)] En zweert niet, zegt Hy, noch by Hemel noch by Aarde,
Die is zijn Troon, en dees zijn voetbank onder Hem;
Noch Salems Stad, by Hem van Koningklijke waarde;
En stel ook niet uw' hoofd in pandschap, 't heeft geen klem,
Geen enkel hair vermoogt gy wit of zwart te maken:
Wat voegt gy in den Eed daar God doch tussen staat?
[(b)] Laat ja uw' ja, en neen uw' neen zijn, in die zaken:
Al wat daar boven is heeft grondslag in het quaad.
Noch breekt die boosheid uit in schendig overtreden;
De zonde steigert op in weerwil des gebods,
Als of te weinig was bedrog en logen-smeden:
Daar al wat heilig is ontwijd word, God ten trots.
Zoo rolt zijn Naam en Woord van Goddelooze tongen;
De Duivel lacht om al de Vloeken, die hy hoort,
De Onverlaats, die lang de prang der tucht ontsprongen
Dies quaads gewoonte brengt tot zijn verschooning voort:
[(c)] Die 't lot, een heilig ding, in twijfelbare zaken,
By nood in ernst gebruikt, na 't Goddelijk bevel,
Ontheiligen, en dag aan dag gemeen derft maken,
En noemt het, blind Geval in 't godloos dobbelspel:
Wiens ziel in 't speelbert woont; en dobbert op en neder,
Na d'oogen die hy werpt, en 't geven van de Kaart;

(a) Matth. 5. 34, 35, 36.
(b) Vers 37.
(c) Prov. 18. 18.

Nu vloekt dan zegent hy, nu scheld, dan smeekt hy weder;
Hoe schoon word d'eerbied daar des Hoogen Naams bewaart!
Die in benauden stand der zaken los gaat wedden
Op d'uitslag van 't geschil, van land- of water-tocht;
Onteert de Hoogheid Gods, Hy zal dat alles redden
Na zijnen raad, niet juist, gelijk het Lichthart docht:
Die spotter, welk in zijn brood-dronke snakeryen
De Godsdienst voert ter baan; met heil'ge spreuken kleed
(Als was 't een geest'ge vond) zijn grove boerteryen,
[(a)] Verderft zich zoo in 't geen hy weet, als niet en weet:
Gelijk de Schrijvers die daar verw en voet aan geven;
Die onder 't hoonigzeem van opgesmukten stijl
Een gif verbergen dat gevat in 't hart blijft kleven,
Zoo pikkenze na 't oog der waarheid onderwijl:
[(b)] 't Was Duivels vond het hert in twijff'ling eerst te werpen
Waar op d'ontkenning volgt; zie 't eerste Slang-gesprek
Met Eva; waar toe dan verstand en pen te scherpen
Tot koestering van dat onzalig erfgebrek?
De Zond en Dood is ingeklommen door die bressen;
Wie dan de gronden leit van Ongodistery,
Bereid een warpoel van godloosheid in zijn lessen;
Een lasteraar is zoo gevaarlijk niet als hy:
Zijn die gedrochten in den schoot der Kerk gebooren,
Gedoopt, en opgevoed! hoe durft dat Bastaardzaad
De vonken van ontzag en heilig' eerbied smooren!
Mijn ziele blijf uit dien verderffelijken raad!
Een vroom gemoed ontwijk die zorgelijkste klippen;
En houw' zich aan het woord der waarheid ankervast:
Wie God onteeren wil door daden, pen, of lippen,

(a) Jude vers 5.
(b) Gen. 3. 1.

Wy weten dat zijn lof in onze monden past:
En naar een yders staat gehanthaaft hoort te wezen;
Maar 't hapert hier dat ook de beste menigmaal
In 't spinrag hangen blijft van 't menschelijk vreezen;
En zwijgt daar 't spreeken past, beducht voor quaad onthaal:
Zulx door gedoogzaamheid dien grouwel word gesteven;
Daar yder Christen doch met veel bescheidenheid,
(Om dat men 't heilige niet moet den honden geven)
Most toonen dat hy word door beter Geest geleid,
Als zulke, die, om 't minst dat haren naam te na gaat,
Opstuiven, diep geraakt van een geringen hoon;
En letten niet dat God haar booze woorden ga slaat,
Waar in zy t'elkemaal hem steken na de kroon:
Want Eedbreuk, laster, spot, en vloeken, staan geteekent
Op 't netst' in 't groote boek van zijn Alwetenheid;
Daar geen der daders zal onschuldig zijn gereekent,
En zijn vervolgens ook haar plagen al bereid.
Hoe zal verbolgentheid die stoute monden treffen!
Als Hy door't zwaard sijns monds hen slaan zal in der yl;
Al word de tijd gerekt na 's menschen dom beseffen
Zy gaan ter straf gelijk een gild-os voor de bijl:
Aan wien deez' opgaaf reeds van onbeschroomt te zondigen
Op 't hert en voorhoofd als haar oordeel staat geprent;
Zoo grijpt dat dreigwoord stand, 't geen God ons aan wil kondigen,
In yder, die zijn Naam tot ydel misbruik wend:
Maar laat die Wet aan ons een beter indruk geven;
Om diepe eerbiedenis den Goddelijken Naam
Te dragen, en dat steeds doen blijken in ons' leven;
In wandel die oprecht een kind des lichts betaam:
De ziel aldus geschikt let op diens Vaders wenken,
En zet haar plicht en vreugd in wat Hy voorts beveelt;

Gedenkt des Sabbath-daags dat gy dien heiliget: zes dagen zult gy arbeiden en al uw' werk doen, maar de Zevende dag is de Sabbath des Heeren uwes Gods: dan en zult gy geen werk doen, gy, noch uw' zoon, noch uw' dochter, noch uw' knecht, noch uw' dienstmaagd, noch uw' vee, noch de vremdeling die in uwe poorten is: want in zes dagen heeft de Heere Hemel ende Aarde gemaakt, de Zee, ende alles wat daar in is; ende hy ruste ten Zevenden dage: daarom zeggende de Heere den Sabbath-dag ende heiligde den zelven.

GY zult des Sabbath-dag ter heiliging gedenken;
Zes dagen heb ik tot uw' Arbeid afgedeeld:
Den Zevenste is de mijn; dies gy uw werk zult staken,
Huisvader, dochter, zoon, knecht, dienstmaagd, vremd'ling, vee:
Want daar 't mijn Almagt heeft behaagt uit niet te maken
Het groote Konststuk van den Hemel, Aard', en Zee,
Met wat daar in is, in den omloop van zes dagen,
Maar als 't voltooid was op den Zevensten gerust,
Heb ik dien Sabbath my ter heil'ging opgedragen
Uit mijne volheid dien gezegend, na mijn lust:
Hier schijnt mijn ziel op nieuw een Heiligdom ontsloten;

Een straal, een vonkje vuur van boven roert haar aan:
Versterk haar Heer! dat met dien eed'len geur begoten,
Ik mach van kracht tot kracht tot U in Sion gaan.
God, toen Hy 't groot besluit van Scheppen dede baren
Bracht ook den Tijd voort uit den schoot der eeuwigheid;
Van Oog'blik, Uur en Dag, tot Weeken, Maanden, Jaren,
En Eeuwen, afgedeeld, met zonderling beleid:
Als 't meetsnoer van die schoonste en heerlijxte ordeningen;
Die ons bezeffen leert het onderscheid, waar in
d'Uitnementheid bestaat des oorzaaks aller dingen:
Wiens zijn, is uit- en van zich-zelfs, kent geen begin.
[*] De Tijd van d'aanvang af, met nimmerstaande trede
'Rukt tot haar einde voort, en kent geen ommekeer;'
Al wisselt Dag en Jaar, die Stonden sleept zy mede:
Elk oogenblikje 't geen voorby is komt nooit weer.
Die heeft ons God als goud met aasjes toegewogen;
Om zuinig ga te slaan op reek'ning t'onzen last:
Doch ook, op dat wy zulx zijn goedheid danken mogen,
Des Tijds bedeelingen ons zelf voor af gepast:
Al 't Schepzel heeft Hy met een werklijkheid bedegen,
In aart en eigenschap, na zijn volstrekt bestier;
Hy doet de Zon en Maan en Starren zich bewegen,
Die 't Aardrijk koest'ren door hun invloed, licht, en vier:
[(a)] Dees, als in d'eerste nacht niet woest noch leeg gebleven;
Is als een Moeder die geduurig draagt en baart,
De Dieren queekt, en voed, die om en op haar zweven:
De nimmer stille Zee teelt Vee van vochten aart.
Kort om, 't werkt alles na den trek hun aangeboren,
Houd door beweging stand, doch onbewust, waarom;
't Vernuft der Dieren weet dien gang niet na te sporen:

* *I de Dekker.*
(a) Gen. 1. 2.

Dat licht der reden viel den mensch ten eigendom.
Wiens lichaam was uit stof volkonstelijk geschapen,
Zijn Ziel, den adem Gods, een vonk van 't eeuwig vuur;
Die al 't Gedierte en 't Vee bezat als dienstbre knapen,
En tot zijn vruchtgenot de volheid der Natuur:
De mensch aldus in 't leen gehuldigt van die goeden,
Gezet in Edens Hof; (maar niet ter ledigheid,)
Kon uit den schik en zwier van geest en leen bevroeden
Dat hem de Schepper had tot bezigheid bereid:
Dus wrocht die vrye Ziel in denken en beschouwen,
En held're kennis, die der Dieren aart verstond,
En namen gaf: zijn hand, in 't Paradijs te bouwen,
Brocht met vermaak en lust het voedsel tot zijn mond.
Want schoon den heelen mensch na Gods beloftenissen,
Onsterflijk konde zijn gebleven in dien stand;
Zijn groover deel en kon geen spijze daag'lijx missen
Tot onderhoud, zoo lang hy zich beneden vand:
Maar al zoo haast den lust tot d'afgekeurde spijze
Rampzalig was geboet, die blijde levendheid
Was uitgedooft; hy voelt dat zorg en kommer rijze,
[(a)] Den vloek om zijnent wil den Aardboom opgeleit:
Dat brocht den arbeid op; te meer om dat d'ellende
Veroorzaakt door den Val, veel dingen noodig maakt
Die in zijn eersten stand de mensch niet eens en kende:
Dies hy in 's aanschijns zweet zijn brood met smerte smaakt:
Na dees behoufte en nood wil zich die Vader schikken;
Past dry paar dagen ons tot lijfsbezorging toe,
Maar kiest den Zevensten dat zich de geest verquikke
Door lichaams rust, en dan zijn Godsdienst plecht'lijk doe.
Hier uit bevinden wy dat een bedrijv'loos leven
Aan God mishaagt, die ons den arbeid hier beveelt:
Wat verw een doen-niet aan zijn leuyheid poogt te geven,
Die zijn vergunden tijd God en zig zelf ontsteelt:

(a) Gen. 3. 17. enz.

Laat eenig lastig werk (zoo 't schijnt) het leven slijten;
Noch heeft een Lanterfant meer wigts op zijnen hals:
Om dat zijn hert geraakt aan 't stinken en vermijten,
Niet zelden 't broei-nest is van stukken boos en vals:
Of smoorend' in den lust, en slaaf des Helschen drijvers,
Zijn leden wapens maakt der ongerechtigheid;
En quist den schoonen dag en tijd met meerder yvers,
En arbeid, als 't behouft tot een geschikt beleid
Van 't werkzaam leven, dat zijn zaken poogt te stijven;
En wakker in 't beroep dat eerlijk is en goed,
Wanneer de Zegen Gods zijn arbeid doet beklijven,
Dat voordeel niet verzuimt, maar neerstig is en vroed.
[(a)] Dat nu de Heiland zegt; en werkt niet om de spijze
Die licht vergaat, maar die, waar door gy eewigh leeft:
Stoot dit Gebod niet om, maar moet ons onderwijzen,
Als ons gemoed zoo vast aan aardsche dingen kleeft:
Om dat de zorgen van dit broos en sterflijk leven,
De doornen zijn, en 't pak waar onder 't herte zwoegt,
Word ons in dit Gebod een trouw bericht gegeven,
Te letten op het eind dat onze oorspronk voegt.
De Ziel, een Hemelstraal! die in haar eigenschappen
Gods beeltenisse draagt, onschatbaar in waardy,
Moet buiten 't nauw bestek der lijfsbehoefte stappen;
't Oneindige is alleen dat haar genoegzaam zy:
[(b)] Daarom en zal de Mensch alleen by 't Brood niet leven,
Maar by den Woorde Gods, bekrachtigt door zijn Geest:
En 't hert in 't midden des gewoels zig opwaarts geven
Ter ruste by dien God, dien 't mint en dient en vreest:
Hy moet zijn week-bedrijf bescheid'lijk zoo bestieren,
En dagwerk, als die let op zijn bevolen plicht;
En onbelemmert poogt des Heeren Dag te vieren,
Als die het noodig Een het meest houd van gewicht:
Dat is behoorlijk aan den Rustdag Gods te denken,
Gelijk zoo duid'lijk dit Gebod te kennen geeft;

(a) Joan. 6. 27.
(b) Matth. 4. 4.

En reek'nen 't onder een van 's Heeren gunst-geschenken
Dat Hy bereids zijn Volk dien dag ten waarpand geeft
Van 't Hemels rust; of liefst van 't luk der zalige Engelen
En Geesten die volmaakt rechtvaardig voor Hem staan;
Om onze grondstem met dien bovenzang te mengelen:
Daar zijn bevel zoo bly en vaardig word gedaan:
Hy eyst de Heil'ging van dien Dag dan van de zijnen,
Wanneer de Heiligheid, 't uitmuntenste cieraad
Zijns Huizes, blinken moet in die voor Hem verschijnen;
En zich vergaad'ren daar Hy d'oogen op hen slaat:
Den glants der Ov'righeid zy daar als duur gesteente,
Wiens yv'rig voorbeeld zet de drift der mind'ren aan;
Gods vuur zy op de tong des Engels der Gemeente,
Die haar de wegen Gods bescheid'lijk doe verstaan:
Daar hef men zonder toorn en twisting heil'ge handen
Tot Hem na d'Aanspraakplaats van zijne heiligheid;
Den gloed der liefde doe het dankbaar offer branden,
De vrucht der lippen Hem eerbiedig toebereid:
En d'ooren luisterscherp, in aandacht opgetogen,
Verwachten wat de Geest tot de Gemeinte zegt;
Dat in de juiste schaal des Heiligdoms gewogen,
Gegronde waarheid in't gemoed der Hoorders legt:
Daar 't Waterbad gezet tot een Genadenzegel,
De kleine Doop'ling merkt en inschrijft in 't Verbond:
En 't kost'lijk Paasch-banket, gebruikt na 's Heilands regel
Zijn vrundlijkheid doet zien, ja smaken met den mond:
Het dierbaar Lofgeluid gezet op Davids wijzen
Als hy den Heere zong, behoud den zelven toon;
Dat zingende op dien galm de geesten opwaarts rijzen
En dringen door 't gewelf tot voor des Hoogsten troon:
Van 't aangehoorde Woord zal ook d'erkent'nis blijken
Door mededeelzaamheid aan Christus arme leen;
Die haren schoot en nood de schatkist maakt der rijken:
En hen in zijne plaats ons naliet hier beneen.
Zoo scheid men sticht'lijk na den uitgesproken Zegen;
Doch t'huis gekomen zet de Godsdienst niet er sy':

Maar d'overdenking doe herkauwende overwegen,
De kracht en nasmaak van die zielen-lekkerny:
Dat houd de ziele warm in heilige beweging;
Daar uit den overvloed des herten dan de mond
Aan and'ren mededeeld de vrucht der Godsdienst-pleging:
Die zy voor zich zoo schoon, zoo nut en troost'lijk vond:
En rest wat tijds, die is voor Ouden en voor Zieken
Wier zwakheid hen belet te komen in Gods Huis;
Dien heilige Aanspraak doet de balssemgeuren rieken
Uit Gilead, en sterkt die schoud'ren onder 't kruis:
Om deze plichten, die den Rustdags-dienst bekleden,
Wel uit te voeren moet de mensch zijn hand en hert
Ontledigen van al die noeste bezigheden
Zijns daaglijkzen beroeps, dat hier geboden werd:
Die stilstand heeft haar uitgestrektheid, en bepaling:
Zoo groot als kleene, tot de dienstbre Beesten toe;
Gunt hier de Wet een Dag tot rust en ademhaling,
Dat zich de gantsche Week geslooft heeft mat en moe:
Om nu tot zeek're maat dat rusten te beperken,
Gebiedze, als is getoond, de Godsdienst eens voor al;
En sluit met eenen in zoo nood- als liefde-werken
Waar van zich niemand die God vreest onttrekken zal:
[(a)] Want immers was 't Gods Zoon die voormaals in de dagen
Zijns Vleesches toonde dat hy Heer des Sabbaths was;
[(b)] Wanneer de Farizeen met nijdige oogen zagen
Dat Hy de handen leid' op Kranken, en genas:
Wie van u (zeid' Hy) zal zijn Os of Ezel laten
Gevallen in een put schoon op den Sabbath-dag?
Ook dat zijn Jongeren de rijpende Aren aten
Voor hen betwiste, en maakt van Davids doen gewag:
En voort besluit Hy dat de Sabbath om de mensch is
Maar niet de mensch zy om des Sabbats wil gezet;
Zoo heeft Hy ook die't Licht der Heid'nen en haar wens is

(a) Matth. 12.
(b) Luce 6.

Verrijzend uitgedaan dat stipken in de Wet,
Opzicht'lijk zijnde tot het Kerkgebruik der Joden,
Dat scheiding tussen hen en alle Volk'ren maakt':
En hen bestiptelijk den Zevensten geboden
Te vieren, tot het licht des held'ren Dags genaakt,
En in 't Gebod leert zien dat eenen dag van zeven
Blijf afgezondert tot den Godsdienst in der tijd:
* En tot die waardigheid den eersten dag verheven,
Door Jezus Opstaan, en Verschijning ingewijd:
En by de gantsche Kerk den zelfden voet gehouden;
Op datze op zulk een dag zich zichtbaar vertoon,
En die gelooven zich ter plaats vervoegen zouden
Daar Hy in't midden der Vergad'ring stelt zijn Troon:
De kracht en duurzaamheid dan van 't Gebod gebleeken,
Bestraft in 't Chirstendom van ongebondenheid,
Die zoo gering daar van gevoelen derft en spreeken,
Als wierd een Joodschen last den Christ'nen opgeleit;
Of botlijk meenen, dat de Rustdag is gequeten
Met d'armen overeen, leuy, ledig doorgebracht;
Of, zoo 'er zommigen in 't gros wat beter weten,
Door Tempelplichten in haar buitenschors betracht:
Die met het lichaam zich wel voor den Heere zetten;
Maar op 't inwendige der ziels-gestaltenis
(Wijl't hert is veer van honk) gansch niet of weinig letten,
't Geen evenwel de ziel der Godsdienst-plichten is:
Hun geest in bezigheid met alle soort van zaken,
Behalven dat, waar in zy doende wezen moet,
Aan d'ydelheid vertuit; en kan het wit niet raken
Des heiligen bevels, noch 't aangeprezen goed:
Wel menigmaal bekruipt dit quaad ook vrome herten,
Opwellend' ondanks uit haar aards verdorventheid;
Maar zy gevoelen 't met een tegenstrijd, en smerten,
Daar deze slag gerust het hoofd op neder leit.
Niet beter zijn ze die den Godsdienst in den Tempel
Mee plegen zoo het schijnt in diepe aandachtigheid,

* Wolebius.

Maar strax 't gedane werk in 't uitgaan, op den drempel
Neerzetten als een plicht ten vollen afgeleit:
Doch deze doen wel 't meest hun heillooze onlust blijken,
Dien hier is in Gods Huis een uur verblijfs genoeg;
[(a)] 'Dies gaan ze op 't sluiten des vertoogs met eenen strijken,
Als of de leste sylb' hun met een sweepslag joeg:
Zy hoeven (meenen ze) niet na gebed of zegen
Te wachten, dat getalm heeft hen al lang verveelt:
Ellendigen! en is u niets daar aan gelegen?
Al wie den Zegen vlied blijft daar van misgedeelt.'
Ontvormde Christenheid! in 't Huis en Werk des Heeren
Verdriet het strax, maar niet in't speel- en wijn-gelag;
Ja zelfs Gods Rustdag heel ten Lustdag te verkeeren
Verswelgt men als een vlieg: wat leit'er aan dien dag?
Het is ten overvloed een uur of twee gezeten
In Kerkplicht, om de sleur, of welstaans wil gepleegt;
't Voll' overschot zy 't Vlees en Wereld toegemeten,
En d'ernst der Godsvrucht uit de ziele wechgeveegt:
Zoo houd Papist en Jood sijn Sabbathen, en Feesten:
Voornoens met Kerkgebaar, en voort ter kroeg en dis:
't Betaamt ons niet de schoe na haren voet te leesten,
't Geen hen, die buiten zijn, verstrekt ten ergernis.
[(b)]Wierd onder d'oude Wet een Man in hout te lezen
Bevonden, strax gedood na 's Heeren eigen mond,
Als Sabbath-schender? zal het werkloon beter wezen
Van hen, die nu versmaan Gods Rustdag en Verbond?
Nacht zijn ze noch en blind, die 't groot verschil niet rekenen,
Wat Jezus vryheid is, en wat, een helschen last,
De rust van arbeid most aan ons de rust betekenen
Van zondigen, dat al des Heeren Dienaars past.
Gy, Godgezinde Ziel! die dit rechtmatig oordeelt
Hem als uw' Vader kent, kiest dit gesegent pad:
In dit Gebod, gesterkt door 't gadelooze voorbeeld

(a) Salden. Weg des Levens cap.
(b) Num. 15. 32. enz.

Der Ruste Gods, doe God 't Heel-al voltrokken had:
Maar; hoe, gerust? was dit om dat Hy moe van werken,
En afgemat, zich moest verquikken voor een poos?
O neen*;* die swakheid heeft geen vatten op dien Sterken,
Dien God der krachten die de zelfde blijft altoos:
Of heeft Hy als een Baas die 't werkstuk, na 't volbouwen,
Laat op zich zelven staan, sijn hand te rug gehaalt?
O Neen; sijn goedheid in 't geduurig onderhouwen,
Zijn wijsheid, en zijn macht staan eeuwig onbepaalt:
Hy zag zijn maaksel aan, in al zijn Ordeningen
Volkomen goed en schoon; met welgevalligheid:
En voer niet wijders voort met nieuwe soort van dingen
Te scheppen, 't welk alhier te rusten word gezeid.
Daarom heeft Hy dien Dag gestelt tot hooft der dagen;
In zegening, en tot voorname Godsdienst-plicht:
Tot dat de Zoon, waar op de schaduw-beelden zagen,
't Groot Raadslot open brak, en wrocht een grooter licht
Als dat des eersten daags, wel heerlijk door het scheppen
[(a)]Van die hoedanigheid die d'eersten welstand gaf
Aan 's Aardbooms woesten klomp; want Hy, met zich te reppen,
Verjoeg de nacht des doods in 't rijzen uit zijn graf:
En rukte 't Menschdom uit de macht der duisternisse,
En gaf op dezen dag een dierbaar zegelpand
Ter zekerheid en troost voor 't bevende gewisse:
Dees weldaad blijf ons dan diep in de ziel geplant,
Om van de Zonne der Gerechtigheid te roemen;
Dat and're doolen, maak ons vroed van onzen plicht,
Die na der Heid'nen wijs dien dag den Zondag noemen,
Als toegeheiligt aan dat koesterende licht.
Der Christ'nen groet dien dag, was, Jezus is verrezen;
Dit was de vreugde-stof die hen te binnen bracht
En minder niet aan ons een prikkel hoort te wezen,
Om recht te kennen zijn Opstanding in haar kracht.

(a) Gen. 1. 3.

Die grondbetrachting past op dezen Dag des Heeren;
En geef een frissen geur aan al ons week-bedrijf:
Zoo leer in swakken stand de ziel met God verkeeren,
Tot z' als een pyler in zijn Huis voor eeuwig blijf:
[(a)]Ter hoogster Rust gevoert, die ruim voor zestien Eeuwen
Der Heid'nen Gods-gezant met grooten ernst en kracht
Heeft ingescherpt aan zijn geloovige Hebreeuwen;
En d'eerste Ruste Gods als voorbeeld by-gebracht:
Wie hier weerhoorig nu zig niet en laat gelusten
Dier heil'ge werkzaamheid, na zijn gebod en stem,
Zal na des zelven eed, niet ingaan tot de ruste
Der Zaligheid, vertoond in 't nieuw Jeruzalem:
Die vry- en vrede-stad! daar 't Lam sijn volk zal weiden,
Daar geenen arbeid, smert, noch moeite, meer zal zijn:
Laat u bereids mijn Ziel door dezen Harder leiden
Tot dat gy Hem ontmoet in een volmaakter schijn:
En daar geniet ..... maar sacht! mijn geest! waar vaart gy henen?
Gy ziet maar spiegelswijs van verr' die heerlijkheid:
Was 't yd'le strax voor 't oog een oogenblik verdwenen,
De swaarte weegt u neer, van 't pak der sterff'lijkheid.
Dit leven zy een week, waar in 't gewoel zal endigen,
Die in haar avondstond den vollen middag wacht:
Die zult gy eeuwiglijk O God der rust! bestendigen,
Ook dit gesprek der Wet ter grootster helft gebracht.
Ter grootste zeg ik; wijl de lessen hier gegeven
In d'eigentlijksten zin onmidd'lijk zien op God:
't Past onweerspreeklijk eerst zijn Dienaars Hem te leven,
Dit is 't dat Jezus noemt het eerst' en groot Gebod:
[(b)]Hem met geheel uw' hert, ziel, en verstand te minnen,
Uit alle krachten; als het eenig hoogste Goed:
Het denkbeeld van die deugd voor d'innerlijke zinnen
En kan niet reiken tot de wensch van mijn gemoed.
De Ziel ontglommen door dien gloed der Hemelstralen

(a) Hebr. 4. 4. enz.
(b) Matth. 22.

Van God de liefde zelf, gevoeld een kracht en trek;
Wier werk'lijkheid haar maant om uit die bron te halen
Een tweede liefde die zich tot het schepsel strek:
En leert zoo niet alleen zich ook des Vees erbarmen,
[a] Na 't voorbeeld Gods die ook den Ravens voedsel geeft:
Maar met een sterker zucht zijn Mede-mensch omarmen,
Die God in't scheppen met sijn beeld beschonken heeft.
Dies opgevat word dit gebod gesegt te wezen
Het eerste gansch gelijk; om dat de Mensch gemaakt
Na Gods gelijkenis, leert uit die Woorden lezen
De plicht der liefde die tot zijnen Naasten raakt:
Waar in ons op de wijs en mate staat te letten:
Die ons de Wijsheid Gods heeft zuiver voorgespelt;
* Daar Hy die tusschen God en Mensch zich zelven zette
Ons zelf hier tussen God en onzen Naasten stelt.
De Ziel bewust van 't geen zy haren God is schuldig,
Haar Schepper, Heer, en Heil, bevind zich op haar wacht;
Dit noopt den Mensch dat hy omsichtig en zorgvuldig
Zijn welvaart tijdelijk en eeuwiglijk betracht.
Des staat het niemand toe zijn eigen vleesch te haten;
Maar dat hy 't onderhoud en voed met matigheid:
Veel minder zijne Ziel dat kost'lijk pand te laten
Te los veragteloost, als daar hem niets aan leit.
Zulx doet een weeld'rig hert in eigen-min verzopen,
Die dwaaslijk boven God en Mensch zich zelven stelt:
De booswigt haat zich met blind in 't quaad te lopen,
Zijn Schepper stout'lijk tergt tot dat de wraak hem velt.
Voor bei dees uitersten zal zich de vrome wachten,
In wien 't geloove door de vrucht des geestes werkt:
En zich ten dienst en hulp oprecht'lijk schuldig achten
Aan yder Mensch, gelijk sijn Naasten aangemerkt.
Dien d'algemeenen band der Schepping voegt te gader

(a) Prov. 12. 10.
* N.B.

Ten voorwerp van die deugd, en zondert niemand uit:
Doch huisgenooten des geloofs die gaan hem nader,
Wijl 't geest'lijk maagschap in veel nauwer banden sluit.
[a] Hy ziend' op God die 't op den boozen ook laat regenen,
En zegen in den mond van die hem last'ren giet;
[b] Leert zelf sijn haters met weldadigheid bejegenen:
En doet aan allen zoo hy wenst dat hem geschied.
Dat voegt de liefde met gerechtigheid te zamen;
Beleeft, goedhertig, en barmhertig, t'aller tijd:
Daar onmedoogentheid en stuursheid niet betamen,
Die zich onttrekt, of geeft of weigert met verwijt:
Voor al zy d'afgunst als een boos gedrocht te mijden,
Die zig verknijst om datze een's anders welvaart ziet;
Of haren naasten niet benevens haar kan lijden,
Of nijdig, hem ontset van sijn gerust geniet:
Dees ondeugd (op het swaarst' verboden) loopt de paden
Der liefde mis, die zelf als God in 't aanschijn spuwt,
Daar ze op zijn goedheid bikt: en heeft tot euveldaden
Haar slaven (ten verderf) niet zelden aagestuwt:
Ten minste knaagt zy't hert, en baart een bitter leven;
[c] Sy is, zegt Salems Vorst, verrotting in't gebeent':
Dies zy die helsche slang uit onze borst gedreven,
'Haar rechte plaats is daar men eeuwig huilt en weent.'
Weg dan, daar mee, hier zal den Christen beter passen
Oprechte Broeder-zugt, uit welken wederslag
Wel aangequeekt, een vrucht der vrindschap staat te wassen
Het schoonst' en zeldzaamst' dat oit de Aarde geven mag:
Die overeenkomst eist van aart, geloof, en zeden,
Haar oogmerk zy de Deugd, des heeft ze niets gemeen
Met die hun vrindschap uit vermaak en voordeel smeden,
Een mengstof die als leem en yzer hangt aan een,
En brijz'len zal in 't kort: maar dees op wisser gronden
[d] Gevestigt, zy als goud (in zoetigheid des raads

(a) Matth. 5. 45.
(b) Vers 44.
(c) Prov. 14 30.
(d) Prov. 27. 9.

En 's Vrinds bewaard geheim) oprecht ter proef bevonden;
Doch dees gemeenschap heeft tot alle en elk geen plaats:
Men breekt dien engen band met haar te wijd te rekken,
En wijl een yder niet word zekerlijk vertroud,
Is 't hachchelijk terstond zijns herten grond t'ontdekken:
Wijs is hy die hier 't spoor der voorbedagtheid houd.
En, wie een Vrind verkiest of vind stel zijn gedachten
Zijn swakheid voor, als ook zijns Vrinds, om dat genot,
Als iets 't geen mensch'lijk en verliesbaar is, te achten:
Niets is volkomen goed en trouw, behalven God.
Doch, daar wy bezig zijn de liefde elk aan te prijzen,
Zal mede voegen tot den schik van dit gesprek,
Een welgegronden haat en af keer aan te wijzen;
Die deze liefde geeft een zuiv'ren ommetrek.
Al watter haat'lijk is, is 't om en door de zonden,
Die 't goede schepsel in den grond bedorven heeft;
En voor Gods oog mismaakt, dies zijn wy ook verbonden
Den rok te haten daar dien Duivels-drek aan kleeft.
Dit vastgesteld, zijn 't al de wegen en bedrijven
Der menschen, die, van God afwijkende, sijn Wet
Opzettelijk vertreen, en Godloos zijn en blijven:
Daar hy die God bemind een tegenzin in zet.
[(a)] Zoud ik (borst David uit) niet haten, die u haten,
O Heer! en over hen, die opstaan tegen dy,
Verdrietig zijn? ik doe't, en doe 't in voller maten,
(Gy kent mijn herte!) tot vyanden zijn ze my.
Zoo toont hy doorgaans, in het spreken van sijn haat;
En roemt hen zalig die de zondaar en godloozen
Voorzigtelijk ontwijkt in haren weg, en raad:
[(b)] En alle makkerschap ontzeit in zulk een wandel.
Doch buiten dat den schik der menschen-maatschappy
Eist dat de goede met de quade spreek en handel:

(a) Psal. 139. 21. 22.
(b) Prov. 1.

En zich in billijke belangen met hem vly.
Die al te neuswijs met geen zondaars wilde leven
[a] Most uit de Wereld, ja zijn eigen zelven, gaan;
[b] Gods Raad, die yders perkt ter wooning heeft omschreven,
Wil Wijzen in den drang der Dwazen doen bestaan;
De Wereld tot een zout. Dit breng men zich te binnen,
En poog met allen vlijt in zedige ommegang
Als door een zacht geweld, die herten in te winnen:
Dat zoo hun ziel allengs een trek ter deugd ontfang.
Doch wijl men Lieden vind wiens by-zijn en gesprekken
Zijn als een booze lucht, die giftig is, en smet;
Moet nauwe toezicht ons een trouwe Leids-vrouw strekken,
[c] Die deze geesten proeft en op haar streeken let,
En gladde woorden, die met doodlijke angels steken:
Hier toon een Christen vry zijn grootste afkeerigheid,
En weiger op die stof hen vreedzaam toe te spreken:
't Kan niet ontfangklijk zijn, dat ons van Jezus scheid.
Daar 't zijne waarheid geld, moet alles staan bezijden;
Zoo Vrind, als Echtgenoot, en nauwe Bloedverwant:
Die hind'ren zou in Hem stantvastig te belijden,
Daar zich met alle kracht de ziele tegen kant:
Aan zulken doen word ook den naam van haat gegeven;
[d] Zoo hy, die tot my komt (zegt Jezus) niet en haat
Zijn Ouder, Wijf en Kind, zijn Bloedvriend, ja zijn leven,
En kan mijn Kruisgenoot niet wezen in der daad.
Want immers kan men niets voor Hem te dierbaar achten,
Die zich tot in den dood voor ons vernietigt heeft:
Of zich ontrekken in gehoorzaam te betrachten
De liefd-lessen, die Hy ons als menschen geeft.
Waar van de plichten die het algemeen betreffen
Tot ons en 's naasten nut zijn boven aangeroert;
Volgt nu haar deelen als haar trappen te bezeffen,

(a) 1 Cor.5.10.
(b) Act.10.26.
(c) 1 Joan.4.1.
(d) Luc.14.26.

En welk een last voor eerst aan ons word toegevoert.
[a] God die al 't Menschdom heeft gemaakt uit eenen bloede,
Die zoo, ten opzicht van hun schepping, staan gelijk;
Gebied hier, en met recht, om warring te verhoeden,
Dat, tusschen Mensch en Mensch, een voegzaam order blijkt:
Hy die zijn Eertroon heeft gevestigt in den Hoogen,
Van waar zijn Rijxstaf reikt al 't Aardrijk om en door;
Stelt aan ons in den glans van al 't geleend vermogen,
Afstralingen van dien verheven luister voor.
[b] Vervolgens, alle Macht is van Hem zelf gegeven;
En word alzoo erkend in eerbied en ontzag:
Op deze bindzels rust het Borgerlijke leven:
Op dat zig groot en kleen behoorlijk dragen mag.
[c] Die deze magt weerstreeft, of stout in trots gestegen
Zich boven haar verheft, en heeft green redens schijn
Te voordeel: en hy toont die zaak niet recht te wegen,
Die onder 't Christendom haar zondig waant te zijn.
Maar zie! hoe laag buigt zich dien Hoogste tot ons neder,
Die Vader is en God der Geesten alles Vleeschs;
Gebruikt hier namen, die, hoog-agtbaar zijnd' en teder,
Een ingank maken tot het hert ter liefd' en vrees:

Eert uwen Vader ende Moeder, op dat uwe dagen verlengt worden in den Lande dat u de Heere uwe God geeft.

UW' Vader (zegt de Wet) en Moeder zult gy eeren
Met dees beloftenis op dat gy lange leeft
Voorspoedig in het werk daar gy u toe zult keeren:
In 't Land dat u de Heer uw' God ten erve geeft.

(a) Actor. 17. 26.
(b) Rom. 13.1.
(c) Vers 2.

't Regtmatig huisbestier moet onzen geest verstrekken
Een keurlijk zinnebeeld van 't veelerley gezag;
Gelijk een kleen ontwerp in fijnder ommetrekken
Ons een bespiegeling van 't grooter geven mag:
‘Zoo worden onder 't woord van Ouders by vervanging
Al onze Meerder (geen uitgeweert) verstaan;
Gelijk den naam van Eer door kragt van t'samenhanging
Behelst de pligten die onscheidbaar met haar gaan:’
Dat yder dan zich tot zijn wettige Overheden
Eerbiedig draag in 't hert en uitterlijk gelaat;
Hen latende in dien stand de eerste plaats bekleden:
Aan hen gehoorzaamheid bewijzend' in der daad,
[a] In al wat eerlijk is: den Keizer 't sijn' te geven
Aan tol en schatting, heeft den Heiland zelf geleert:
[b] En Paulus, hoe hen 't zwaard ter goede tucht gesteven
Ter hand staat, 'tgeen het quaad tot rust der Vrome*n* weert.
[c] In't Kerk'lijk zal men ook de trouwe Gods gezanten
Erkennen, en alle eer de zulken achten waard,
Om haren dienst, en 't Woord datze in de zielen planten;
Dat in een buigzaam hert gewenste vrugten baart:
Den Ouderlingen, die, benevens hen gezeten,
Hun armen stutten voor het drukken van dien last,
En recht de waarde en eisch van hun bediening weten,
Zy na de maat huns werks ook eere toegepast:
[d] In't huis'lijk zal de Vrouw haar Man als haren Heere
Met heussche vrindlijkheen ontmoeten dag aan dag:
De dienstboon zijn verplicht gedienstelijk te eeren
Haar meesters, in Gods vrees, met liefde en met ontzag.
De Leerling zal zich stil aan zijnen Schoolvoogt wennen;
Die onderwijs en tucht zaait in zijn jonge ziel:
Het arme Weesken zijn Bezorgers leeren kennen,
Die 's Vaders plaatse vult die hem te vroeg ontviel:
[e] Maar boven alles past den Kinderen hun Ouderen
Te eeren na de Wet in onderdanigheid;

(a) Matth. 22. 21.
(b) Rom. 13. 4.
(c) Hebr. 13. 17.
(d) Esez. 5. 12.
(e) Esez. 6. 1.

Dit is een lieven last gevoegzaam allen schouderen,
Waar toe verbintenis en trek des bloeds ons leid.
Men zal dan wijslijk vroeg het Wigjen onderwerpen
Aan 't Vaderlijk ontzag, en Moeders zoet bericht,
Eer 't noch de reden kent die namaals in zal scherpen
De billijkheid, de kracht, de goedheid van dien plicht;
Die jongk geleert heeft God en Ouders te behagen,
En met zijn kinderschoen dat voetspoor niet verlaat,
Zal zich verstandelijkst in alle standen dragen,
Als 't beste lid of hoofd van eenig Rijk of Staat
Tot hoog bewind gequeekt, of wettelijk gekooren,
Ten dienst van Kerk, van Land, of Steden: zijnen geest
Stel zig het grondbewerp van dit Gebod te vooren,
Waar uit zoo groot als kleen hoogwijze lessen leest:
Daar spel de Prediker uit deze dierb're namen
Der gener daar wy van ontfingen vlees en bloed,
Dat na den geest de plicht van beide hem zal betamen:
Om dat hy kinderen den Heere winnen moet.
De Vaderlijke zorg en teed're trek der Moeder,
Tot haren Zoogeling, verbeelden aan den Vorst
Wat aan hem staat te doen, om zig een trouwen Hoeder
Te toonen aan het Volk, uit een regtschape borst:
[(a)] Die nooit de Wet zijns Gods uit hand noch oog laat wijken;
[(b)] HEM in zijn wegen kent, als Heer en Vader eert:
Dien past het Staats-roer best van Land en Koningkrijken
Die uit Gods Boek zijn Staat- en Wereld-kunde leert.
't Is nood'loos verder hier van heerschkunst breed te hand'len;
Onnutte wetenschap voor eenen Onderdaan!
Laat Lipzius, en al wien 't lust dit pad bewand'len,
Die klakloos zig 't beleid haars eigen zelfs ontslaan:
Beklaaglijke ydelheid! hoe diep steekt veelen 't angel
Der eerzugt in het hert! dat vuur werpt sprankels op;

(a) Deut. 17. 18.
(b) 1 Chron. 28. 9.

Als Tong en Pen vervuld, daar't aan 't vermogen mangel,
En kust als waar 't wat schoons die ingebeelde Pop:
Zoo wil ook 't slechte volk van Landbestiering praten,
Die 't doen der Hoofden in hun harssens overslaan:
En 't blijft den waan van 't Graauw; dat, zoo ze op 't kussen zaten,
Het werk in beter schik zouw door hun handen gaan:
Zulk overleg, dien kout, en Staatbelangend schrijven
Draaft dikwils al den streek van dit Gebod voorby;
Een wijs en eerlijk man past in 't bevang te blijven
Van 't Ampt dat hem als mensch en Christen eigen zy:
Dien d'onderdanigheid een dekkleed zy voor d'oogen,
Om niet al 't wanbedrijf der Grooten scherp te zien;
En liefst niet weten wil dat hem souw hind'ren mogen,
Hen als in Godes plaats de schuldige eer te bien:
Ziet hy 'er die 't gezag zoo vierig aan zich trekken,
Hem deert het windgeluk van zulk een trotsen dwaas;
Den stijl van dit gebod zal hem ten richtdraad strekken,
Die leert gehoorzaam zijn, niet hoe men speelt den baas:
En dat (dit dunkt my is hier noodig aan te teekenen)
Alle eerbewijs van ons moet tot een ander gaan;
Maar niet zich zelve zulx als eigen toe te reekenen:
't Geen nochtans tegen recht van veelen word gedaan.
Die uit de leegte van een slechte staat aan 't stijgen
Een trapken hoogte wint, verheft gelaat en moed;
En belgt zig zoo hy niet met stuipen, buigen, nijgen,
Van yder als een man van aanzien word gegroet:
Die minder zijn als hy, ten minsten in zijn meening,
Ziet hy onwaardiglijk en over schouder aan;
Kent nauwlijx zijns gelijk, of't lijkt hem tot verkleening,
En 't mag hem niet van 't hert hun voor te laten gaan:
Mijn Heer te gast genood en onverzogt gezeten,
[a] Wel prat aan 't hooger end, betoont zoo in der daad
De wijze Tafel-les des Heilands niet te weten,
[b] Noch dat zijn pooging met geen Christen deugd bestaat.

(a) Luce 14. 7.
(b) Joan.5.44.

Veel Evaas dogters eens-gezind als Adams zoonen,
Gevat door dezen waan staan stip op 't punt van eer:
Ik wijken? vraagt Mevrouw; aan deze, en sy my toonen
Dat haar de voorrang komt? dat duld ik nimmermeer:
Mijn goed'ren, mijn geslacht, de staat van mijn Verwanten,
Het Ampt dat mijn Gemaal bekleed, eist dat ik my
Als zulken Vrouw betaamt daar tegens aan zal kanten:
Ik weet wie 'k ben, laat haar bedenken wat ze zy.
O my! wat laat zig al den armen Aardworm voorstaan!
Wat eigens hebt gy daar dus op stoft en prat?
Is dat na Paulus les met eer malkand're voorgaan?
Als hoovaardy zoo slinx die zaken keurt en vat.
O wind en waterbel! hoe is uw hef gerezen!
Die in 't vergrooten zwakt, en eind'lijk berst daar heen;
[a] Zeit Jezus niet? dat die de meeste meent te wezen,
Zal aller dienaar zijn: dit stelt de grootsheid kleen:
Dees les staat in 't gemeen aan veelen toe te passen;
Maar in een enger zin en 't eigenst' ooggemerk,
(Dat niet wanvoeglijk is hier tusschen in te lassen)
Den Leeraars van Gods Woord, en Dienaars in zijn Kerk.
Dit leert de Zoone Gods, het uitgeleze voorbeeld
Der ootmoed, en zoo 't bleek gehoorzaam in den dood;
[b] Ter plaats daar Hy het doen der Farizeen veroordeeld',
En over hen het Wee tot agtmaal toe begroot.
Hy toont daar hoe dat volk, op Mozes stoel gezeten,
Staan naar een grooten Naam en Zielen-dwinglandy:
[c] En wil dat niemand zig alzoo laat Rabbi heeten,
Wijl Hem het Meesterschap der herten eigen zy.
Om dat de Hoovaardy doet haar besmetting kleven
Aan d'alderbeste zaak den dienst en kennis Gods;
Strek dit een tegenwigt als 't hert zig op wil geven,
Die d'opgeblazentheid zelfs-kundig nederbots:
Een Dienaar Jezu stelle al wat hy van Hem leerde

(a) Marc. 9. 35.
(b) Matth. 23.
(c) Vers 8.

Plicht-yv'rig voor in ernst en bondigheid en kracht;
[a] Op't spoor van Hem die zulx doe Hy om laag verkeerde
Na 's Hoogsten Vaders wil van boven heeft gebracht:
Gebeurt het hem in licht van kennis uit te steken,
Diep in Gods Heiligdom te treden; 't past hem meest
Zoo veel te zediger zijn meening uit te spreken;
Die toetzend aan den stijl en tale van Gods Geest:
Want Meesteragtig zijn gevoelens op te geven,
Van 't rechte wit vervoert, door wind van ydele eer;
Op yder toornig die hem schijnt te wederstreven,
Baart buitensporigheid in daden, of in leer:
Die and'ren onderwijst in 't stuk der Gods-geleertheid,
Zie doch wel toe wat merk hy indruk' in 't gemoed
Des Leerlings; dat het niet de zaden der verkeertheid
Uit eenig voorstel vat, dat dan zijn werking doet,
Als sy, die hoofdig zijn, de rust der Kerk beroeren
En niemand van zijn stuk, schoon 't liefde en waarheid lijd,
[b] Een stroobreed wijkt: of wel zig driftig om laat voeren
Door alle wind van leer, de kern der zake quijt:
Ten minste blind'lings aan den naam en man blijft hangen,
Verwerpt of neemt iets aan om zulk een die het zegt:
Om niet te worden door zoo lossen keur gevangen,
Heeft ons de wijsheid Gods gedient van onderrecht:
Verneem maar wat Hy zeit, wiens woorden zijn onfeilbaar;
Die geen getuigenis van menschen neemt: gewis
Zijn zielenheerschappy volkomen en ondeilbaar,
Bewijst dat Hy alleen de Groote Meester is.
En dat Geloovigen zijn Broeders al te zamen;
Die God erkennen als haar Vader en haar Heer.
[c] Zoo schrijft geen mensch aan mensch in d'opdracht dezer namen
Iets groots, iets Godlijks toe, met ongemetene eer:

(a) Joan. 7. 16.
(b) Efez. 4. 14.
(c) Matth. 23. 9. vergelijk met Actor. 8. vers 9 en 10.

En daar de Kind'ren na den Vader billijk heten,
[a] Word wis een groot vergrijp, in d'eerste Christenheid,
[b] Door Pauli pen aan zijn Korintheren verweten;
Daar deze op Cefas roemt, die van Apollos zeit,
Of zich na Paulus noemt: en willens als verliezen
Den Christelijken naam door eerzugt, nijd, en twist;
Verbind u Paulus, of Apollos, zy te kiezen,
Daar sy maar Dienaars zijn? word Christus dan gesplist?
Zoo vraagt hy; en besluit, ik ben het die geplant heeft,
Apollos maakte nat, met onvermoeiden vlijt:
Maar God, die in dat werk zijn zegenende hand heeft,
Gaf wasdom, wiens gebouw en akkerwerk gy zijt:
Hoognoodig is 't ons thans dien spiegel voor te houwen;
't Is Christus naam alleen die zijn belijders past:
Zijn zuiv're waarheid blijf den grond om op te bouwen,
Geen lichte stof, maar goud dat zuiver is, en vast.
Dat is de deugd op proef; geen bloote spiegelkennis
Waar op veel dartele verstanden zijn verzot:
Dat al haar lust en 't spel van een doorslepe pen is.
Wy (laat ons gade slaan den nadruk van 't Gebod)
Wy luist'ren voort wat ons die Vader hier laat hooren;
Wat rest'er, dat door Hem niet bygebragt en is?
Kan ons de zoetheid der belofte niet bekooren?
Langleven, welvaart, in het Land der Erffenis!
Den tijdelijken en lighamelijken zegen
Wierd dus aan Israël in volheid toegezeid;
Hen op 't gebed en wensch der Ouderen verkregen:
Als d'eige vrucht en 't loon van hun gehoorzaamheid.
[c] Des Paulus dit Gebod het eerste zegt te wezen
Dat een belofte heeft; en strekt die wijder uit:
Sy hoorden van een Land, hy doet ons Aarde lezen,
Wijl nu geen Landgewest dien Zegen buiten sluit:
Geen Kanaän alleen, maar 't Aardrijk is des Heeren,
Die onder 't Nieuw Verbond dan al de plaatsen heeft

(a) 1 Cor. 1.
(b) Cap. 3.
(c) Efez. 6. 2, 3.

Geheiligt, daar den voet des vroomen zouw verkeeren:
   En nooit zijn gunst onttrekt hoe lang, en waar hy leeft:
Maar, moet men in de schors der woorden blijven hangen?
   Een maag're troost! die in den uiterlijken schijn
Niet zelden mist; wy zijn geleerd hoe zy vervangen
   Een beeld der goeden die vry wenschelijker zijn:
Een rechte zoon, die God eerst kende als zijnen Vader,
   En om des Heeren wil zijn Ouders dient en eert,
Bestaat het Kanaän dat boven is, veel nader,
   Als 't Landt der Vreemd'lingschap, waar in hy hier verkeert;
Bevolkte plaatsen zijn hem dikwils Woud-woestijnen;
   Hy treed met schroom, en yst voor 't schreeuwende geweld
Daar hem geen voorspoed schier behaag'lijk toe kan schijnen
   Om d' onderdrukking die gemeenlijk haar verzeld.
De*n* weerspoed die hem hier bejegent doet hem streven
   Gedurig opwaarts aan, daar hem een glantz bestraalt,
Bestendigt door de Hoop, en Voorsmaak van een leven
   Door geen Geboorten-dag of Stervens-uur bepaald:
Maar volle Zaligheid door d' Eeuwigheid te meten.
   Doch 't geeft hem in der tijd een aangenaam gewicht
Van groot en zonderbaar genoegen in 't geweten;
   Zich steeds te quijten van zijn kinderlijken plicht.
Niet zijne jeugd alleen maar hooger jaren melden
   Hoe hy de wortel eert en Stam waar uyt hy sproot;
En hare Liefd en zorg poogt dankbaar te vergelden,
   Met dienst terwijl zy zijn, in heugnis na hun Dood:
Hun quijnend' ouderdom een steunsel te verstrekken;
   Hun swakheid en gebrek na Lichaam of na Geest
Zacht in te schikken, als de zoon van Noach is geweest.
   [(a)] Niet spottend, als de zoon van Noach is geweest.
En heeft hy ooit van hen bericht ter deugd ontfangen,

(a) Gen. 9. 22.

(Schoon haar uitwendig deel is lang in 't stof geleyt)
Zulx blijft tot zegening in zijn gedachten hangen;
En wijl haar af zijn hem den vord'ren plicht ontzeit,
Hy wil 't vervullen van die maat den zijnen toonen
Wanneer hy Vader word; als die de plaats beslaan
Der oude op datz' ook eens met vreugd zijn jaren kroonen
(Dit is zijn beede en wensch) gelijk hy heeft gedaan.
Deed yder zoo, wat zoud' t'een schik en welstand baren
In huis-stand, in de Kerk ten goede van 't gemeen!
Maar zoek dat kleen getal met fakkel en lantaren,
Op't best, als een al boud soo werpen 't tien daar heen:
Wie poogt die krijgelheid uit zijnen geest te bannen,
Waar toe het hart (een tak van ons verdorven aard)
Van jongs, op s' Moeders schoot, is blijk'lijk in gespannen?
Dat met der jaren groey veel vruchts ten quade baart:
Men hoeft geen zware rol van euveldaan t'ontwinden,
(Uytvloeisels dezer bron) die 't merk der menschlijkheid
Uit treden, daar wy wel in 't mind're sullen vinden
De schuld door Paulus eer den Heid'nen op-geleit;
Van ter gehoorsaamheid hun Ouders niet te achten;
Om soo van 't letterwoord der wet voorts op te gaan:
Die inwaarts zien wil, met onzijdige gedachten,
Vind zonder tegenspraak zig zelven schuldig staan.
Ik onderneem hier niet om allerley bedrijven,
In alderhanden stant des levens in der tijd,
Betrek'lijk tot dit stuk, omspraak'lijk te beschrijven;
Ten deel is't al getoont wat dit Gebod bestrijd:
Men moet belijden, dat, zoo d'Ouders, als de Kind'ren,
In d'algemeenen zwier afwijken van de Wet,
En d'ongeregeltheyd der Meerd're, tot de mind'ren,
Door voorbeeld, en gezag, word vrugtbaar voortgezet:
Zoo dat niet zelden, als de kleene zich vergeten,
Als Kind, als Leereling, als Knecht, of Onderdaan;

Den Vader, Meester, Vorst, word zwijgende verweten
Het quaad waar in hy licht heeft groflijk voorgegaan.
Ons hart den rechten vorm ontweeken, en gebogen
Tot ingebeeld belang, spat zijd'lings uit, en word,
Verlaten van zich zelf, tot zondigen bewogen:
Zoo wel in overschot, als daar het komt te kort.
't Gebrek bestaat, in zich den deugden plicht t'onttrekken
Hier boven aangetoond, den mindren opgeleit
Te veelheyd, in te wijd die diensten uit te rekken,
Al geeft men zulken doen den naam van Hoflijkheid:
Een haat'lijk mensche stoot op bey die klippen tevens;
Die of hy s'Vaders toorn en s'meesters tucht ontzag,
In d'eerste jonkheyd, al den vord'ren tijd zijns levens
Rent als een Paard dat toom noch mondstuk lijden mag:
[(a)] Zoo dat hy in der daad verwerpt de Heerschappijen,
De Heerlijkheden schend; en dwaas'lijk, niet te min
Zich tot verboden doen, ten welgeval zal vlijen
Zijns Meesters die hy volgt, met onbesuisden zin:
[(b)] Als Doëg d'Edomijt wel eer in 't Priester slachten,
Op 't moord-bevel van Saul; en of het uit de kerf
Zoo verr niet altijd loopt, die botte dommekrachten
Bevord'ren, merkt men 't op, en Stad- en Land-bederf.
Ja vroomen zijn 'er ook, ('t is noodig te beseffen)
Die d' Aardse mogentheid, door swakheid van hun vlees,
Veel hooger als het peil dat Godt die stelt, verheffen:
Tot zonde weggerukt uyt menschelijke vrees:
Gehoorzaamheid in al wat recht is, is geboden,
Maar word het onrecht sterk, dan gelde dat bevel
[(c)] Des Heilands; vreest hen niet die 't lichaam kunnen dooden,
Maar Hem die Lijf en Ziel kan werpen in de Hell:
Ik meen nog eer ik sluit een misgreep aan te toonen

(a) Jude vers 8.
(b) 1 Sam. 22
(c) Luc. 12. 4, 5.

Gemeen, en nochtans vremt, die ons Jakobus wijst;
[a] 't Geloof te hebben in een aanzien der persoonen
Dat uit den glans van 't goud en 't pragtig kleed errijst:
Wanneer men ruimbaan maakt voor een dus uitgestreeken,
Die geen uitnemendheid als dees zijn grootsheid heeft;
En die geringer schijnt word zijd'lings aangekeeken,
Aan wien men nauw ter nood het laagste bankje geeft.
Die armer broeder een verstoot'ling om zijn kleeren
Is dikwils rijk in God en erfgenaam zijns Rijkx:
En deesen Rijkaart die wy om 't uitwendig eeren
Geeft van Godvruchtigheid, en deughden, weinig blijkx:
Maar niet te min, noch grooit den overdaad in drachten,
Waar in mijn Vaderland geen volken toe en geeft;
En (wijl het word gewoon den Man om't kleed te achten)
Den zin van dit Gebod gevolg'lijk wederstreeft:
Want zijn 'er zommige van God gesteld tot Grooten,
Ja Goden hier om laag, men gun hen een gewaad
Waar door zy kenbaar zijn; en heer en dienst-genooten
Voegt matig onderscheid, na meer of minder staat:
Zoo sprak Gods Zoon wel eer dat in der Vorsten wooningen
De zachte kleed'ren zijn; maar waar is nu dien tijd?
De zwier in 't borgerlijk tergt t'hans de praal der Kooningen
En 't Vorstelijk gewaad, wanneer 't de beurs maar lijd:
Dit doet hen, en met recht, misnoegt en belgziek worden;
Grootdadigheid in laag en middelbaren stand
Versmelt in 't kost'lijk mal betaamlijkheid en orden:
Waar toe die ydelheid zoo vroeg dan ingeplant?
O Vaders, zie doch toe! ô Moeders, laat u leeren!
Bezorgt geen dart'len tooi voor kind'ren, 't is uw last
[b] Haar op te voeden in vermaningen des Heeren:
Die geven vorm en schik die hoog'en laage past.

(a) Jacobi. 2. vers 1. enz.
(b) Efez. 6. 4.

Die grond gelegt zal voort de vrucht der leering rijzen,
Van d'onderlingen plicht die yder Christen moet
Liefhebbend' na de wet zig zelf en elk bewijzen;
Daar ze eerst het leven stelt als een byzonder goed
Dat nauw bewaart moet zijn; want dit

Gy en zult niet Dootslaan.

GY zult niet dooden
Verbieds-gewijs bevangt al wat zig trekt daar heen:
't Vooronderstelde is hier het leeven; en van noden
Tot beetr' kennis, in dit opzicht, wat t'ontleen:
Dit waant elk dat hy weet en niet behoeft te leeren,
Om dat hy wast, en zig beweegt, als plant en dier;
Maar laat ons liever tot den oirspronk opwaarts keeren,
[(a)] Daar in 't begin den Mensch een levend schepsel wier'.
Gods Almacht had een klomp uit stof gevormt doen worden,
En blies hem in de neus den adem Gods, zijn ziel;
De goedheid die een straal zijns beelds met vlees omgordde
Voltooide een Schepsel dat ten hoogsten Hem geviel:
Daar 't Goddelijke schoon stond zigtbaar in te lezen;
Byzonderlijk gemaakt tot zijnen roem en lof:
Zijnde en onzigtbaar, een verstandig blijvend wezen,
Zelfstandig t'zaamgevoegt met aarde en logge stof.
Aan die vereeniging geef ik den naam van Leven;
d'Instorting eener kragt tot alle werkzaamheid:
Een knoop die ongekreukt in klem zouw zijn gebleven,
Uit kracht van Gods Verbond den Mensche toegezeid,
Zoo niet ons Oud'renpaard zelfwillig uitgeweken

(a) Genez. 3. 7.

Van d'eerste Zaligheid geschonden had die Wet;
Het gansche Menschdom van het leven Gods versteken;
En zoo de sterflijkheid op allen voortgezet:
Zulx was 't gewigt des Vloex, die, na den Mond des Heeren,
De zonde onmidd' lijk volgt, (een schrik voor al wat leeft;)
[(a)] Die 's Menschen stof'lijk deel tot zijn begin doet keeren,
En zijnen Geest tot God, die hem gegeven heeft.
Dit tijd'lijk leven dan van God te leen ontfangen,
Vermaan ons van den stand der aanstaande eeuwigheid:
Op dat wy 't, als Hy roept, met weldoen wederlangen;
Hier toe is 't ga staan by de Wet ons opgeleit.
‘God heeft een eigen trek ter zelfs-behoudenisse
Den Dieren ingedrukt, tot Mier en Piertje toe;
Zelf d'Oester sluit voor 't mes, zoo krimpen stomme Vissen
Van vrees voor sterven dat haar wezen heel ontdoe:’
Die heilzaam eigenschap den Mensch ook ingeboren,
Op redelijker wijs onzondig in 't begin,
Heeft haar gematigheid door d'eersten Val verloren,
En erger als in't Vee word eenen woesten zin:
Het wettige gebruik der middelen die 't leven
Bedienstig zijn, ter spijs, ter kleeding, en vermaak;
Word omgewend, als 't hert door lust-genot gedreven
In 't misbruik heel bederft de goedheid van de zaak:
Wanneer een Gulzigaart door t'onbeschoft genieten
Zijn Levens-geesten dempt, en brout zich smert en ramp:
‘Gelijk het licht der lamp, geblust door 't overgieten
Der oly, die haar vlam most voeden, word een damp:’
Elk onverlaat die brusk zich in 't gevaar gaat storten
Heeft schuld aan eigen moord, 't zy dan in ernst of spel;
Nog meer, die hopeloos zijn tijd bestaat te korten,

(a) Eccles. 12.

Met koorde, scherp, of gif, vlak tegens Gods bevel:
Zich uit vertwijf'ling zoo ten eigenbeul te maken,
Is reden en natuur op 't schrikkelijkst verkacht;
Want, staat die noodwet vast dat elk den dood moet smaken;
Die zy ons van Gods hand (niet d'onze) toegebragt:
Doch, dier Rampzaal'ge, zoo verbijstert in hun zinnen,
Zijn weinig in getal, by hen die door den band
Zich zelf, en te gelijk haar leven heftig minnen;
Doch na de domme drift van hun verkeert verstand:
Daar eerst in d'eenigheid met God het geest'lijk leven
Bestaan most, heeft de Mensch zoo haast hy dat verloor,
Aan lout're vyandschap een open veld gegeven:
*D*ie woelend in het hert breekt t'allen kanten door:
Gelijk een lichaam dat van 't leven is verlaten
Eerlang van wormen krielt, en rottende vergaat;
[(a)] Dus haatlijk zijnde, en meer malkand'ren dus te haten,
Is 't kenbaar blijk van een genadenloozen staat:
Die wangestaltenis baart t'allen tijde smarte;
En groeit door tegenlust van goede dingen aan:
[(b)] Laat Kaïn 't voorbeeld zijn, in wiens boosaardig harte
Het quaad tot erger klom, dat ons ten schrik moet staan:
[(c)] Zijn werken waren boos; zoo ook, zijn offerhanden
Die God niet aan en zag; gelijk het beste en vet
Uit Habels Lamme're-kooi: door Hemels-vuur aan 't branden,
Door aandrift des geloofs den Heere voor-gezet:
Dit dede Kaïns geeft in bitt'ren toorn ontsteeken;
Zijn aangezicht verviel door op-gekropten moed:
Zelf d'eigen aanspraak Gods en kan dat hert niet breken,
Daar geen belofte of geen bedreiging indragt doet:
Hy spreekt dan Habel toe, hy lokt hem uit na buiten,
D'onnoos'le niet bewust van d'uitgang die hem leid,

(a) Tit. 3 3.
(b) Gen. 4.
(c) 1 Joan. 3. 12.

Om voor des levens licht zijn oogen toe te sluiten
Voelt stervende den wrok van 't Broeders nijdigheid:
De Doodslag was geschied; God vraagt hem na zijn Broeder;
Hoe stout, hoe onbeschaamt, was noch dit heilloos wicht!
Te zeggen, 'k weet het niet, ben ik mijns Broeders hoeder?
Tot dat geplengde bloed hem vliegt in 't aangezicht:
En op des Heeren vloek met een in wendig wroegen
Zijn ziel gedurig knaagt; en troost'loos zwerven doet;
[(a)] Het teeken zelf, dat die hem vonden hem niet sloegen,
Verdubbelde de stem van 't eerste Martelbloed:
Geprangt door vrees des doods van 't aanschijn Gods verstooten;
[(b)] Op d'inspraak van de Wet; *die 's Menschen bloed vergiet,*
Diens bloed in weerwraak zal van Menschen zijn vergoten:
Het schenden van zijn Beeld en duld de Heere niet.
Maar eist dan ziel voor ziel, (door ziel versta hier 't leven)
In hoogste billikheid; waar toe het wettig swaard
Den Overheden hier op Aarden is gegeven:
Zoo word het God'lijk regt gehanthaaft en bewaard:
't Zy 't glinsterend op den nek der Moordenaars geslepen
[(c)] Den schuld'gen hals doorhoud; of wel, d'onschuld'ge dek,
Met hen te redden die ter dood zijn aangegrepen,
En t'allen zijden een ontzachlijk werktuig strek:
Om alle uitsporigheid en moed wil in te toomen
Tot binnenlantse rust; en 't buitenlands geweld
(Als zachter middel mist) grootmoedig op te komen:
Zoo word en Krijgt en Vree op rechten voet gesteld.
Als voorstand en genaa door 's regts gestrengheid blinken,
Geen haat, noch eige wrok; en als de dapp're Vorst
Niet strijde uit lust op dat zijn Lemmer bloed zou drinken;

(a) Gen. 4. 5.
(b) Gen. 9. 6.
(c) Prov. 24 11.

Maar meer na 't heil des volx als eigen glori dorst:
Aldus te dooden is om 't leven te bewaren,
Ten goede van den staat met openbaar gezag:
Dies d'onderdaan zijn hand van zulx te doen zal sparen,
Uit eigen onderwind, dat hier niet gelden mach:
De wraak is zijne niet, maar Godes; die t'beledigen
Schoon 't aan den Mensch gebeurt, houd als zich zelf gedaan;
Hy zal zijn Recht en Wet volkomelijk verdedigen,
En straffen 't quaad dat Volk of Rechter heeft begaan,
Maar, wijders; zorgt de Wet der Menschen voor 't uitwendige
Zoo veel het leven raakt; die palen zijn te eng:
De Wet des Geestes moet van binnen ons bestendigen
Tot een gematigtheid die ons vry verder breng:
Wat deugd is 't dat men zich van Moord en bloed te storten
Vermijd, uit vrees voor straf? daar doch de Wet belast
De nijd en toorn en haat in haar begin te schorten:
Zoo word de stam geknot, waar aan die vloekvrucht wast.
Had Kain zoo gestuit zijn opgevatte boosheid,
Hy droeg het Brand-merk niet van Broeder-moordenaar;
Wat zijn 'er in dit stuk al knechten der Godloosheid!
Gelijk men dag aan dag met smerte word gewaar;
Al stervenze alle niet op d'uitspraak van den Rechter
Als moorders op 't schavot; zy blijven in der daad
Ter hooge Vierschaar Gods, aan doodslag schuldig echter,
[(a)] In 't overtuigt gemoed van bitt're broeder-haat:
Onmoog'lijk is 't dien gloed in 't harts-geheim te sluiten;
't En zy een korte poos, om met te sterker kracht,
Als d'opgedamde stroom, te bersten uit na buiten:
't Zy dan met woest geweld of loosheid voortgebracht.

(a) 1 Joan. 3. 15.

In listiglijk den gank des vroomen te beloeren;
Zoo word d'ontschuldige in 't verborgene gedood:
Of smadig bits verwijt zijn naasten toe te voeren,
Waar door men 't leven quetst, en tot in 't harte stoot:
[(a)] Zoo wekt den haat krakkeel; die uit haar stand en stede
De rust en liefde stoot, en daarze meester speelt
'Niet zelden Oorloog baart in 't hartje van de Vreede,
Alwaar men met de pen malkand're grieft, en keelt;
En volgens't recht het zy gebruik'lijk of beschreven
Zijn naasten levend vilt, in d'eindeloozen twist'
Van 't slepend regtsgeding: daar zonder toe te geven
De zwakke word verdrukt en d'eenigheid gesplist.
Dit quaad toont Paulus zijn Korinthiers niet te passen;
Zoo weinig ons dan ook als Christenen, maar meer
't Gescheurde door den twist waar 't doenlijk t'zaam te lassen:
Wie zulx bewerkt en vind, wint voor zich rust en eer:
Die wijs en deugdzaam is moet zich bescheiden dragen,
En licht verzoenlijk zijn; niet al te stip zijn recht
(Wijl hem bevolen is den Vreede na te jagen)
Vervolgende, doen zien hoe node dat hy vecht;
En 's levens welstand niet wil in dien strik verhangen:
Daar 't sterven zeeker komt, en dat d'ervinding leert,
Hoe dat, terwijl men kijft om voddige belangen,
De dood wel beide velt, die aanlegt, en verweert.
Maar mits de vreede valt onmoog'lijk te bekomen,
Met allen, hoe gezocht; een Christen zie doch toe
Ter liefde van de Wet zijn tochten in te toomen.
Omzigtig dat hy nooit zijn naasten leed en doe:
En daar hy word getergt (om niet in arren moede
Zich zelven grof t'ontgaan) zich met een zachten geest
Te waap'nen, wijl hy weet dat gramschap, in haar woede
Zoo redenloos, altijd verboden is geweest:
Gezecht te rusten in den boezem van de dwazen;
Die om een beuzeling opvliegen: dit verstrekt

(a) Prov. 10 12.

‘Een onweer in de Ziel 't geen met een grouwzaam razen,
Den Hemel des Verstands met wolken overdekt;
De lust in vlammen zet; glimt uit ontsteeken oogen;
Al 't geen ze werkt, in die beroering, is wat snoods;
Op 't hoogst verschrikkelijk in hen die veel vermogen,
[(a)] Des Konings grimmigheid is als de Boo des doods:
Wat staat te wachten van den toorn der slimste Vorsten,
Als ommekeeringen van Rijken? daar men weet
Datze in de besten zelf moorddadig uitgeborsten
Heeft daden uitgericht, zoo bloedig en zoo wreed:’
Dat bruizende geweld scheurt als de Ziel aan stukken
Van spijt en smert, wanneer s' haar wieken voelt te kort:
Noch laat d'oprechte zich daar dikwils van verrukken
Waar door het beeld zijns Gods in hem ontluistert word:
Dit doet ons vol van schaamt' een zond'ge zwakheid merken:
Neemt al; d'ontsteltenis is om een goede zaak;
[(b)] De toorn des mans kan Gods gerechtigheid niet werken:
Zoo lang ze hem 't bestier zijns zelfs onmachtig maak:
't Was wel den yver Gods die Moze deed ontbranden,
Doe hy de kalverdienst des volx by Horeb zag;
[(c)] Hy wierp de Tafels van de Wet Gods uit zijn handen:
Welk laatst' ten zinnebeeld, mijns oordeels, dienen mag;
Die dierb're letters ingeschreven door Gods Vinger
Vergruisden door dien val; maar onze oploopentheid
Verbreekt (dat erger is) om reed'nen veel geringer,
De Wet die Jezus heeft in onze Ziel geleit:
De gramschap evenwel word Gode toegeschreven;
Zulx drukt zijn afkeer uit van alle zondig quaad:
Zoo verre mag, ja moet men haar ook plaetse geven,
[(d)] ‘Word toornig, zondig niet; stelt alle stoornis maat.’

(a) Prov. 16. 14.
(b) Jac. 1. 20.
(c) Exod. 32. 19.
(d) Ephes. 4. 20.

Die, dus geregeld, kan de moed en krachten sterken,
Tot noodweer daar 't moet zijn, zet laffe vrees aan kant;
En voelt in fierheid 't hart tot heldendaan bewerken:
Ter Eere van Gods Naam, en Heil van 't Vaderland:
Zoo staat de kloekheid pal in 't aanzien der gevaren;
Maar weegtze niet te min, en t'zamen ampt en plicht;
Om 't leven zoo zijns zelfs, als and'ren, te bewaren;
't Geen wilde stoutheid in de waagschaal zet zoo licht:
Des zijnze in 't minste by de dapp're niet te tellen,
Die voorbedachtelijk gaan vechten lijf om lijf;
En zich om 't punt van eer voor 't punt des degens stellen:
De naaste aan eigenmoord; een Duivels tijdverdrijf:
Wat vreemde dulheid! om geschillen te beslissen
Een wichtiger geschil, (daar zelf om 't leven werd
Gedongen,) aan te gaan? ô toegeschroeit gewisse!
Dat om een woord een gril, zulx goetkeurt in zijn hert.
Strekt grooter misdaad aan een mind're tot verzoening?
Foei! doen de Christ'nen 't geen geen Heiden voormaals wist?
Neem liever doch, en geef een eerlijker voldoening,
Zoo smoord men 't moord krakkeel, en opgevatte twist.
[(a)] Sprak Lamech eens van wraak, tot t'zeventig maal zeven;
Als Kains rechte Neef: recht anders leert Gods Zoon
[(b)] Zoo menich werf 't misdrijf eens broeders te vergeven:
Zoo stijgt een hoog gemoed verr' boven leed en hoon:
Ja, overwind zich zelf, en door het goed het quade;
Dus word die 't mind're leed zoo evelmoedig draagt,
Bereid om rustiger het meerd're te versmaden;
Zelf't leven voor Gods zaak, wanneer 't Hem zoo behaagt:
[(c)] Verzeekert van een wis behouden door verliezen,
Voor die om Jezu wil het lijden onderstaan;
[(d)] Die 't kort genieten van de zonde niet en kiezen

(a) Gen 4.23,24.
(b) Mat.18.21,22.
(c) Mat.10.39.
(d) Heb.11.25.

Voor 't eeuwig Heil; gevergt zoo scherp ter keur te gaan:
Die deugd blinkt helder in de hitte der verdrukking,
Wanneer de roode Draak die Menschenmoorder woed,
Met wat hem staat ten dienst, door aanval, door verrukking;
Als Tijdgeloof bezwijkt, dit staat op vaster voet:
Der schande en smert getroost, en angsten die haar pramen:
Terwijl ze 't Kruispad houd, al stervend wintze 't veld;
‘Zoo moet de Martelkroon der Lauwerhoed beschamen:’
Een ware Kruisgenoot is vry den grootsten Held:
Doch 't strijden in der daad des lijdens tot den bloede
Valt yder niet te beurt in onderdrukten schijn,
Schoon allen Christenen betaam'lijk met gemoede,
[(a)] En 't dooden onzer leen die op der Aarde zijn:
Op dat wy Gode en dus ons zelven mogen leven;
Als vrygekochten van de dienstbaarheid des doods:
Al zulx heeft Paulus zijn Kolossers voorgeschreven,
En aangeprezen als wat heerlijx, en wat groots:
Want wat zouw 't leven zijn, wanneer het, zonder regel
Van tucht en zeden, in onbandigheid verviel?
Dien stempel van de Wet, zoo geest'lijk, zette een zegel
Van ingetoogenheid, op een herbooren ziel.
Eist dan 't Gebod;

Gy en zult niet Echt-breken.

GY zult des Overspels u wachten.
Dat stelt het allen voor; om ons een hooger trouw
En Zielverbond te doen bevatten met gedachten;
Uitnemend' edeler als dat van Man en Vrouw.
't Voorafgestelde staat behoorlijk t' onderscheiden,
In eigentlijken en verbeeldelijken zin;

(a) Koloss. 3. 5.

En om de waardigheid des Houw'lijx uit te breiden,
Zulx op te halen uit haar grondslag en begin:
Aan al 't Gedierte was in 't Scheppen wel gegeven
Een weerga' na sijn aart; maar Adam vond'er geen
Die tegen over hem ter hulp met hem zouw leven,
Toen noch te maken uit zijn eigen Ribbe-been:
Die God hem, als hy sliep, ontnam en daar toe bouwde,
En tot een puik-geschenk hem zelf heeft toegebracht;
Die als hy, nu ontwaakt, dat lieve Beeld beschouwde
Blijd uitriep; dees is uit mijn Vlees en Been gewracht:
Men noem haar uit den Man genomen dan Manninne,
Op dat de Mensch voort aan zijn Wijf het wettig deel
Zijns zelfs, met sterker trek, dan zelfs zijn Ouders minne!
Die twee dus zaam gevoegt zijn een volkomen heel:
Dus uitt' hy d' Inspraak Gods, die met een vloed van Zegen
Dat Paar heeft overstroomt, het woord hen aangezeid
Heeft beyde met een kragt der vrugtbaarheyd bedegen.
Die namaels boeten mogt de breuk der sterflijkheid:
Want daar den Echtband blijft al is den Mensch gevallen
De Kinderteeling, hulp en troost haar wit en werk,
Is 't bedde en eerl'ijk, en betamelijk, aan allen:
En voor den lust des vleeschs een wel geregelt perk:
Die wijst'lijk in Gods vrees gekeurt heeft en verkregen
Een waardig Echtgenoot, geniet in zulk een stand
En luk dat in der Tijd alle and'ren op kan wegen:
Daar Geest en Lichaam zijn vereenigt door dien band:
[(a)] Een bet-gesnede Pen beschrijft die zuivre weelde,
Die by uitnemendheid het eerste Paar genoot:
Ons blijft een dunne smaak die onze ziel verbeelde
Een Gods verborgenheid zoo heilig, en zoo groot:
Geopend in zijn Woord, en door ontleende namen
Van Liefd' en Houwelijk, in alle omstandigheen
Ons voorgesteld, als wat die Goedheid wou beramen,

(a) J. Kats Gronthouwel.

Om met het Menschdom in een Zielverbond te treen.
Wie moet, al denkend' op dit stuk, zich niet verliezen?
Zoo hoog, zoo wonderbaar! hoe is dit blad bequaam
t'Ontvouwen hoe God eerst wouw Israël verkiezen
Uit alle Volkeren, en noemen als by Naam:
Haar tot een eigen Volk zich heiligen, de panden
Te schenken van zijn Trouw, zijn Rechten en Verbond:
En tot een Morgengaaf de Kannaijtse Landen,
Een donk're schets van 't Goed dat noch te wachten stond:
't Behaagde Hem die Kerk zijn Bruid, zijn Wijf, te noemen,
Die hy rechtvaardig om haar Overspel verstiet:
Maar niet om haar geheel en altoos te verdoemen,
Maar vol ontferming weer te wenden haar verdriet:
Veel heerlijker haar op te rechten in Messia;
Waar op de keest en Geest der Profeetcien doelt:
Op dezen hoogen trant en stijl draaft Jezaïas,
Met elk die op die stof de drijving Gods gevoelt:
Een kracht van Hemels vuur holp Davids geest aan 't zieden,
[(a)] Wanneer hy lang voor heen het Lied der Liefde zong:
Die ook zijn Nazaat toond' in 't Godlijk Lied der Lieden,
Te voelen in het hert, te voeren op de tong:
Werp hier de schoenen wech van dartele beweging;
Dees plaats is Heilig Land: geen vleeslijk herte kan
Die zoo verhevenste, en de kuiste minepleging
Bezeffen van een Ziel wiens Maker is haar Man.
[(b)] Zag Moze 't groot gezicht, de vlam den Doornbosch kussen,
Die gaaf en groen bleef schoon verslonden van dien gloed:
Zoo is die Liefde door geen water uit te blussen,

(a) Psal. 45.
(b) Exod. 3. 3.

Die door de Liefde Gods omarmt word en gevoed:
In dees bespiegeling ontvonk het hert des Lezers,
Geleert door Jezus Geest (het Echtpand van dien Vriend,)
[(a)] Die let, hoe Paulus op 't beweeg'lijkst aan d'Efezers
Den Echtgenooten heeft dit voorbeeld toegedient:
Den Vrouwen leert dat zy zich onderdanig dragen,
Elk haren eigen Man, als zijnd' haar wettig hoofd
Gelijk den Heere; die na 't Eeuwig welbehagen
Is Man en hoofd zijns Volx dat recht in Hem gelooft;
Hem heilicht, en erkent als haren Heer en Hoeder,
Zoo van een yder lid als 't lichaam in 't geheel,
Der algemeene Kerk, die geestelijke Moeder;
Zoo vier en dien de Vrouw haar Man, haar Echt deel:
Den Mannen maant hy voorts haar Vrouwen te beminnen,
Gelijk ook Christus zijn Gemeent' heeft lief gehad:
Zich gevende in den Dood om deeze Bruid te winnen
Te wassen door zijn Bloed, en Geest, dat kost'liik Bad:
Om zig op 't Heerlijxt voor te stellen een Gemeente
Die vlek noch rimpel heeft; die Hy bezorcht en voed,
Als eige leden, van zijn vlees en zijn gebeente:
Gelijk een echte Man naar plicht zijn Huisvrouw doet.
Dit voorgestelde moet ons overslag doen maken
Van't groot gewicht der zaak in d'uitgebeelden zin;
't Verbod van Echtbreuk mach het tijdlijk Houlijk raken,
Maar 't eigen grondbewerp is Geest'lijk niet te min:
En elk belijder door den Doop zijnde ingeschreven
Tot een verloofde Gods; diens Bruigoms rein gewaad
Behoorlijk passen mach, betaamt het kuisch te leven,
Na Lichaam en na Geest, in zeden en gelaat:
[(b)] Want heeft niet Godes Zoon en Lijf en Ziele beiden

(a) Efez. 5.
(b) 1 Cor.6. 20.

Voor dieren Prijs gekocht? en zich ten Eigendom
Ons uit het groote gros der menschen afgescheiden;
'tZy beids tot Heerlijkheid van zulk een Bruidegom:
[(a)] Die zoo ons lichaam heeft verwaardigt tot zijn tempel
En woonplaats van zijn Geest; die geen onreinigheid
Gevoeglijk dulden wil, maar binnen zaal en drempel
Eist opgeruimt te zijn; alle ontucht plaats ontzeit:
[(b)] Zoo vlied men wat den naam van hoererye voere;
Wijl daar door 't lichaam op het hoogste word onteerd:
Die Christi leden maakt tot leden eener hoere
Word dus een vlees met die waar meed' hy dus verkeert:
Waar door Gods schikking word onwaardiglijk verbogen,
Die 't recht van zulken doen vergunde aan 't Houwelijks-Bed:
Zoo dat die staandes Echts word buiten weegs getogen
Tot sluikmin, Echtbreuk pleegt na 't letterwoord der Wet:
Eist dat Verbond die twee een vlees te zullen wezen,
Des derden tussenkomst schend die geheimenis:
[(c)] 't Was van begin, dat ons de Heiland leerd' herleezen,
Geen mensch ontdoe het dat van God gebonden is;
Wiens wijsheid heeft gesteld een tussen wijdte, en orden,
Des Maachtaals, die den renn' der Houwlijkskeur bepaal;
't Bestek des eerbieds dat niet mach benadert worden;
't Zy dat deze opwaarts stijg, of lijnrecht nederdaal,
Of zijdlings tot hoe verr': na luid der strenge wetten,
Wier uitroep met den vloek te doen op Ebals kruin
Bevolen was wel eer, dat noch op 't hart moet zetten
De klem van 't hoog ontzach, dat dezen wech omtuin.
[(d)] En daar hy Israël op 't ernstigst wouw betuigen;
Wacht u met vreemden ooit in zwagerschap te treen:

(a) vers 18.
(b) vers 18.
(c) Matth. 19. 6.
(d) Exod. 34.15, 16.

Op dat 's uw herte niet tot hare goden buigen,
In geest'lijk Hoerery, den dienst van hout en steen:
En d'uitkomst leerde dat de volkeren der landen
Door d'Echtverbonden hen ten valstrik zijn geweest.
Dit maan ons ook, om op die klippen niet te stranden,
[(a)] Te luist'ren na de les van Paulus door Gods Geest:
Want, zoo men toonen mach den rechten aard der dingen,
Uit oorzaak, werk, en vrucht; zoo ongelijken juk
Te trekken, is't gespan van Peors koppelingen:
Een zielstrik en op't best de Bron van leed en druk.
Och! mocht ook dit een loog voor 't Oogen-vlies verstrekken
Der minnende, die naar een wensch-lijk houwlijk staan!
Om met den zegen Gods al 't moog'lijk nut te trekken,
Uit eenen koop en knoop die niet is af te gaan:
Maar, zijn de banden vast, en 't voorzien lang verkeeken,
Gelijk het meest gebeurt, verban de tegenheid;
Dit is uw' deel van God door d'uitkomst klaar gebleeken,
Tot troost en hulp of tot beproeving opgeleit.
Gy zijt, ô Man en vrouw! en Echt- en Bed-genooten;
Verknocht veel meer, als door den nauwsten vrind-schaps band;
Al wat de liefde quetst zy verre wech gestooten,
Daar tegen, wederzijds goedwilligheid geplant;
't Misvallige dat u mach in dien stand ontmoeten
Kleeft min aan 't Houw'lijk vast als aan de menschlijkheid;
Maar minnelijke deugd zal 't bitt're vry verzoeten,
Op 't Eng en doornig Pad dat na den Hemel leid:
Laat onderling zoo Man als Vrouw haar plicht bewaren;
De Man, in zijn getrouw'lijk voor te staan,
Als Huisvoocht; niet geneicht om bitter uitte varen,
Waar door den geest der Vrouw met smert word aangedaan.

(a) 2 Cor. 6. 14.

De Vrouw' in d'achtbaarheid en heerschappy t'erkennen
Des Mans, als na de Wet; geen norse spijtigheid
Te toonen; haren voet in stilte t'huis te wennen,
Tot zulken doen en werk als haar is opgeleit:
Een eerlijk rein gewaad zy 't deksel van haar leden;
Geen wulpse dracht noch pracht, maar 't levende cieraad
(Voor God en menschen schoon) in eerbaarheid der zeden;
Zy schaamt' en matigheid, die allen voeglijk staat:
Geen kindse blooheid is't die wy hier schaamte noemen;
Maar t'smertende gevoel van onze zond'lijkheid,
Waar door wy uitter aard aan 't geen wy laakbaar doemen
Noch blijven vast gehecht ten dienst der ydelheid:
Die overtuiging moet met recht de kaken verven,
En snoeren onze tong van reed'nen zonder zout;
Een walm die 't zuiver waas der zeden doet bederven,
Door 't los gebaar gezult in ongebonden kout:
Die zich erinnert dan der ingeboore zwakheid
Roept voort de matigheid en soberheid te baat;
Geen dwalend by-geloof, noch zoo een stuurse strakheid,
Die 't wettige genot verwijtelijk versmaad;
Maar een omzichtigheid, die in 't gebruik der dingen
Van nooddruft en vermaak, een voegzaam paal en perk
Kan zetten; wijlze weet dat uit dien band te springen
Den geest en 't lichaam parst door overlastig werk:
Een tuk van d'eersten lust die d'eerst-geschape Menschen
Het bitterst' onheil wrocht, van hen tot ons gedaalt,
Die God begiftigt had met wat zy mochten wenschen,
Maar hun begeert' en lust tot eenen boom bepaald:
Geen duister zinnebeeld, op dat wy leeren zouden
Te blijven in 't bestek van 't geen geoorloft is:
Dien voet in spijs en drank, vermaak, gemak te houden,
Van niet onheb'lijk toe te tasten aan dien dis[a]

(a) 1 Tim. 3. 9.

Van God ons voorgesteld: zoo rijk'lijk en verscheiden
Tot voorraad opgevuld; men dank die milde hand
En smaak (doch zonder 't hert daar over uit te breiden)
't Geen onz' behoefte ons eist in dezen broozen stand;
En 't zoete des vermaaks raak slegs den zoom der lippen,
En 't uiterste der tong, als honig die te veel
(Hoe lieflijk) die hem laat met teugen binnen glippen,
Word tot een walg'lijk slijm, en gal in maag en keel:
Dit neemt te dikwils laas! de dierb're ziel gevangen,
Tot dwangmacht van een ding te nietig in waardy,
En doet haar tot iets snoods voorbochtig overhangen,
Waar door ze 't wit en 't spoor ellendig bijster zy:
[a] Want hoe! daar Gods gena den Menschen is verschenen,
Datz' heilig, matig en rechtvaardig zouden zijn,
Kan iemand die met recht zich toe te passen meenen,
Die in begeerlijkheen blijft went'len als een Zwijn?
Die zich met brassery en dronkenschap bezwaren,
En kunnen, des vermaand, geen nucht'ren wakk'ren geest
In d'opgevolden buik en 't suissend' hoofd' bewaren;
Hoe veel onnoos'ler is den lust van 't plompste beest!
Als was 't gering dat Mensch zijn dorst en honger blusten
En tochten, als een Dier door zijn natuur geleid;
Hy slaat gedurig voort in 't scherpen van die lusten
*E*n valt te wijder uit van reed' en deeg'lijkheid;
[b] Dies wint hier d'ontucht veld, by zatheid nooit de laatste,
Ten minste in wil en praat: te hunk'ren in 't gemeen
Als weel'ge Hengsten na de Huisvrouw hunnes Naaste:
Zoo 't Jeremias meld, en Paulus stelt by een;
[c] Laat ons (vermaant hy) in den dag en eerlijk wand'len,
Niet daar men brast en smetst, en overdadig drinkt,
Ook niet in plaatsen van oneerlijk minne hand'len,
Gelijk men uit dat slijk in dieper modder zinkt:

(a) Tit. 2. 12.
(b) Prov. 23. 33.
(c) Rom 13. 13.

[(a)] Maar laat een reiner dragt uw ziel en lichaam kleden,
Trekt Jezum Christum aan, zijn kleed der Heiligheid:
Bezorgt het dartel vleesch niet tot begeerlijkheden,
Daar doch aan vleech en bloed Gods Rijke wort ontzeit:
Het dierelijk genot der lusten daar de zinnen,
Die groofst en in de stof bedommeld zijn, het meest
Op werken, breng ons doch bedenkelijk te binnen
Haar vluchtige vermaaks bezwaarnis voor den Geest.
[(b)] Wat dient men zoo den buik? die eenlijk voor de spijzen
Gemaakt is; dees en die zal God eens doen te niet,
In wezen, of gebruik, als 't lichaam zal verrijzen,
Verheerlijkt uit dit stof, op hooger machts onthiet:
Ons nu die in Geloof en Hoop dat heil verwachten,
Met Christus opgewekt uit d'eerste zonden stand,
Betaamt (op dat wy meest 't geen boven is betrachten)
't Onnutte werk des vleeschs te wijzen van de hand:
Waar toe de schaamte moet, met matigheid doorvlochten,
Een breidel voor den lust, een kuisheids gordel zijn,
Tot sterkt' en weerbaarheid; op dat deze, aangevochten
Van wellust, d'oogen sluit voor 't lokaas zoet in schijn:
Zoo leer men in 't bevang van eer en plicht zich sluiten,
En houde na de Wet het herte rein en kuis,
't Zy in den band en stand des Houwlijks, of daar buiten:
Niet woelend op den dril, maar by zich zelven t'huis;
In overlegging welk aan allen steeds betame
Tot werkzaam oeffening van dezen eisch der Wet:
Die, laas! tot schensmet van den Christelijken name,
In meer of minder maat word achter rug gezet.
Ik bind my in, van hier een breed verslag te maken
Der schennissen, wiens vuil den Christen bodem dekt;
Vertellingen, die't oor met smert en af-keer raken,
Der vloekdaan daar de nacht een schuif-gordijn voor trekt:
Zulk ergerlijk verhaal leert dikmaal d'onbewusten,

(a) Rom. 13. 14.
(b) 1 Cor. 6. 13.

Wijl 't zaad dier zonden krijgt een opgank in 't gemoed;
Waar op de Satan loert en voert dien gloed der lusten
Haar brandstof toe, wiens loon is Sodoms zwavelgloedt:
Laat stikken, die verhit zoo helsche brokken zwelgen:
Maar mijnen geest, geraakt van een inwendig vier,
Zal zeggen watze voelt ('t zy wie zich des mach belgen)
Van 't openbaar bedrijf in *'s Weerelds* ab'len zwier:
't Zy ik de Weereld noem den Hoop der Onherboor'nen,
Of d'algemeene smet van Aards verdroventheid,
Noch dikwils krachtig in de ziel van Gods verkoor'nen,
Daar beide in dit gesprek als met de hand my leid:
Die vyandinne Gods, die speelpop van den Satan,
[(a)] Die rimpelige Hex, blankette Jezabel,
Houd altijd open school, en stelt een boozen raat an,
Trekt oud, en jonk, en groot en kleen, in Overspel:
Hoe word de Vreeze Gods beoorlogt van die snoode!
Die wellust, oogvermaak, en grootsheid, prat en fier
In haren Standert voert: haar Wachtwoord is de Mode;
Die meerder als de Maan is wisselbaar in zwier:
Zy spaart geen vonden om de Godsvrucht te ondermijnen,
Van acht'ren en rondom; en dient zich van 't gelaat
Der Huichelaars die goed en eerlijk willen schijnen;
Maar vreezen het te zijn, 't en waar in bloote praat:
Die doets' een effen Kleed en enge Moutjes dragen:
Maar in die Schapevacht verbergen 't Wolfs gemoed,
Een wulpse ziel ('t geen God en Menschen moet mishagen)
Die dikwils als ter smuik haar snoepsen lust voldoet:
Doch voor den dag gehaalt met nyvrig op te vitten
't Geen waarlijk doemlijk is; die lasterbare smet
Word hen, die ongevalst een kuisschen geest bezitten,
Strax opgeworpen, ja de Godsdienst aangezet:
En die als 't dekkleed van die stukken uitgekreten;
Of immers droef en stuurs, datze alle vreugd begrijnt,
Onhandelbaar en straf: des 't kinderlijk geweten
Afwendig word gemaakt van 't geen zoo leelijk schijnt,

(a) Apoc. 2. 20.

Uit d'ingezope zucht om los en bly te leven;
Gelijk 't de Jonkheid meent, en d'Ouder daar aan kleeft:
Die 't Zegel des Verbonds, hen in den Doop gegeven,
Van 't hert en voorhooft wischt, en Gods Gebod weerstreeft:
Of zich de zulke dan tot sleurdienst laten vinden
Ter Kerkgang en 't gehoor, en somtijds aan Gods Dis;
't Is zonder 't hert den strik der ydelheid t'ontwinden
En 't blind gewoel waar mee hun ziel belemmert is:
De Weereld stroomt hen wech tot allerlei bedrijven,
En laat hen tijd noch rust in een geduurigheid
Van vruchteloos gezwerm, waar in ze hangen blijven:
Doch in verscheiden doen na yders aart hem leid:
Nu leertze aan Mensjes die in leeme-hutjes woonen,
(Zoo verr de buidelband of goed geloof zich rek,)
In kostlijk huis cieraad een Vorsten grootsheid toonen;
Al eist hun lager staat een minder ommetrek:
Dan speeltze haar rol zomtijds door d'onbeschaamde streeken
Van beeld en schilderwerk, tot kamerpronk gemaakt,
(Om ook de kuisheis daar, door't oog, na 't hert te streeken)
Dat op 't gezicht den lust uit haren sluimer raakt:
Hier leertse in overdaad en pracht den Dis bereiden,
Met vremde Keukenkonst die eet en drinklust wet;
Alwaar zoo Waard als Gast zich zonder vreeze weiden:
Zoo word een liefdemaal niet zelden tot een smet.
Hoe vloeit daar d'eed'len Wijn, in kop en schaal geschonken!
Die zwelgers ruim van keel uitnippen tot den boom;
Want 'tgelt een dubb'len dronk is't glas niet uitgedronken:
[(a)] De wet van Assueer is een versuften droom:
Dan schaftse saus en stof tot vrolijkheid, en lachchen;
Niet door een wijs gesprek als een aan Platoos dis,
Maar ongezoute klap met schateren en schachchen,

(a) Esther. 1.

Daar 't stilste tijdverdrijf en kaart, en dobbel is:
Dus weet de Weereld haar genooden dicht te toeven,
En is in kot en kroeg de lachchende Waardin;
Zoo volgt haar 't gros van't graauw (ik zwijg van 't schuim der boeven)
Zoo vliegtse kamers en saletten uit en in:
Daar haren sleep bestaat in hen die net verbeelden
Verloore Zoonen, en den Rijken lekkertand;
Daar rijklijk in den dos verschijnt het kind van weelden
Wiens kleed en zeden zijn geslachte strekt tot schand:
[(a)] Die verr' van een verbond te maken met zijn oogen,
(Als Job, om geenzins acht te geven op een Maagt,)
De vensters van de ziel misbruikt, op dat zy mogen
Aanbrengers zijn en spien van 't geen hun lust bejaagt:
By Vrouwvolk die zich steeds met dart'le pracht bekleeden,
Na 't Françe voorbeeld van den Jufferlijken tooi,
Met borst en schouders naakt: men speur eens na met reden
Waar in dat wild gesnor verschilt van Hoeren-mooi?
Te meer als hun gelaat der blinkende aangezichten
Besmeert aan wang en lip, en weelderigen tret,
Een schaamteloos gemoed ten oogen uit doet lichten;
Dat strikken tot de vangst dier laffe zielen zet:
Maar netten licht van stof! als 't broos geweef der Spinnen,
Waar door den Hommel breekt, schoon 't Vliegjen hangen blijft:
Zy kiezen d'ommegang dier luchtige Bazinnen
Tot Meesteressen meest, maar zelden tot een Wijf.
Zoo leert de Weerelt thans de losse Jonkheid leven;
Men moffelt, stoeit, en malt: 't welk ziende nu ter tijd
[(b)] En zoude Gerars Vorst geen uitspraak mogen geven,
Wie Izaks huisvrouw was, en wie noch ongevrijt:
Haar praatjes wederzijds zijn 't schuimsel der gedachten
Van driftig ziedend bloed dat door hun aders zweeft;

(a) Job 31. 1.
(b) Gen. 26. 8, 9.

Is schaamt en defticheid uit zulk een mond te wachten
Welk onge-achte taal en deuntjes van zich geeft?
Maar, hoe doch zouw zich 't hart dier ydelheid ontledigen?
Want, lezenze? 't is niet tot trouw bericht ter deuchd,
Maar 't geen de dwaasheid leert bedrijven, en verdedigen;
Al solfer in den gloed der tochten van de jeuchd:
En vrucht der ledicheid; die in gespitste herssenen
En darteler vernuft zoo giftige adders broed;
Die waarze treed de deuchd steeds bijten in de verssenen,
En schieten onvermerkt haar angels in 't gemoed:
Hier, ingemaakten ernst; en daar, door spel en kluchten;
Verslete heid'nen-pracht, en schandig Godendom,
Zal veel der vinders laas! in eeuwicheid doen zuchten:
Hoe schoon men 't met de huik van geestigheid vermom:
Maar noem het beestigheid van 't Reed'lijk te verbast'ren;
Een volglust die zich laat in 't vuilste wanbedrijf,
En schroomt niet d'instel Gods, een kuische trouw, te last'ren
En noemt hem dwaas die zich laat kopp'len aan en Wijf:
Wiens eigen ranken hem in snoode want trouw stijven,
Van met gelijke munt te worden eens betaalt;
Dus, waant hy, doet hy wijs uit dat gevaar te blijven;
[(a)] Gevoelloos van de pijl die in zijn leever daalt:
Daar and're zoo het schijnt na 't houw'lijk vierig trachten;
Doch (zonder vreeze Gods, die 't opperste bezit
Most hebben in de Ziel) te driftig om te wachten,
Een toepad vol gevaars verkiezen tot hun wit:
Dat doen de minnende; die, als ze t'zamen sluiten
Voorkomen Vrinden raad, en Ouders stemmend woord;
En stappen eer en plicht lichtvaardiglijk te buiten:
t'Zy zulx dan ruchtbaar word of in gemompel smoort,
De schuld voor God is een; door dier berouw te boeten;
[(b)] Gelijk die zondares aan Simons dis wel eer
Met tranen wies, en zalfd', en kuste, Jezus voeten:

(a) Prov. 7. *23*.
(b) Luce 7. 37. enz.

Die veel vergeven was, haar liefde was te meer:
Maar och! wie ziet men hier behoorlijk leed om dragen?
Word maar die griev' hersteld door d'opentlijke trouw,
(Die evenwel de smet niet van de Ziel kan vagen)
Zy vinden in hun hart geen plaatse voor berouw:
't Word als een slibbering der jongkheid licht vergeten;
En bill'ke droefheid by de weereld uitgelacht:
Die vast al koppels draait in zondig los vermeten,
Daar yder hoe het gaat zijn zinn'lijkheid betracht.
Hier mint'er een de Vrouw, quanzuis, maar meest haar schijven;
Een ander t'breed gezach van die haar naast bestaan,
Tot staats-bevordering; die weer, zal hangen blijven
In goelijkheidjes, die het buiten deel beslaan:
Wie zich een Bruid verkrijgt met dees hoedanigheden
Of immers d'eerst dier dry, die doch de voorrang houd;
Schoon anders misgedeeld van Gods-vrucht, geest, en Zeden,
Daar geeft men hoog van op, en noemt het, wel getrouwt:
Maar als geluk en geld zich Arends vleugels maken,
En Vader, Broeder, Neef, by wiss'lend lot niet meer
Kan blijven dat hy was; en 't blos van mond en kaken
Versterft in 't kort genot; die liefde zakt omveer,
Die op dat wellend zand haar grondsteun had genomen:
O! daar geen eed'ler trek de zielen vaster bind,
Zal onlust, bits krakkeel, en voorts verwijd'ring komen,
Gelijk een noortze bui en bloem en vrucht verslind:
Als ook de Man geen eer aan zwakker vat wil geven;
[(a)] De vrouw haar koppigheid in stadig druppen toont;
Of beide t'achteloos in haren huis-staat leven;
't Moet volgen datter twist en veel verwerring woont:
Dit alles en noch meer, wel breeder uit te meeten,
Maar hier is korten schets beworpen; is gemeen
By 't weerelds Christendom, van hare min bezeten,

(a) Prov. 19. 13.

En rukt by vlagen zelfs Gods kind'ren tot zich heen:
Is 't nu voor heen getoond dat allen dienst der beelden
Van God verworpen is, in 't uitgestrekt bevel;
Hier geld d'eigen les, daar uitgelate weelden,
En wat ons Gode onttrekt is geest'lijk overspel:
[(a)] Hoor Overspeelders dan, en Overspeelderessen!
(k' Meen u belijders) dat des weerelds vrindschap niet
Als loutt're Viantschap voor God is, laat die lessen
Eens kracht doen op uw Ziel, op dat gy 't weet en ziet:
En daar d'Apostel sluit; die s'weerelds vrind wil wezen
Word Viand Gods gekent, laat zulken donder slag
Tot inkeer onzes zelfs, in welgegronde vreeze
Het hart doen rugwaarts zien op 't geen 'er volgen mag:
Zouw God, die Yv'rig is, zijn glinstrend' zwaard niet wetten
Ter wraak na lang geduld? wy weeten dag noch uur;
Dan zal de huich'laar met de zondaar zich ontzetten:
Wijl 't niet te woonen is by dat verteerend Vuur.
[(b)] Wee! dan de trotse kroon der dronken Efraimijten!
Die kloeke helden in het jagen na den Wijn:
Haar tafel zy ten strik hen om de strot te smijten,
Die, doe 't huis Jozefs treurt, zoo goeder dingen zijn:
Wee hen! die wand'len in de wegen hares herten!
Waar over God hen doch zal daagen voor 't Gericht:
Daar yder ydel woord en ongeschikte parten
Zal op hun Reek'ning staan, en vliegen in 't gezicht:
[(c)] En Syons dochters, al hun onbeschaamt verheffen,
Stal weelig trippelen, en lonken licht van moed;
Dan zal, wie weet hoe haast, de schaamt en smaad hen treffen;
Als 't ciersel afgerukt, vertrapt word met den voet.
Dat heilloos France Woord, in veeler Geest verzwolgen,
Draaft op de nieuwe snuf; maar! een benauder lucht
Waait over uit dien hoek, van 't bitterste vervolgen

(a) Jacob. 4. 4.
(b) Jesa. 28. 1 Cap. 5. vers 11. 22.
(c) Jesa. 3.

Der Christ'nen, daarmen schaars zich bergen mach door vlucht:
Wat naam verdient die vorst die een gemeene mode
Van MIS-GODS-dienst beveelt? en drukt, ô doodlijk wee!
De ziel zijns onderdaans door opgeparste goden:
[(a)] Meer als Jerobeam de Stammen zond'gen dee.
Komt ons den jammer niet dier meede-leen te binnen?
Nu, datmen pronkt en pracht, speelt zingt en springt, en brast:
Daar we immers 't Oordeel Gods zien van zijn huis beginnen?
Een kelk waar van, (zoo 'k vrees) het grondzop voor ons past:
Hoe zal de teed're dan die 't noit verzocht de zolen
Te zetten op de grond, vermogen t'ondergaan
Der armoe, smaad, en smert, de vlammen, gloed, en kolen
Der wreedste teisteraars; om hartig door te staan?
Was 't ooit dan tijd? zoo nu, de Weereld te verzaaken,
Die snoode Ziel-boelin, die door haar toover-kracht
De zinnen had verleid; laat ons die banden slaken:
Dat ons onmog'lijk schijnt, zy in des Heeren macht:
Die troetelzonden, ons als handen, oogen, voeten
Gerief' lijk, weg te doen is 't dat ons heden past;
En onverschillig al 't bedrijf des tijds t' ontmoeten
Zoo blijf in 't recht gebruik de Ziele zonder last.
[(b)] Die zoo der Weereld is gekruicigt met gemoede
Leeft kuis'lijk niet alleen, maar in rechtmatigheid;
En zal uit quader drift in 's naastens have en goede
Geen kromme vingers slaan, dat deze Wet weerleit:
Het naakt en uitgedrukt verbodt;

(a) 1 Reg. 14. 16.
(b) Gal. 5. 16.

Gy en zult niet Steelen.

GY zult niet Steelen
Eyst blijdb're Trouw, die 't onze en 's Naastens goed bewaar:
Niet na 't beschreven Recht alleen, dat al de deelen
Van Recht en saaks-bezit op 't nauwst gesplit heeft; maar
Na 't Goddelijk gezach, dat hier voor al moet gelden:
Hy Grooten Eigenaar van watter is en leeft
[(a)] In't wonderlijk Heel-al, wil ons s*ij*n Mildheid melden,
Die hun bescheyden deel den Mensch en Dieren geeft:
Twee dingen sijn gemeen; de Lucht die ons omvademt,
Onmeetbaar in 't bevang; die Mensch, Gediert' en Vee
Onmoog'lijk missen kan; waar in men zweeft en ademt:
Daar na, het hobb'lend zout der woeste groote zee
Voor allen Volken ter bevaring; schoon vermetel
Zich ymand dwaas verbeeld een eygen zee-gezag
'tGeen Vorst kan uit wel eer in zijn bevloeiden zetel
Zijn hoofse vleiers klaar deed blijken als den dag:
Voort d'Aarde en haar beloop is voor de Menschen Kind'ren,
By Erflijk leen-besit, dat Adam eerst ontfing:
Doch wijl t' verwart gebruyk onmijd'lijk most behind'ren
Daar elx behoefte wies door zaads-vermeerdering;
Heeft tot vereisten schik de schifting voet genomen:
En yder, na de maat van groot of kleen beslag,
Voor zich byzonder Recht van eygendom bekomen,
Op woonplaets have en goed, en watmen noemen mag:
Doe heeft het Woord van *mijn* en *dijn* zijn kragt gekregen;
't Welk, zoo het binnen 't perk der billijkheyd verbleef,
Zoud d'onderlinge rust bestendigen in Zeegen;
Daar 't nu veel onheils baart in 't rennen buyten schreef:

(a) Gen. 5.

Van dat zich Adam eerst in diefstal had vergrepen
In 't nemen van de Vrucht des Booms, waar aan hy niet,
Op doodstraf, raken mocht zijn aller slimme kneepen
Der Menschen harten vol, tot algemeen verdriet:
In 't geen des naastens in t'onttrekken, en te fnuiken,
By onderkruiping, of by rooving, en geweld:
Waar tegens dese Wet wil toeverzicht gebruiken;
Die alle oprechtigheid des handels noodig steld:
Dit wil in 't gros de Wet der Menschen ook be-oogen,
In reegels zonder tal, zoo veelerlei en veel:
Zoo straftze roof en dieft, en valschheid; doch haar poogen
Betreft het minste stuk, en slegs het buitendeel:
Men weegt de zaken niet in altijd nette schalen;
[a] Waar om? want eigenbaat in 't best geregelt rijk,
'En Staat, op d'evenaar de zwaartste zy doet halen:'
Dat heet t' gemeene best, waar voor al 't mind're wijk.
Doch wijl een Onderdaan, mijns oordeels, niet gezet is
Tot peiling des geheims en grond van staat-belang;
Pass' elk zich zelven toe hoe heilig deese Wet is,
Zy sluit gerechtigheid en Liefd' in een bevang:
Laat Hoog en Laag van God, die Zielen-meester, leeren
Die met volslagen Recht van alles ons beveelt;
[b] Een Rechte Wage en Schaal en Graanmaat zijn des Heeren,
Die hoogst in billikheid elk Schepsel 't zijn bedeelt:
[c] Ons oog zy dan niet boos, noch nijdig, daar God goed is,
Wie minder heeft of meer, zijn Wijsheid schikt het al:
En vloekt den Mensch die op 't vermogen groots van moed is
Daar van Hy d'Erfheer hem doch Reek'ning vergen zal:
Of ook 't vertrouwde Geld op winning uit geset is?
Niet soo de vrek dat meent, maar in goed-dadigheid,
Den armen in den schoot geworpen: en gelet is

(a) Moulin.
(b) Prov. 16. 12.
(c) Math. 20. 15.

Dat niets verkeerd'lijk wierd noch quistig aan geleit:
Dit wil, dit eist de Wet, om hand en hart te ruimen
Van d' ondeugd hier gewraakt: men breng dan niet ter baan
Gekroonde Roovers, die de zee ontsaglijk schuimen:
Of plegen dwinglandy op vremd en onderdaan:
Of die langs Bosch en veld de Reizigers verletten,
Dien sterkt' en boosheid dient tot allen overlast:
Den lieden van hun goed en leven forts t' ontsetten:
Wien, wordense eens beknipt, een bitt'ren uitgang past:
Die daden komen ons met huiv'ring in gedachten:
Men houd zich vies en vremd van die knaphandigheid,
En haat'lijk nacht-bedrijf van stoute boeve-jagten,
Dien 't loon van Koord en Roe en Rasp-huis is bereid:
God wil my (zegt men straks) van zulk een ramp bevrijden,
En wel gewoogen straf dien schelmen aangedaan!
Maar Mensche! zoo gy wilt een schandig kot vermijden
Gy moet in 't naaste huis niet los ter Herberg gaan:
Die afkeer heeft in ernst van alle dieve-stukken
Schuwt ook de minste daad: wijl 't kenlijk is, hoe haast
Een kleen vergrijp daar in tot grooter voort doet rukken:
En dat Gods wraak altijds de zond' is nagelnaast.
Maar och! wie zouw den drom der schuld'ge konnen tellen?
Die 't laag gericht of niet of selden doemt en daagt:
Schoon God hen na zijn Recht eens streng te Recht zal stellen
Wijl hun bedrijf het merk van 's Naasten afbreuk draagt.
Want straft m' een armen hals die onbedacht en simpel
Heeft groflijk misgetast in s' naastens goed of geld?
En zouw hy schuld'loos staan die loos'lijk 't Quaad bewimpel,
Of zijn doorstikt bedrog druft stijven door geweld?
Hoe sal 't den Oudsten dan des volks, en hare Vorsten

Op komen! zoo 't gezach hun plicht vergeeten doet:
Wier heblust als een stroom des zee-vloe*d*s opgeborsten
Om verrukt, binnen sleept, al wat die drift ontmoet?
Wat zal *'t* den Amptenaars die groot bewind van zaken
En schatten is vertrout, eens duur ter Reek'ning staan!
Ist dat se stout'lijk zich der land-kas meester maken,
En in 't gemeene Geld, als tot hun eigen, gaan:
En min bedienden die s' Lands Middel, Tollen, lasten
En wat dies meer mach zijn, trouw in te vord'ren staat,
Zoo veer z', in ongedenk haars eeds, daar buiten tasten;
Een neep die 't slechter Volk diep tot in't been toe gaat:
Ook die aan d' and're kant voor-dacht'lijk sluiken derven
Des lands en s'Heeren Recht: als waar 't in spijt der wet,
En opgeleiden last, en hun zoo grof verkerven
Stout wagen op de boet, hoe scherp daar opgezet:
[a] En och de Richters die hun ampt Godlooslijk schenden,
[b] Die om 't geschenk den guit voort-trekken in 't gericht:
Daar s' in zijn twist-zaak 't Recht des Vroomen om doen wenden,
[c] En als vermalen der bedrukten aangezicht:
[d] Met tegen Recht, als Recht, hun strikken voor te zetten:
[e] (Dien wis beloopen zal het uitgeroepe wee)
Met d' Oeffenaars, die tot verwringing van de Wetten
(Van moeite zwanger) staan met tong en pen zoo ree,
Om uit de schaad' en 't leed van and'ren baat te trekken:
Wien 't goed en zweet, ja 't bloed der dingers valt tot buit:
Met zamen 't twist-geding en d'uitspraak weg te rekken;
Of als de zaak, hoe blank, vermorst word en gestuit.
Daar 't schijnt die pleit en wijst, datze eenen buidel maken,
Tot zaam'ling van die winst: doch dit en mach noch kan
Het dun getal van die daar vry af zijn, niet raken;
Wiens Ziel blijft uit den Raad van zulken roof-gespan:

(a) Mich. 7. 3.
(b) Jesa. 1. 23.
(c) Jesa. 3. 15.
(d) Cap. 10. 1.
(e) Vers. 2.

Maar stel daar by, die zich der woekker-winst niet schamen,
Als 't maar de Borger-wet quansuis by gunst-briev' doogt;
Doch, kan wel zulk een Gast aen Jesus Dis betamen,
Die voor den armsten hoop een duur gerijf be-oogt?
Al tooit men t' met den naam van Bank en Pand-beleening,
Bedienstig voor 't Gemeen; daar 't Woord van lombardy
Viel hard en ouwderwets: een wel gewoogen meening
Erkent dien handel als de snootste uitzuipery:
Daar rijst men 't geld, een waar om alle waar te koopen,
Ten hoogsten prijs; en teld op 't *smertende Verband*;
Om den behoeftigen ten been toe 't Vlees te stroopen;
(a) Neemt dikwils s'Naasten kleed en als zijn ziel te Pand:
Een kansje! valt'er kans om 't hachjen in te slokken;
En zelden dat gelost het tot zijn meester keert:
Wie heeft noch lust een mijt te deelen van die brokken,
Daar zulken baat zich zelf als kank'rig roest verteert?
(b) Schoon voor een wijl hun huis by 't rooven van d' ellendigen
(Gehaelt op weeuw en Wees, en Armen) rijk en vol
Van schat en voorraat schijn; 't zal nochtans niet bestendigen
Want hen Gods Wraak beloert in 't speelen van die roll.
Terwijl men 't schrik geluit (in 't Wetboek uitgedondert)
Der plagen overzoo heilschendigen bedrijf,
Verdooft, door klank der winst tot dartig toe van 't hondert,
Of meer, na datter aan de vingers hangen blijf,
Zouw zulken doen niet hoog tot in den Hemel schreeuwen?
(c) Met onbetaeld en afgeknepen daghuur loon?

(a) Deut. 24.
(b) Jesa. 3. 14.
(c) Iacob. 5.

O God! bevrijd doch van die Wolven, Honden, Leeuwen,
Elk onderdrukte die zijn leed aan U vertoon!
[a] Vind hen die Huis aan huis en Akkers tot zich trekken,
Door treeken zonder tal en naam; tot datse schier
En grond en land alleen als eigenaars bedekken:
Wiens Goud- en goed-dorst is een onuitbluschbaar vier.
[b] Verdoemde Drift! de bron der opgehaelde quaden,
En qualen zonder end; dit doet gy en noch meer:
Door u heeft Judas ook Gods Zoon, zijn Heer, verraden,
Al stort' hem 't naberouw te laat in wanhoop neer:
[c] De Gierigheid, den naam van Af-Gods-dienst gegeven,
By Paulus, draagt met recht dien on-naam; want den Vrek,
Met zijn Gemoed van God zijn heil-bron afgedreven,
Omhelst met al zijn kracht den glinsterenden drek:
Wiens Ziele noemt het Goud en Fijn Goud zijn vertrouwen,
In die verleidingen des Rijksdoms ankervast:
Als een ontzinde die op strand een huis wil bouwen,
Die in zijn blind bejag op Hel noch Hemel past:
Hy toont tot dit geen hoop, voor 't ander geen vervaarnis,
[d] Des zouw een Kemel, of een Kabel, als een draad
Door-slippen 't naalden-oog met minder prangs bezwaarnis
Als dat een Rijke in 't Rijk der Heem'len binnen gaat;
[e] Zoo droop die Jong'ling door met afgesneden hoope
Vol droeffenis; aan wien Gods Zoon bevoolen had
Zijn Goed'ren ten geschenk voor d'Armen te verkoopen,
En toe-gezegt in plaats een nooit-begreepen Schat:
Niet als den vuigen hoop van sterke Beedel-brokken

(a) Jesa. 5. 8.
(b) 1 Tim. 6. 10.
(c) Col. 3. 5.
(d) Mat. 19. 24.
(e) vers 22.

Nieuw Roomens wan-gebroed, dat hier den Gek mee speelt
(Op 't aanzien deezer spreuk, door hen by 't hair getrokken)
Dat zich des gelds ontslaat, maar d'Armen meest besteelt:
Maar om hem 't masker der geveinstheid af te rukken,
En hooch-gezeten waan, daar zijne Ziel in stak;
(a) Van dat hy stip de Wet volbracht had in haar stukken;
En toonde wat hem ter volkomentheid ontbrak:
Een zaak die hy noch nooit gevat had, en daar neven
Dat al zijn aards bezit af-hangk'-lijk was van God,
Om als die Meester spreekt daar blijd'lijk van te geven,
En om te deelen ter behoeftigen genot:
(b) God die Barmhertigheid veel meer als offerhanden
(c) Van ouds gewilt heeft, stelt, tot oef'ning van dien plicht,
Den Rijken in der tijd het middel mild ter handen;
En schept het onderwerp waar aan men zulx verricht:
Nu, daar 't veel Zaal'ger is te geven dan t'ontfangen,
O Rijken! 't staat u toe, doch met bescheidenheid,
Van uwen overvloed, volvaardig uit te langen:
Dat blijft van al uw schat het zeekerst aangeleit.
(d) Des Armen mond, die gy gespijst hebt, zal u zegenen;
Uw' lijnwaad, en uw' wol, die zijne lenden dekt,
(e) Dat uitgeschoote geld met volle winst bejegenen,
Als g'uit uw leemen hut in d'Eeuw-ge Wooning trekt:
Wel hen dan, die dees deugd oprechtelijk betrachten!
Wiens slinker nauwlijks weet wat hunne rechter geeft:
Doch dwaas, die vremt hier van derft uitten zijn gedachten,
‘Dat yder voor zich zelf, God voor ons allen leeft:’
De Suffaart niet alleen dien van zijn Goud bezeten
Veel armer van verstand als opgepropt van 't goed

(a) Math. 19. 19. 20.
(b) Hose 6. vers 6.
(c) Math. 9. 13.
(d) Job 31. 19. 20.
(e) Luce 16.

Het hart niet heeft om daar ter nooddruft van te eeten:
Wiens vrekheid hem ontsteelt al zijnen overvloed.
't Geld hier een meerder tal, wiens weelde sluit hun oogen
Voor s' Broeders brood-gebrek; en komt hen iets te voor
By kondschap, of verzoek, zy voelen geen meedoogen;
Maar sluiten om een niet hun Buidel, hart en Oor:
Het aanzoek wijst men af met bitter toe te graeuwen,
Met opgeraapt verwijt, of dat ter plaets niet past:
Of smijt ter nood een brok versmaad'lijk onder 't snauwen
Den Bidder toe, al lijd hun eigen beurs geen last:
Besluit'lijk, daar 't die geld, de gift is ruim zoo karig:
Maar voor hun ydel Oog, en lekk'ren bek en keel,
En is men door den band niet eens zoo deun, en sparig;
Waar aan men onbeschroomt verspilt der armen deel:
Zy voelen niet hoe zwaar dat eens, in 't uiterste Oordeel,
Deez' onbarmhertigheid zal wegen op de ziel;
En geen ontkenning of bewimp'ling tot hun voordeel;
[(a)] Om hen die Jezus hier in zijne Plaats behiel:
Men hoeft niet op de Pracht der Vorsten uit te varen;
Wiens hoogen stant vereist in kleeding, stoet, en dis,
Een breeder omslag om 't wel voeglijk te bewaren;
Den kleinen past het niet 't geen hen betaam'lijk is:
Noch 't middelslag die steets den grooten op de hielen,
Van volglust aangenoopt, hen steeken na de kroon;
En daar hun matig goed, ja schatten aen vernielen,
Dat zich in trotsen bouw, en gevel-praal, vertoon:
Of als den Huis-heer telt (die m' als van 't hart moet snijen
Een Aalmis hoe beschroeit,) zoo groote sommen neer
Aan binnenwands cieraad, en kunst van schilderyen;
Zoo hoog op geld gezet als haar een Gek waardeer:
Of die op eenen keer vergasten en versmullen
Op 't nieuw en groots fatsoen, wel zoo veel drank en spijs,

(a) Math. 11. 16.

Als een betaam'lijk tal de holle maag zouw vullen,
Verscheide dagen lang, op reedelijker wijs:
[a] die met den Rijken Vrek steeds waard, of Gast, hun leden
Omhangen met de pracht van duur gekocht gewaat;
Voor welkers prijs men zouw veel naakte lijven kleeden,
Waar van 'er meenig voor hun doove deuren staat:
[b] Als Lazarus, och arm! dien vol ellend en zeeren
Geen kleed noch laaffenis gebeurde; maar een jacht
Van Reekels (in den aard beleefder, die zijn zweeren
Noch lekten;) wierd het brood en brokken toegebracht.
Hoe is den Geest van 't gros der Vrouwen thans gespannen
Op 't nood'los kost'lijk mal, na dat haar neiging strek,
(Dat veeltijds maakt berooit de Gelt kas harer Mannen)
In ydel smuk-cieraad, dat haren aard ontdekt:
Of daarze zijn verlet met bleiken, weven, spinnen,
Van meer dan huis-behouft' behoorlijk eischen mag;
Haar koffers vol gepropt van nooit gebezicht linnen,
Nauw eens om zeven jaar bescheenen van den dag:
Of die hun kindertuich en kraampracht overdadig
Toe-reden boven staat; daar elks geboorte-smet,
[c] En nijpend baarwee niet die zotte drift bezadig;
Dat veel 'er gladde beurs in kreuk of rimpels zet:
Ook die op 't kaart-spel zoet, en liever in Saletten
En buurpraat, als by huis of stichtlijk in de Kerk,
't Geen Vrouw en dochters past, heel los ter zijden zetten,
Verhit en knap ter hand tot zulk een ydel werk:
Hoe zwaar hen tijd en geld en Godsvrucht hoort te wegen;
By spel en winst gezet, 't schijnt lichter als een aas:
Haar geest woont in de kaart; en spreekt'er yemand tegen
Die is in haar verstand armhertig, vijs, en dwaas:
Maar't geen in't zwakker volk zoo schaad'lijk is te doemen
Heeft zwaarder na-sleep by het sterker Mans-geslacht;

(a) Luce 16. 19.
(b) Luce 16. 20. 21.
(c) Gen. 3. 16.

In aard een Duivels vond en diefs bedrijf te noemen,
Schoon heb'lijk hedens-daags als levens-zwier geacht:
Daar waagt men eigen geld om 's naastens geld te winnen;
Onwettig, doch daar zelfs het mensch'lijk recht in zwijgt:
De baan tot griev en val der beste huisgezinnen,
En speler zelf, die glad daar langs in Armoe zijgt.
Noch ziet men groot en kleen zich zelf des tijds ontsteelen
Voor 't heilloos tijdverdrijf, zoo hittig en zoo noest;
Tot zinkens toe, in 't wadd' der bloed'ge Moord krakkeelen:
Niet zelden 't slot van 't spel dat Lijf en Ziel verwoest:
Waarom de nikker lacht; die nooit een kans tot winnen
Van *Dobbelspel* voor zich verkijkt, maar dief'lijk loert
Op zulken prooi: wanneer, door drank ontschroeft, de zinnen
In kaart- en teerling-worp haar zelven zijn ontvoert.
Dit maakt in 't wijn-gelag, en kot, en kroech, de neering;
Voor 't lichte schuim de keest van hunne bezigheen;
In spilgoeds machtig erf een doodelijke teering,
Van 't geen zijn Vaders zorg had deun geschraapt byeen:
Die, keek hy nu eens op, het hart in 't lijf zouw krimpen
Te zien hoe dat zijn zoon dat zuur gewonnen geld
Verhoert, vertuist, verzuipt; en durft dat doen verglimpen
Als Ruiterlijk geleeft: daar deuchd om quijnt en smelt:
Daar veel hun dienst voor veil, hun huis voor open zetten;
Al waar op reek'ning word geschonken, en getapt:
Dies is hy vast te been die d'opgespanne netten
En 't Lok-aas, dicht gestrooit, en door- en overstapt:
Die kroegen, kleen, als groot, staan zwart met kool te teekenen.
Het zy m'er staa of zit, als pesten voor 't gemeen;

('t verblijf der Reizigers daar onder niet te reekenen,
Of ook der Handelaars tot koop bedrijf by een:
't Geen plaats en dak vereist.) maar wensch'lijk die te weren
Dien tot betaamlijk doen de zinnen av'regts staan;
De hondert tegen twee, als Voogels licht van veeren,
Die halen ten bederff de domme jongkheid aan.
[(a)] Maar zoo de zondaars u aanzoekken, (zegt dien wijzen)
Mijn zoon, verwilligt niet; zoo koom niet in 't gelag
Ten Satans dienst op 't loon van 't eindeloos afgrijzen;
Dat ook in 't Tijd'lijk u geen welstand baren mag:
Vereist Geregtigheid aan yder 't zijn te geven,
Zoo aan uw' eygen zelf, als aan uw' Even-mensch,
't Word u in dit gebod verbieds-wijs voorgeschreven;
En blijft in zede pligt des Vroomen hoogste wensch:
Want is 't dat God hem heeft een vluggen Geest gegeven,
En leden tot bedrijf; zy mogen beyde niet
Onnut vermuffen in een leuy bedrijv'loos leven,
Daar s' Menschen stand hem hand- en Herssens-werk gebied,
In zijn behouftigheen des levens hier beneden:
En niet doen 't naaste grenst aan Deugenietery;
Gewraakt in dit gebod: om zich tot bezigheden
Te schikken eens beroeps dat goed en eerlijk zy,
In deugdelijke vlijt, die veiligst zal verrijken;
Maar een beroep dat licht de gangen slibb'ren doet,
Doro hach'lijk gladde winst, is 't dat hy kan ontwijken,
Met al wat quetsen kan de rust van zijn gemoed:
zoo niet; hy poog den voet omzigtig vast te zetten
In 't Ampt hem opgeleit; en houw zijn handen net
Van al wat haakt en kleeft: door neerstiger te letten
[(b)] Op 't maan-woord; eist niet meer dan 't geen u is gezet;
Des Boet-verkonders les, als hem de tollenaren
Afvraagden; hoe hun ampt te oeff'nen zonder blaam?
Zoo leerd hy alle die zijn Doopelingen waren,

(a) Prov. 1. 10.
(b) Luce 3. 13.

Ook wat den krijgs-knecht en zijn overste betaam:
(O dat in Vreeze Gods veel Hoplui thans zoo deeden!)
[(a)] Doet niemand overlast, ontvremd geen Mensch het zijn
Bedriegelijk: en zijt met uw soudy te vreden:
Zoo schuuwt een eerlijk man al wat ondeugend schijn:
Daar 't spreekwoord zeit; dat elk een dief is in zijn neering,
Zulks smaalt op 't wan-bedrijf van hem die handel doet;
De vroede in tegendeel begrijpt een nutter leering,
Dat liefde zoo zijn eisch als winning reeg'len moet:
Die aan 't gevondene ook zijn vingers niet wil branden,
[(b)] Hy rust niet, voor dat goed tot zijnen meester keer:
En wat hem word betroud is in bewaarder handen,
Om 't weer, ter rechter tijd, te leev'ren aan den Heer:
Op in-schuld zal hy na vermogen ordre stellen,
Op dat zijn schuld-heer zy voldaan ter goeder trouw:
Niet liefdeloos en straf een mede-dienst-knecht knellen
[(c)] (Om hondert penningskens) die hem vernoegen wouw.
Zoo ook een slinx vergrijp inwendig hem ver-oordeelt,
Hy maak, is 't doenlijk, zich dien loodlast rustig quijt;
[(d)] En volg, zoo 't wezen kan, Zaccheus dierbaar voorbeeld,
Die viervoud weder gaf, wil-vaardig, en verblijd:
Zoo aardsen Rijkdom hem door wettelijke wegen
[(e)] Te beurte valt, hy zie op God wiens linker-hand
Die goed'ren nederstort, en dank hem voor dien Zegen;
Maar zetter 't hart niet op, om haar zoo broozen stand;
Die een bestend'ger goed wenst in zijn Ziel te dragen:
Zoo ook aan d' andre zy, in spijt van zijn gepoog,
Veel weerspoeds hem beknelt, 't gebrek hem dreigt te plagen;
Dat niet zijn hart bezwijk, maar rijs zich bet om hoog:
zijn troost-grond zy gevest in Jezus die beneden

(a) vs 14.
(b) Prov. 3. 26. 27.
(c) Math. 18. 28.
(d) Luce 19. 8.
(e) Prov. 3. vs. 16.

Is zelver arm geweest, en d'Armen eerst voor al
Besocht heeft: Hy getrouw, die hun verlegentheden
Meelijdig voelt, hen wis daar uit verlossen zal:
Maar om, zoo 't God behaagt, met meer gemak te leven,
[(a)] Toont Jakes Wijzen Zoon, een middel-weg, en bidt,
Dat God geen *Overvloed*, noch *Armoe* hem wil geven:
Want haast den Aardworm God vergeet in 't zat bezit
Des Rijkdoms; of uit nood, verarmt, vervalt tot stelen,
En tast mismoediglijk den naam zijns Scheppers aan;
Dies smeekt hy Hem zijn brood bescheid'lijk toe te delen,
Dat zagt en matig voed, en doet verngoet bestaan:
Hier toe bereidt hy zig om zulx met rust te smaken;
't Voornaamste en eerste zijns begeertens, eer hy sterf,
Is, dat God Ydelheid wil verre van hem maken,
En snoode loogen-taal, zoo veeler ziel-bederf:
't Heeft hier ook zijn bescheid; wijl dievery en liegen
Door helsche mengeling, zijn aan malkand're vast;
Om zoo zich zelven als een ander te bedriegen;
't Zy in bezitting of door naspraak aangetast:
God die den Hoon zijns Naams steld een der zwaarste schulden
Wil ook in s' Menschen Naam, het schepsel naar zijn Beeld,
Na zijne Wet geen griev' noch schandig eersmet dulden:
't Zy zulx den Naasten of zijn eigen zelfs gespeeld,
Want als ze zegt;

Gy en zult geen valsch getuigenisse spreken tegen uwen Naasten.

GY zult geen woord der Valsheid spreken
Dat uwen Even-mensch ten nadeel tegen tuigt:

(a) Prov. 30. 8. 9.

Verbied z' hier alle slag der booze ton-gebreken,
En wat d'Oprechtigheid en liefd' in 't aanschijn spuigt.
Waar van alhier een deel voor zijn geheel genomen,
Vervangt t'geen eenigzins daar mee gemeenschap heeft;
't Aandachtig ga-slaan doe ons hier te binnen komen
Al 't dood'lijk satans spog dat in en om ons kleeft:
[a] Die loogenaar van ouds, ja vader van de logen,
[b] Was eerst van al een valsch getuige, tegen God;
Waar door ons Ouders zijn heilschendiglijk bedrogen
En 't Menschdom neer gerukt tot deeling aan zijn lot:
De schuld des afvals, met de hoogverdiende plagen
Van die niet blijven kon in Waarheids Zaal'gen stand;
En hier van afgevloeit, wat naam zy mogen dragen,
Die daden des bedrogs met tonge pen of hand;
Waar van d'afzicht'lijkheid te beter ons zal blijken;
Zoo wy de waarheid die des naastens eer bewaakt,
By teegen-stelling hier geboden, vergelijken;
In haren schoonen glans, by dees' op't hoogst mismaakt:
Die puikdeugd scherpt ons in een zaak zoo s'is gelegen
Te kennen, en bewust, ook zoo te doen verstaan:
Zijns naastens doen en stand ter goeder trouw te wegen,
Met alle oprechtigheid liefd-dragende aangedaan;
In een volstandigheid van zoo te doen, als zeggen;
Geen reed'nen uitten als wel rijp'lijk overleit:
Stilswijgende, daar 't past geen feilen bloot te leggen
Eens anders buiten nood, vervremt van dobbelheid:
Gespraakzaam en beleeft; en na vereisch van zaken
Vrymoedig, buiten vrees van afgunst, 't misbedrijf
Des naastens, t'zijnen nut, aan hem bekent te maken;
Door een berisping die in 't perk der liefde blijf.
En daar t'ons zelfs betreft; zal s'onze reed'nen sprengen
Door 't zout der zedigheid, om geenen eigen lof
Als tot verdediging, daar 't nood doet, voort te brengen:
Of eenen wandel die voor beeldelijke stof
En prikkel geeft ter deugd; door onberisp'lijk leven,

(a) Joan. 6. 44.
(b) Gen. 3.

Voor God en menschen t'zaam: O wierd dit zoo betracht!
Zulks zouw de Christ'nen doen een-zielig t'zamen kleven;
[(a)] Dan wierd de waarheid uit het herte voortgebracht:
Hoe ernstig zouw men dan zijn eige wegen ga-slaen!
Zich mijdende van al wat wangestaltig is:
Zijn broeder niet zoo licht met loode schoenen na-gaan
Of quetsen met de tong ten blaamen ergernis.
Maar Och! hier rijst een zwerm, een Wolk van overtreden:
Zoo groot, zoo algemeen; die alle banden breekt
Der Wet: en dutten doet in schik'lijk hier t'ontleden
Wat giftig angel in de meeste woorden steekt:
Een loogen om vermaak, en kortswijl, uitgeslagen
Word spot'lijk op de lijst der zondekens gesteld
Die doch niet Dood'lijk zijn; dat Romen moet behagen:
Daar een om beters wil en voordeel, meerder geld;
Die veele meenen dat men immers moet verschoonen,
Daar z'om 't gerief'lijk nut als prijs'lijk zijn geacht.
Die tot die losse kout zich zoo genegen toonen
Word door gewoonte licht een eelt op 't hart gebracht:
Dat dan, gevoel'loos, in die zonde voort doet stappen;
Die waanend' eigen heer te wezen van hun mond,
Om-wand'len met de tong, in haet'lijk achterklappen:
Dat zeggen, waar of valsch, rust op een boozen grond:
[(b)] Een splinterken in 't Oog tot Balken op te maken:
Ja s'naastens deugdzaam doen in omgekeerden schijn
Te stellen anders voor, zijn heel gemeene zaken
Daar veele, ook elders bot, vry afgericht toe zijn:
In een gespan, met die daar grager t'oor toe leenen,
Als tot een wijs gesprek der welgevalligheid;
Daar tegens stukken die vry grof zijn te verkleenen,
Ter lichtheid van een pluim, is thans een geestigheid,
En aab'len trek en kunst van met den bek te spelen;
Dier Vogels die te hoofen op der rijken dis

(a) Psa. 15.
(b) Luce 6. 41.

Zich azen, en op 't slaafst hun meesters feilen streelen,
En strijken na de wol, na dat hun inborst is:
Zulx stijft der Vorsten Geest niet zelden in het quade;
Die nooit de waarheid zien als steelswijs, nu en dan:
Om dat m'er alles kleed in valschen mom-gewade,
En zulk een best hoveert die dat behendigst kan:
Daar leert men veinzen en d'onnozelen te mompen,
Door glimp van minzaamheid, in woorden, en gelaet:
Op 't needrig aanzoek in 't beloven onbekrompen;
Waar af men niets en meent, of valk daar tegen gaat:
Waar door niet weinig zijn erbarm'lijk uitgekloven;
Vergeef verlangende, gesleept bedrieg'lijk om.
Doch door die vonken zijn ook and're dicht bestoven,
Der welker nauwlijx een op hoofse drempels klom:
Van taal-lui, die geleert een weinig meer als lezen,
De Richtbank kraken doen; daar elk een vaardig Recht
Naar evenredenheid most worden toe gewezen,
En buiten zugt van gunst, of haat, den twist beslecht.
Hier zijn de gauwers die de kracht van hun geleertheid
Ten meesten doen bestaan (de Goede neem ik uit,
Die schaars te stikken zijn) in streeken der verkeertheid;
Waar door den loop des rechts in 't voort gaan word gestuit:
Wiens tong en pen te huur tot schrijven, en tot spreeken,
Veel schalke slagen doet, en speelt nu Fijn, dan groff;
En 't grondstuk van 't geding bedommeld in een deeken
Of digte schuif-gordijn van zonderbare stoff:
Breed' omspraak; hier verzet, om ergens af te treden;
Daar tussen-val; verstek; of dralende verleng:
En wat dier namen meer veel tijds en plaets bekleden,
Eer dat men 't hangend pleit in staat van uitting breng.
Dit is de pijnbank van de dings-lui, die hun zaken
Zien rekken uit haar schik; waar af hun beurs, en hert,
Het trekken smert'lijk voelt: en naauw aan 't einde raken
Na Jaren lang verloop, als eens gevonnist werd:

[a] O Richters stut dien stroom, die, in den Naam des Heeren,
Na yders rang, een hoog of laage vierschaar spant;
Ontdek den list van hen die 't Recht in alssen keeren
Wier arge uitsporigheen vereissen praam en band,
In 't rollen over veel bedriechelijke schijven:
En stilstand zonder nood, schier nergens om, als dat
Het Kamer-recht quanzuis in sleur en stand zouw blijven:
Dat zulke Vogels dient aan 't zlinks eind opgevat,
In 't stout verdeedigen van averegtse zaken;
Toon eenmaal in dit stuk dat gy Gods plaets bekleed
Met voor de Waarheid en Gerechtigheid te waken,
En uw gezach tot straf des loogens-vonds besteed:
[b] Zoo zal een wrevelig getuige niets vermogen,
Die zijnen naasten schelms betichtigt, en onteert;
Wanneer hem voor 't gericht in schande neer gebogen
Die uitgespoge klad in 't eigen aanschijn keert;
En hem rechtvaardiglijk word op geleit te lijden
't Geen hy uit boosheid had zijn broeder toegedacht;
Zoo zal men uit ontsag zich bet van valsheid mijden,
Waer door 't gemeene best veel leeds word toegebracht:
En zoo veel lieden in 't byzonder door die treeken
Misleid, bedroogen, zijn geworpen overstag;
Van hen die eereloos hun woord en handel breeken,
Als d'uitkomst radd of traag haar list voert aan den dag.
Die boose waren om den kooper uit te strijken
Met voordacht veilt en prijst, doet zulx ter quader trouw
De Winsten dus gehaalt en kunnen niet verrijken;
Maar stooten op de Ziel te laat met na-berouw:
[c] Dat ook de Kooper zegt; 't is quaad 't is quaad, die Waren
En zijn 't niet; maar zoo haast hy heeft den rug gekeert,
Zich zegent van die koop, is uit den streek gevaren
Van liefde en Waarheid, die oprechter hand'len leert,

(a) Chron. 19. 6. 7.
(b) Deut. 19 16. enz.
(c) Prov. 20. 14.

De weyffelmaats die in zijn by zijn yemand eeren
By wien zy zonder schroom zich mesten over 't maal;
Maar achter rug dien lof tot schimp en smalen keeren,
(Een averegtsen loon voor 't al te goed onthael)
Zijn van die Huichelse en die losse Tafel-broeders,
[(a)] Welke alsse t'samen zijn (gelijk hen God verwijt)
Veel quaads en lasters van den Zoone hares Moeders
Uit geven; die och arm dien hoon onwetend lijd.
[(b)] Die achterklappende ook het heim'lijk openbaren
't Geen nutter bleef gedekt, en of'er aan de zaak
Ontbrak; ter vulling niet haar eigen vinding sparen,
Besteden hert en tong aan 't booze met vermaak:
Drekvliegen, die op 't schurft in stank en vuilnis-hoopen
Zich zetten; meest verkuist met uitgespoge praat:
Zoo noestig al den dag om nieuwkens op te loopen,
En t'huiswaart keeren met het slijk van markt en straet:
Dan blaast men dees en die veel tijdingskens in d'Ooren
Die 't zaad van onlust zijn, en door hun onbescheid
De Vrindschap knakken, en de zoetste Vreede stooren:
[(c)] Als zulken stookebrand voorname Vrinden scheid.
Ja derft in 't byzijn wel een ander vinnig nijpen;
*E*n zoo 't die vat en voelt, hy noemt het boertery:
Vast bezig om zich zelfs by kop en neus te grijpen
Door 't onderhoud dat aan een wijzer lastig zy:
[(d)] Daar niet den mond alleen maer oogen, voeten, vingeren
't Verkeerde werktuig zijn der lieden Belials;
In 't spreeken, wijzen, doen en wenkend' om-te-slingeren:
Gebeerden meest gezien zoo deugdeloos als vals:
Zulk een zal u 't gehoor met tastelijke loogens
Vervullen, door 't verhaal der zotste vremdigheen;
Of op het groot betrek zijns rijkdoms, en vermogens
Breed stoffen, schoon zijn stand behoeftig is, en kleen:
Of op een lange lijst zijn Deugd en Daden tellen,

(a) Psa. 50.
(b) Pro. 13. 13.
(c) Prov. 16. 28.
(d) Prov. 6. 12. 13. 14.

In eigen roem: een zaak die grooter zielen past;
Of Guite-stukken, en bedreeve Ranken stellen
In 't midden als wat moois, zijn Ziel ten dubb'len last:
En halen staalkens op die Deugtzaam' Ooren tergen;
Waar meed ik niet en durf besmetten mijn Gedicht:
[(a)] Als die van Zodom, die haar zonden niet verbergen;
Maar vry uitspreeken met een schaamt'loos aangezicht,
En kittelend vermaak: wijl van dien droezem dronken
Zijn Geest geblind doekt is, die Eer in schande steld
(Als of een schurfde met zijn ettrig zeer wouw pronken)
Ja 't geen hy nooit en deed met stijve kaken meld:
Uitzinnige ydelheid! des Quaad-doens zich te roemen;
't Zy dan gepleegt of niet, waar door hy schuldig staat;
Als uit zijn eigen mond de Richter hem zal doemen,
Die tot verdoens toe doch de loogensprekers haat:
Maar, die by monde dus zijn inborst geeft te kennen,
Word door den band gelijk een ongeteugeld Paard,
Bevonden in het quaad, met spoorloos voort te rennen:
Die schaamt' en tucht vertreed, en zoo zich openbaart:
Verkocht Gelevert tot een dienknecht der Godloosheid;
Die zijnen Doopnaam steeds verloochent en beliegt:
Doch dit verschoont hem niet die met bedekte boosheid
Te pleegen, voor een poos doorzicht'gen zelfs bedriegt:
Wiens uitterlijk gelaat gansch zeegbaar, ingetoogen,
En woorden, glad en zacht, verbergen een gemoed
Dat zich in 't end beklapt, ten toon stelt voor elx oogen;
Daar 't in zijn smuik-bedrijf God Toorn ontvlammen doet:
Zoo word een Huichelaar door zijnen mond gevangen:
Een Valsch en dubb'le Tong, wat baatze doch? wat loon
Zal een geveinsde van des Heeren hand ontfangen?
d'Afgrijslijkheden van een eindeloozen hoon:

(a) Jesa. 3. 39.

Kan dit den loogenaars geen schrik in 't harte baren?
Voor Hem, wiens vlammend' Oog hen doorziet in den grond?
Gy die den Heere vreest ontwijkt, en laatze varen;
[(a)] En hebt gy't leven lief, bedwing uw tong, en Mond:
Ja stiltze van het Quaade, en van bedroch te spreeken;
Bedroch, dat, hoe het veinst, te min bedekken kan
Zijn nukken, en het nest der snoodste ziel-gebreeken:
[(b)] Die niet in Woorden valt is een volkomen Man;
Met heb'lijkheid en kracht die zeldzaam is, bedegen,
Om 't gansche Lichaam als te houden in bezit:
Laat ons dan hier ter plaats aandachtig overwegen,
't Gebruik en misgebruik der tong, dat kleine lit:
't Geen groote dingen roemt, maar is in 't loogenspreeken
Een vuur, een weereld zelfs der ongerechtigheid,
Een onbedwingzaam quaad, dat van de Hel ontsteeken,
Een doodelijke vergif door onze leen verspreid:
Waar onder zy gesteld, een Adder is in 't bijten,
En in zich zelfs verdeeld; want door haar Looft men God
Den Vader; en door haar uit een boos-aardig wrijten
Word die Gods beelt'nis droeg, gevloekt, beticht, bespot:
[(c)] Dit moet, O broeders, zegt Jacobus, niet geschieden,
Dat 't zoet en 't bitt're wel uit een en zelve Bron.
Een Duivels-dienstig doen van deugdelooze lieden:
Des Waarheids borst kleinood zy helder als de Zon;
Wiens zuiv'ren Hemelglans aan ons altijd most strekken
Een leerzaam zinnebeeld van blanke oprechtigheid;
Die, schoon een wolkig kleed haar aanschijn mag betrekken
Haar licht bewaert, en flus in kracht haar stralen spreid;
Laat ook zoo luister-schoon de deugd, te voorschijn komen

(a) Psa. 34. 13. 14.
(b) Jacob 3. 3. enz.
(c) Jacob 3. 10. 11.

Die hand en lippen bey doe stemmen over een;
Daar, in zachtmoedigheid en wijsheid ondernomen,
Al 't werk des Vromen breekt door damp en nevels heen,
Van misverstanden,en te vroeg gestreeken oordeel:
En daar hy 't hart eens zots ziet leggen op zijn tong;
[a] Zijn oogen staan in 't hooft, en 't zwijgen tot zijn voordeel,
Ontdekt ter rijper tijd 't belangen dat hem drong:
Daarom bezorgt hy steeds 't geen God en Menschen eerlijk
By d'uikomst blijken mag; en word hy aangezocht
Tot Broederlijke hulp, hy houd zich niet afkeerlijk,
Door een geveinst vertoog van onmacht by gebrocht:
Niet licht belooft hy yets; maar heeft hy 't Woord gesproken,
Dat's Zegelvast, en meer als een gestaafden Eed;
Door lichthart los gedaan, en ruim zoo licht verbroken:
[b] 'tGezeide komt hy na schoont'zijner schaad' en leed.
Bescheidelijk nochtans; niet met een koppig drijven,
Als die omzichtelijk zich dient van wijs en tijd;
Als liefd' en waarheid maar in haar gemerken blijven,
Dan geeft hy bot, zoo veer Godvruchtigheid dat lijd:
[c] Hy zal, in 't Recht gevergt, zijn twistzaak wel betwisten;
Maar 't heimelijke tot zijn tegendingers last
Niet toornig werpen op, in tijd-en-woorden-quisten;
Veel min een valsch verwijt, dat niet ter zake past:
[d] Maar liever trouw van Geest veel overtreding dekken,
In stilte; of eist de nood een daad geopenbaart,
Zoo dat zijn zwijgen zouw tot wichtig onheil strekken,
Hy wenst het quaad gestuit, de dader zelf gespaard:
[e] Waarom hy hem voor af door broederlijk vermanen
Poogt t'ondergaan; en dopt dien ernst in vriend'lijkheid

(a) Eccles.
(b) Psa. 15. 4.
(c) Prov. 25. 9.
(d) Prov. 11. 13.
(e) Math. 18. 15. enz.

Om 't hart tot inkeer van zich zelf den weg te banen;
   En luistert hy, het is een vrucht van dat beleid:
Dit is elk Christen, maar den Leeraars meest bevolen;
   Van Jezus in zijn huis gesteld ter Zielen-wacht:
Op dat een Schaapken, als 't in 't wilde komt te dolen,
   Niet wech-gedreeven, maar te rechte zy gebracht:
Bedreigingen en troost rechtmatig uit te deelen
   Staat allen harders toe; geen eige vinnigheen
Te mengen in 't gesprek, ook niemans zeer te streelen,
   [(a)] Geen wand met loozen kalk te plaasteren aan een:
Al zouw ook 't land daarom zijn woorden niet verdragen,
   [(b)] En hy een Man des twists by 't Volk geheeten zijn;
Zoo Jeremias eens voor God bestond te klagen,
   Zijn Zend-boo evenwel in zoo gehaatten schijn:
Die 's Meesters lastbriev' volcht, niet zijn verblinde driften,
   Dat snoode Raadsluy zijn; en nemen 't oordeel in
(Van wie het wezen mag) 't geen 't waar' van 't valsch zouw schiften;
   Zoo spreekt en hoort men 't quaade met onbedachten zin:
‘Een Wijze die zich sluit in d'omring van zijn zaken,’
   Op dat hy niet te los ten nadeel vonnis strijk,
Bemoeit zich weinig hoe het and're doen en maken:
   Neemt ook geen straat-maar aan als op een naakter blijk;
Eerst overwogen met bezadigden gemoede:
   In 't zeggen niet gereed maar met lieftalligheid;
Zijn ooren luisterscherp staan open voor het goede,
   Ook daar hem zijn vergrijp tot beet'ring word gezeid:
[(c)] Als die de wonden eens Beminnaars trouw kan achten,
   Maar bidt de kussingen des Haters vierig aff;
Als Joab, Jethers Zoon met Moord in zijn gedachten,
   En dien Iskarioth Gods Zoon verraad'lijk gaff.
Veroorloft hy zich ooit tot jok en boerteryen,

(a) Ezech. 13.
(b) Jer. 15. 10.
(c) Prov. 27. 6.

[(a)] 't Zy spaarzaam, en gespengt met zede zuivrend zout;
[(b)] Die regt op stond en maat zijn woorden weet te vlijen;
En zich van laff gevlei, en bitt'ren schimp onthoud:
Maar, laat nu zulk een Man, uit duizend een gelezen,
Zich opdoen onder ons met dees hoedanigheen;
Die zelfs en kan niet vry van hoon en rug-spraak wezen,
Maar word een doelwit van die pijlen in 't gemeen:
Doch dit schijn ons niet vremd in 't nodig overleggen,
Die zaak is overlang bevonden dag aan dag;
Het gros der Menschen eert de Deugd van hooren zeggen;
Schoon m' evenwel van beijds haar zien noch luchten mach,
Daar d'ondeugd speelt den baas met heerschende vermogen,
Ter smuik of openbaar: afkeerig van het licht
Der waarheid dat zy haat, om dat het stelt voor oogen
Haar duisternis: zy werpt die vlak dan in 't gezicht
Van die een beter deel beminnen en bezitten;
Op dat hun Opperkleed, bezoeteld van dat slijk,
Geen onderscheid en toon: al wat men op kan vitten
Ontdekt den bitt'ren wrok van zulk een ongelijk.
Zoo 't weldoen evenwel met stralen door kan breken,
De wangunst van den glans die zoo een Man verheft
In agting, volgt hem steeds op't spoor met Tonge-steeken:
Gelijk op't licht der Maan een nijd'gen reekel keft.
Doch zoo men met dit quaad bescheid'lijk weet te hand'len,
't Word tot een plaaster voor zijn eigen pijn'lijk zeer;
Past niet een Groote Ziel met rustigheid te wand'len
Door quaad en goed gerucht, en tussen schand en eer?
Hy weet dat zijn geluk in 't eigen goed geweten
Niet in de meening van een ander moet bestaan;
Daar eenen grooten Naam volmondig uitgemeten,
Door 't vleijende gerucht, is enkel wind en waan:

(a) Coll. 4 6.
(b) Prov. 15. 23.

Die ook van s' gevers wil afhangklijk geen vermoge*n*
Daar over laat aan hem aan wienze valt te beurt;
Waar in de slimste licht een beter voorgetogen,
Een daad die haat'lijk is voor prijsbaar word gekeurt:
Ook die men heden roemt en toejuicht vol behagen,
Eer morgen uitgemaakt, gescholden, en onteert;
Des is 't een armen schat, die in den mond gedragen
Van 't wispelturig volk, in min als niet verkeert:
Bevind men tijd'lijke eer, op juiste schaal gelegen,
Zoo licht van waarde en wigt; zoo moet aan d' andre zy
De schande dus genaamt niet zwaar op 't harte wegen;
Is 't dat men buiten schuld, spot, hoon, en Naam-smet ly,
En om des Heeren wil in 't jagen naar het goede,
Die smaadheid Jezu is een cierlijke Eerenkroon,
Die weinig Hoofden past; men draagze wel te moede,
Daar s' Meesters voorbeeld zich zoo helder ons vertoon;
Hy die tot in den Dood de Waerheid heeft beleden;
De schand en tegenspraak der zondaar fier veracht;
Zijn zaak Gods recht beval; ter heerlijkheid getreden
Na 't overwonnen leed, de boosheid spill haar kracht,
[(a)] Des Vroomen Heuchenis zal doch tot zegen wezen;
Maar, der Godloozen naam zal rottende vergaen:
O laat ons in der tijd de nutte Vrucht noch lezen
Van dezen Doorne-struik hoe scherp haar prikkels slaan:
't Blaast licht den hoogmoed op, zich veel te hooren prijzen;
Daar tegens kan de neep van een verachtzaam woord
Ons bet ter need'righeid en zelfs doorzoekking wijzen;
De wortel isser doch al spruit het quaad niet voort:
Want of men uiterlijk van yemand te beledigen
En hand en tong weerhoud, Gods Wet vereist wat meer

(a) Prov. 10. 7.

Om s'harts genegentheen te stutten, te bevredigen;
Die in ons binnenste strijd voeren t'elken keer:
Zoo word het denken ook gezet op ijk en pegel;
In 't volgende Gebod het slot van 't Tien-getal,
Dat d'andre Vijf bestierd: en zet op 't hart den zegel
Gelijk 't begin der Wet gewilt heeft, eerst en al,
Zoo veel onmiddelijk de Gods-dienst mag betreffen:
Dus word het eind aan zijn beginsel weergehecht:
Om ons ten hoogsten trap van liefd en deugd te heffen,
Tot s'menschen eersten stand oirspronk'lijk goed en recht.
Die in d'onnoozelheid geen ongeschikt *begeeren*
En kende; d'eerste stoot waar door hy dood'lijk viel:
Daar dit gebodt de naam van draagt, dat ons moet leeren
Hoe die beweging thans 't gewicht is van de Ziel:
Ten goede, zooze word bestierd van plicht en reden;
Maar die weerspannig, helt en neerstort in het quaad:
Doch, laat een sneed'ger pen die eigenschap ontleden,
't Bedien ons nu gelijk de Wet het hier verstaat.
Wy hooren dan;

Gy en zult niet begeeren uwes Naasten Huys, gy en zult niet begeeren uwes naasten Wijf, noch zijn Knecht, noch zijn Dienst-maagd, noch zijn Osse, noch zijn Ezel, noch yets dat uwes naasten is.

GY zult u des begeerens hoeden
Van s'naastens Huis; zijn Wijf, zijn Dienstmaagd, en zijn Knecht
Zijn Oss, zijn Ezel: ja tot geene zijner goeden

Met lust bevangen zijn, ten quaad' en buiten recht.
Hier moet men inniglijk den zin der Wet betrachten;
Schoon datter 't vleeslijk hert zoo noo toe wil verstaan:
Dat al 't gedichtsel van zijn smeulende gedachten,
Zoo garen Hell-vry zag, als tolvry: na den waan
Die 't graauw heeft opgevat; te zwijgen en te denken,
Doet, (zeit men) niemand leed, maar 't zondig overleg,
Moet hem, die in zijn hert dat huisvest, immers krenken;
En baant ter boozer daad den eersten op weg:
Waar door hy word, dien 't geldt, beledicht buiten weten,
Schoon 't stuk onuitgevoert bedekt blijf en gesmoord:
By voorbeeld; die van haat en wraaklust word bezeten
Maakt, al bedrijft hy 't niet, zich schuldig als aan moord.
De Wet dan eist dat we ons begeerlijkheden *schikken*
Na 't meetsnoer datze geeft: en vorders in dien stand
Te worst'len, dat ons geen bekooringen verstrikken
Die Satan voor ons vlees als looze netten spant:
Den ingeschapen trek tot s'levens noodlijkheden,
Die zelfs de Schepper heeft in Mensch en Dier geleit;
En voort d'Hartstochten, die de Menslijkheid bekleeden,
Te rukken wort'linx uit, is een onmoog'lijkheid
Tot een gevoelloos blok den mensch te willen maken;
Na der Stoyken droom, en uitgedienden klap;
‘Als 't eenemaal de wol te scheiden van het laken:’
Dan bleef'er voor de deugd geen plaats noch eigenschap,
Het is haar wit en werk de dierelijke lusten
Te houden binnen 't perk van maat en reed'lijkheid:
En s' harts genegentheen op dat s' ons niet ontrusten,
Te leeren luist'ren na verstandiger beleid.
In beide *liefd* en *haat*, na 't voorwerp zy het waardig,
Of niet van waarde zy, te passen na 't vermaan
Van Paulus; al wat waar en eerlijk en Rechtvaardig

En rein en lief'lijk luid, bedenk, en hang het aan;
Den Mensch beneden God; het hart niet in te laten
Tot dwalend eigenmin, en 's Weerelds ydelheid;
Die Gode vyand zijn, op zulken grond te haten:
Al 't Quaad verfoeien dat in ons en and'ren leit:
In blijdschap zal zy 't hart doen hupp'len over 't goede,
Zoo daar 't ons zelfs gebeurt als onzen evenmensch;
Niet Vleeslijk buiten maat in dartelen gemoede,
Of over s' naastens leed, of om een boozen wensch:
Daar treuren veeltijds past; zoo om ons eigen lijden;
Als met den weenenden te weenen, daar zijn smert
Het mede-doogen roept; doch zulken droefheid mijden
Die spoorloos is, of meest uit nijd geboren werd:
Die 't beste waarlijk wenst, zal 't ook van herten hopen,
Zoo 't moog'lijk is; gelijk de wet der liefd ontvouwt,
Van and'ren en zich zelf, doch om niet mis te loopen,
[(a)] Ook denken aan den vloek van die op vleesch vertrouwt,
En menschen tot zijn arm wil stellen: 't yd'le wezen
Van al wat hier de Zon beschijnt, dat maant hem aan
Hier steeds te wand'len in omzichtigheid en vreezen:
En niet op and'ren, of zijn zelven vast te staan:
[(b)] Dat is kloekzinnigheid zijn doen zijn weg te wegen;
Zich Vroed te maken, dat by tijd'lijk levens-lot
Aan yder beuren kan 't geen sommigen bejegen:
Doch niet by blind geval, maar voorgeschikt van God;
En daarom moet hy 't hart van siddrend angst ontlasten,
(Als rechts of elken steen was op zijn hoofd gemunt;)
En slaafschen schrik voor die het leven aan kan tasten,
Dien geen vermogen op de Ziel en is vergunt:
Zoo most getoetste deugt het leed te boven streven,
Die hoe het stormt de Ziel tot een bedaartheid voert,
Waar door, wanneer haar stof tot steurnis word gegeven,
Zy zich na 't wigt der zaak en matiglijk ontroert:
Om d'ernst te wekken, die zich dikmaals voelt verslappen,

(a) Jer. 17. 5.
(b) Prov. 14. 8.

Tot beternis zijns zelfs of and'ren: niet te min
De beuzelingen leert kloekmoedig overstappen,
Als die niet waardig zijn t'ontrusten haren zin:
[a] Die zoo, tot rechten schik, zijn Geest weet in te binden
Is dapperder als die beroemde vesten wint,
Die zal gehoont in 't hart geen bitt're wraaklust vinden,
En of zijn toeleg mist, noch blijven wel-gezint.
Maar Och! wie quijt zich na de Wet in allen dezen?
In liefd, in haat, in vreugd, in droefheid, vrees, en hoop,
En welgestelden toorn, hoe kleen een zaak mag wezen
De hartstocht raakt'er door uit haar gezetten loop:
Alleen niet Achab blijft op Nabots Wijngaart malen,
[b] En listige Ammon, krank van zuster Thamars min;
[c] Och! yders ziel is ziek aan deze zond'ge qualen,
Door d'ingebooren aard van zijn verdorven zin:
En buiten hooger licht heel dom en zonder kennis,
Van't Moeder-quaad dat diep in aller boezem steekt,
Dat, als 't de Wet ontmoet, uit tegenlust de schennis
Vermeerdert door 't Gebod, als 't uit dien teugel breekt:
De Wereld weet niet eens, al voelt ze zich gedreven
Door haar begeerlijkheen, waar om, of waar van daan
De lust haar ringeloort, om na het Vlees te leven,
En zonder wederstand, als slaaf ten dienst te staan:
De boosheid van dien boom is kenlijk uit zijn Vruchten,
Die bittre Bezijen gegroeit in Sodoms Veld:
Doch niemand kan in ernst die zond'lijkheid bezuchten,
Als die uitwendig zich de Wet der vryheid steld
Ten spiegel zijns gemoeds, die in het blad der Waarheid
Haar eigenschap ontdekt zoo geestelijk te zijn:
Als dan de de ziel beschoud haar vlekken, by die klaarheid,
Zy keurtze een last op 't hert met tegenheid en pijn:
Wijl die bewegingen Gods Liefde tegenspreeken;
Een aardsgezintheid, die geen Hemelling betaamt:

(a) Prov. 16. 32.
(b) 1 Reg. 21. 2.
(c) 2 Sam. 13. 2.

Verkeerde lusten, die den Toorne Gods ontsteeken;
Waar af zich Paulus der bekentenis niet schaamt:
[a] Die Hoog verlichte Ziel die in den derden Hemel
Was opgevoerd geweest, bevind en voelt met smert,
Ten scherpe doorn in 't vlees, het zondige gewemel,
Een wet der leden diep gewortelt in zijn hert:
Dien mensch der zonde die hem steeds komt overdwerffen,
[b] En als hy 't goede wil steeds bylicht met wat snoods:
Dat hem, en ons noch meer, al zuchtend' uit moet perssen;
[c] Och! wie verlost my van dit Lichaem dezes Doods?
Wat zegt gy hier, mijn Ziel? doortast uw' eigen boezem
't Is nood'loos hier het huis uw's Buurmans in te gaan;
Noch minder diend' u stil te leggen op dien droezem:
Dien tuk des erfgebreks zoud' u ten laste staan:
[d] Want kon de Farizeer den rand des schotels wassen,
Zich schikken meesterlijk na 't buitenste der wet,
Maar bleef van binnen vuil; u moet wat meerders passen
Als dat daar 't Heidendom heeft zelver opgelet,
By 't flauwe schemerlicht dat ooit natuur kon geven
Aan hun bescheidenste, wiens daden droegen 't merk
Naa 't uitterlijk van goed; maar 't blinkenst' van hun leven,
Dat hier geen toets en hiel, bleef een verworpen werk:
Treed verder dan mijn Ziel als een geveinsde, of Heiden,
In dees gerechtigheid die tot uw naasten raakt:
Geen sleur van borgerlijk kan u ten Hemel leiden:
Dies leit den nood op u dat gy uw zelfs bewaakt:
Tot dooving van den gloed en 't vuur der zinlijkheden;
Wijl 't minste vonkje in't hart (indien't 'er smeulen blijf)
Gekoestert, machtig word de Godsvrucht t'overreden
En groeit tot daadlijkheid van alle wanbedrijf:
Want waarlijk niemand is in zonden ooit gevallen,
Dien qua begeerlijkheid niet eerst op hol en bracht;
In oirspronk en voortaan: welks toonstuk een voor allen

(a) 2 Cor. 12.
(b) Rom. 7. 21.
(c) vers 24.
(d) Math. 23 vers 25.

[(a)] In d'eerste Ouders blijkt, voor al hun nageslacht;
En zoo dien evel in die zuiv're vrije Zielen
Kon vatten, hoe veel meer in ons! alzoo gesteld
Dat onze harten steeds van d'eige sprantjes krielen?
Schoon door genade alreeds die vloekstam ligt gevelt:
Maar om dat Doodlijk quaad allengs te doen ontwortelen
Word dapp'ren ernst vereist ons gansche levens tijd,
Daar 't eigen vlees en bloed alleen niet tegensportelen,
Maar ook de Duivel, met de Weereld, ons bestrijd:
De booze geest die met ons vlees een nauw verstand heeft,
En al den toegank tot ons listig harte kent;
Waar in de Weereld met verlokselen de hand heeft;
Dus met gewrongen kracht zijnze op ons aangewend:
En d'uitgeruste meest onzicht'bre tegenstanders;
Te scherper toezicht vergt de schikking dezes strijds,
[(b)] Met Geest'lijk Wapentuig, in Gode krachtig: anders
Waar bleven wy, och arm! besprongen zoo van bijds?
Ja in ons eigen zelfs: des moeten we ons van binnen
Voor al verzorgen met die volle Rusting Gods;
Om die verzoekkingen des boozen t'overwinnen;
't Begeeren af te slaan, naar inhoud des Gebods:
En daar wy zwak van stand meest struik'len ondertussen,
Waar op het voor het minst in 't worst'len is gemunt,
Laat dan den trouwsten schild ons dekken, om te blussen
De schichten zoo vol vuurs op onze borst gepunt:
Maar daar die viand ons niet tevens, maar by trappen,
Aan boort komt, door den band, en stijgt van min tot meer;
Zoo moet men langs dien weg hem wijs'lijk tegenstappen
En d' eerste aanritzeling der zonde gaan te keer:
Opklimmende in 't gedacht; of aangevoert van buiten,
Met hulp der zinnen die gedurig doende zijn
Als bootschap-brengers; om met meer gemak te stuiten
Het overleg waar in de zaak behaag'lijk schijn:
Men hoede zich voor al van 't Quade toe te stemmen;

(a) Gen. 3.
(b) Efes. 6. 13. enz.

Dien doemelijken strik die aan de Helle vast
't Volbrengen mede sleept; en doet zoo vinnig klemmen
De Dood op lijf en Ziel; waar op het voorbeeld past
Van Moeder Eva; die verloff gaf aan haar Ooren,
Te luistren na de Slang; haar Oogen, om de Vrucht
Begeerlijk aan te zien: en viel zoo in 't bekooren
Tot d'onbezuisde beet, te laat vergeefs bezucht:
Doch zulk een toezicht, Wacht, en Christen-strijd op aarde,
Waar door hy 't Vlees met zijn begeerlijkheden kruist,
En kent geen Weereldling; die niet een zaak na waarde
Maar 't valsche voordoen keurt, en isser mee verkuist:
Die teerheid des gemoeds in zich zoo nauw te mijen,
Is hem een vremdigheid in 't vleeschelijk verstand;
En daar om keurt hy 't niet dan vieze vazerijen,
Wijst alle trouw vermaan, als lastig, van de Hand:
Verzuimig van zijn plicht; terwijl hy poogt te blussen
De gloende sprengkelen op 't wroegende gemoed;
Hy lokt en vleidt den lust: zich leggende op het kussen
Des duivels, ledigheid, dat veele slapen doet;
Doch als de ziekken doen in rustelooze droomen;
Na dat begeerlijkheid die beeltenissen maalt;
Daar 't op onmatigheid of vrekheid uit moet komen,
Twee schaad'lijk uittersten die dood en Hell bepaalt:
De volglust door 't genot doet gansch den Geest verstompen,
En sluit het Oog der Ziel, voor 't geen de Wet haar spelt:
d' Arbarmelijksten dwaas zoo gierig, zoo bekrompen,
Gunt and'ren, noch zich zelfs, maar graaft zijn hart in 't gelt.
Noch loopt die strijd'ge drift in zommigen te zamen,
En weerzijds stuit de Ziel op d' een en d' ander kant;
Godvrugt'ge Wijsheid moet het gulde midden ramen,
Om tussen beids te gaan in rechte Christens stand:

Waar toe ons 't Grond-bewerp van dit Gebod moet leiden;
Zoo boven is getoont; op dat geen zinlijkheid
Ons zelfs, of and'ren mag beschaden; maar bereiden
Om ligt vernoegt te zijn in 't deel ons toegeleit:
Dan zal door vale nijd ons hart zich zelf niet eten,
Om s' naasten tijd-geluk; ook niet met trotsen tred
Na groote dingen staan, in onbedacht vermeten;
Als dien de zinnen tot wat need'rigs zijn gezet:
Vertoef hier wat, mijn Ziel, om noch eens na te lezen
Wat graantjes van dit Veld; die meer als Granen Gouds
In nood en aanstoot u gans dienbaar zullen wezen;
Hert-sterkende op den weg des Eeuwigen behouds:
Wierd ooit van ond'ren op verdoemelijk geschonden
De zuiverheid der Wet in s' menschen Eed'le Ziel;
't Zy tot herstelling dan wel voeglijk onderwonden
Te keeren van dit pad, tot dat waar uit hy viel:
Stiet Qua begeerlijkheid den Mensche Hellwaarts neder;
Quam 't heilloos eigen- Ik gezogt zoo duur te staan;
Laat zelfs verloochening als d' eerste sport der leder
Die tot den Hemel reikt, ons voeren op-waartsaan:
[(a)] Dat eist Gods Zoon van elk die achter Hem wil komen,
Als leerling in de school der ware lijdzaamheid;
Op dat met koenen moed' het kruis word' opgenomen
En s' Leidsmans spoor gevolgt op 't Pad der Zaligheid:
Die nu zijn tochten niet na lusten, maar na reden,
Inwendig heeft besnoeit, gehoorzaam aan de Wet;
Zal best verdraagzaam zijn in alle tegen-heden,
Waar van een Christen in zijn wandel word bezet:
Al 't yd'le daar men wil op hoopen, of voor vreezen,
Dat zonder nut en rust de zinnen malen doet,
Zal zulk een nauwlijks des beradens waardig wezen;
Na zijn waardy gekeurt in 't welbewust gemoed:
Maar daar wy dobberen vol zwakheid in het midden
Van zonde, last, en leed, als in een holle zee,

(a) Luce. 9. 23.

Ons Anker zy altoos den ernst van vierig bidden;
Met innig Zielgezucht (een plaaster voor veel wee)
Tot Hem die machtig is de noodhulp der ellendigen:
Zoo wend zich mijn gesprek, in 't geen ik denk en doe
En lijde als Christen, om t' genadige bestendigen,
Tot God, mijn hulp, en heil; want Heere! 't komt u toe:
Die my een weinig in uw Heiligdom liet treden;
Daar heeft mijn Ziel een kracht van wonderen ontdekt
Die zy niet machtig was met woorden te bekleeden,
Als daar uw Woord en Geest ten voorgang heeft gestrekt.
Maar och! dien spiegel toont de menigvoude vlekken
Die op mijn Ziele zijn; ik zie begin, noch end:
O Jezu! wilze doch met uw' volmaaktheid dekken,
Wanneer mijn zwak gepoog zich tot het goed-doen wend.
Uw' Door- en Voor-gang zet de baan ten Leven open;
Richt Gy mijn voeten op dit pad, zoo hoog en steil;
Dan zal ik in den geur der dierb're zalven loopen,
Die ge op mijn Ziele giet, tot uw volkomen Heil.
Dat naar uw' hooger wil mijn mind're wil steeds luist're,
Dat nooit geen tijds belang my scheide van mijn plicht;
Of 't licht van dijnen Geest door valschen waan verduist're:
Daar al mijn wegen doch zijn voor uw aangezicht:
Weest Gy het opperwit van mijn genegentheden,
Het eenig goed dat mijn begeerte vullen mach;
Om ze elders Heere! niet onwaardig te besteden!
Zoo voelt mijn ziel een blik van d'eindeloozen dach:
Zoo stijgtze als uit zich zelf, om tot haar eerste wezen
Te raken, ja, aan Geest te smelten in den gloed
Der Liefde Gods, waar uit zy in der tijd moet lezen
Hoe veer en hoe zy thans het schepsel lieven moet:
[(a)] Om heel 't bevang der Wet in eenen Ring te sluiten;
[(b)] Het einde des Gebods is Liefde uit reinen zin:

(a) 1 Tim. 1. 5.
(b) Matth. 22.

Wat deez' bepaling mist gaat dat bevel te buiten,
Dat in Gerechtigheid zijn Grond heeft en begin.
O God der Lijdzaamheid! laat doch Uw' kracht my sterken
In zoo veel tegenstrijds van binnen en rond'om;
O Vader, Zoon, en Geest! wilt doch mijn Ziel bewerken,
Tot ik U zie Volmaakt in 't Eeuwig Heiligdom!